

**GODIŠNJE IZVJEŠĆE IZ PODRUČJA  
POLJOPRIVREDE, PREHRANE I  
RURALNOG RAZVOJA ZA BOSNU I  
HERCEGOVINU**

## SADRŽAJ

Popis tablica .....	3
Popis grafikona.....	3
Kratice .....	4
Izvori podataka i doprinos u pripremi Izvješća .....	5
PREDGOVOR.....	7
1. STANJE U POLJOPRIVREDI BOSNE I HERCEGOVINE.....	10
1.1. Značaj poljoprivredno-prehrambenog sektora u ukupnim gospodarskim aktivnostima .....	10
1.2. Uposlenost u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.....	10
1.3. Neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda .....	11
1.4. Otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda .....	12
1.5. Prosječne otkupne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda .....	13
1.6. Zasijane površine u proljetnoj sjetvi.....	14
1.7. Broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava i klijenata .....	15
2. Biljna proizvodnja .....	16
3. Stočarska proizvodnja i brojno stanje stoke i peradi .....	22
3.1. Proizvodnja, otkup i prerada mlijeka i proizvodnja mliječnih proizvoda .....	22
3.2. Klanje stoke i neto proizvodnja mesa.....	24
3.3. Kapaciteti za proizvodnju pilića .....	25
3.5. Brojno stanje stoke i peradi .....	26
4. Uzgoj i proizvodnja konzumne ribe .....	27
5. POTPORE POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU.....	29
5.1. Regulatorni okvir za izvršenje potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH .....	29
5.2. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini.....	31
5.3. Analiza strukture proračunske potpore po skupinama mjera .....	32
5.3.1. Mjere izravne potpore proizvođačima/proizvodnjama .....	33
5.3.2. Mjere ruralnog razvoja.....	34
5.3.3. Mjere tržišno-cjenovne politike .....	34
5.3.4. Mjere općih usluga u poljoprivredi.....	35
5.3.5. Neallocirano (ostalo).....	36
5.4. Struktura potpore po proizvodima/proizvodnjama.....	37
5.5. Poljoprivredne potpore u regiji i usporedba s potporama u Bosni i Hercegovini .....	38
5.6. Usporedba poljoprivrednih potpora zemalja regije s potporom poljoprivredi u BiH .....	40
5.7. Potpora Europske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini (EU4AGRI) .....	40
5.8. IPA III – Instrument for Pre-Accession Assistance (2021-2027).....	41
5.9. Zajednička poljoprivredna politika (CAP-Common Agriculture Policy) za razdoblje 2021-2027. godine.....	42
6. TRGOVINA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIM PROIZVODIMA .....	44
7. PROVEDBA MJERA I PRIORITETA U PODRUČJU POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA U 2021. GODINI.....	47
7.1. Zakonska regulativa .....	47
7.2. Provedba Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine - Okvirni dokument (2018-2021) .....	48
7.2.1. Aktivnosti na pripremi Prijedloga strateškog plana ruralnog razvoja BiH za razdoblje od 2022. do 2027. godine - Okvirni dokument .....	48
7.3. LEADER/LAG.....	49
7.4. Korištenje prepristupnih fondova Europske unije namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju .....	50

7.5. Uspostava IPARD strukture u Bosni i Hercegovini.....	51
7.6. Poljoprivredni informacijski sustav i poljoprivredna statistika.....	51
7.7. Provedba aktivnosti utvrđenih u Mapi puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla .....	53
7.8. Aktivnosti i mjere koje su poduzete u cilju ublažavanja negativnih učinaka na poljoprivredu prouzročeni pojavom pandemije Covid-19 .....	53
8. ORGANSKA PROIZVODNJA, PRAVNI OKVIR I RAZVOJNA PERSPEKTIVA .....	54
9. RIBARSTVO .....	56
9.1. Usklađivanje zakonodavstva u BiH s EU zakonodavstvom u području ribarstva .....	56
9.2. Ključne aktivnosti .....	56
10. EUROPSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SURADNJA .....	56
10.1. Primjena Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Dodatnog protokola .....	56
10.2. Srednjoeuropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA) .....	57
10.3. Međunarodni sporazumi/memorandumima o suradnji u području poljoprivrede i ruralnog razvoja .....	58
10.4. Provedba međunarodnih projekata .....	58
10.5. Planiranje i koordinacija donatorske pomoći .....	58
11. SIGURNOST HRANE, ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA I ŽIVOTINJA .....	59
11.1. SIGURNOST HRANE.....	60
11.2. VETERINARSTVO.....	62
11.2.1. Usklađivanje zakonodavstva .....	62
11.2.2. Aktivnosti po pitanju zdravlja i dobrobiti životinja .....	63
11.2.3. Označavanje i kontrola kretanja životinja .....	65
11.2.4. Aktivnosti u području jačanje kapaciteta za izvoz živih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla iz BiH .....	66
11.2.5. Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova.....	67
11.2.6. Aktivnosti po pitanju kontrole nepostojanja veterinarsko-zdravstvenih smetnji prilikom uvoza.....	68
11.3. ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA .....	68
12. PRIORITETI I MJERE ZA PROVEDBU U PODRUČJU POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA ZA 2022. GODINU.....	72
Prilog broj 1. Zaključeni bilateralni sporazumi/memorandumima o suradnji .....	75
Prilog broj 2. Pregled projekata.....	76

## Popis tablica

- Tablica 1. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva lova i ribolova u ukupnom BDP (2020-2021)
- Tablica 2. Uposlene osobe u djelatnosti poljoprivrede, šumarstvo i ribolov (2020-2021)
- Tablica 3. Broj uposlenih i udio djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u ukupnoj uposlenosti
- Tablica 4. Prosječne neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda (2020-2021) u KM
- Tablica 5. Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema skupinama proizvoda u 2021. godini
- Tablica 6. Prosječna otkupna cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda u 2020-2021. godini (KM)
- Tablica 7. Zasijane površine u proljetnoj sjetvi u BiH 2020-2021. godina (u hektarima)
- Tablica 8. Proizvodnja i prinos važnijih usjeva (2020-2021)
- Tablica 9. Broj rodnih čokota, proizvodnja i prinos grožđa (2020-2021)
- Tablica 10. Proizvodnja sirovog mlijeka u BiH (hiljada litara)
- Tablica 11. Otkup sirovog kravljeg mlijeka (2020-2021)
- Tablica 12. Proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda (2020-2021)
- Tablica 13. Klanje stoke i peradi u klaonicama u BiH
- Tablica 14. Ukupan kapacitet i način korištenja inkubatorskih stanica (2020-2021)
- Tablica 15. Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH
- Tablica 16. Brojno stanje stoke, peradi i košnica u BiH
- Tablica 17. Struktura objekata u eksploataciji
- Tablica 18. Proizvodnja konzumne ribe i školjkaša u BiH (2021-2020)
- Tablica 19. Proizvodnja u akvakulturi po županijama u Federaciji BiH (2020-2021)
- Tablica 20. Proizvodnja konzumne ribe u Republici Srpskoj (u tonama)
- Tablica 1. Pregled upisanih klijenata u RPG i RK po županijama u 2021. godini
- Tablica 22. Poljoprivredni proračuni u BiH (2015-2021), (000 KM)
- Tablica 23. Distribucija potpora po proizvodima/skupinama proizvoda (%)
- Tablica 24. Struktura poticaja u Srbiji za 2021. godinu (EUR)
- Tablica 25. Struktura poticaja u Sjevernoj Makedoniji 2021. godine (EUR)
- Tablica 26. Struktura proračuna za poljoprivredu u Crnoj Gori za 2021. godinu (EUR)
- Tablica 27. Ukupni proračuni u promatranim zemljama za razdoblje 2019-2021. (EUR)
- Tablica 28. IPA III alokacije (u milijunima EUR-a)
- Tablica 29. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda\* BiH sa svijetom (2020-2021), milijuna KM
- Tablica 30. Usporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regijama - (milijuna KM)
- Tablica 31. Uvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda u BiH (milijuna KM)
- Tablica 32. Izvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda iz BiH (milijuna KM)

## Popis grafikona

- Grafikon 1. Poljoprivredni proračuni u BiH za razdoblje 2015-2021. (u milijunima KM)
- Grafikon 2. Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH (u postocima)
- Grafikon 3. Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH, (u milijunima KM)
- Grafikon 4. Mjere izravne potpore proizvodnji u BiH – struktura (u milijunima KM)
- Grafikon 5. Mjere ruralnog razvoja – struktura (u milijunima KM)
- Grafikon 6. Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH – struktura (u milijunima KM)
- Grafikon 7. Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH – struktura (u milijunima KM)
- Grafikon 8. Nelocirano (ostalo), (u milijunima KM)
- Grafikon 9. Struktura transfera prema vezanosti za proizvod/skupinu ili sve proizvode (u postocima)

## Kratice

ASK - Afrička svinjska kuga  
ARCP - engl. Agriculture Resilience and Competitiveness Project  
BD BiH - Brčko distrikt Bosne i Hercegovine  
BDP - Bruto domaći proizvod  
BDV - Bruto dodana vrijednost  
CAP (Common Agricultural Policy) – Zajednička poljoprivredna politika  
CEFTA – (Central European Free Trade Agreement) – Srednjoeuropski sporazum o slobodnoj trgovini  
CzDA - Češka razvojna agencija  
DG SANTE - (Directorate-General for Health and Food Safety) – Glavna uprava za zdravlje i sigurnost hrane  
EC (European Commission)- Europska komisija  
EFTA – (European Free Trade Agreement)- Europski sporazum o slobodnoj trgovini  
EU - Europska unija  
EU PHYTO BiH - EU Fito BiH projekt  
EU RASFF (EU Rapid Alert System for Food and Feed) – Europski sustav upozorenja za hranu i hranu za životinje  
EU4AGRI (European Union Support to Agriculture Competitiveness and Rural Development in Bosnia and Herzegovina) - Europska pomoć potpore za konkurentnost poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH  
EUROFISH - (International Organization for Developing Fisheries and Aquaculture in Europe) - Međunarodna organizacija za razvoj ribarstva i akvakulture u Europi  
FADN - Mreža računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava  
FAO (Food and Agriculture Organization) - Organizacija Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu  
GFCM - (General Fisheries Commission for the Mediterranean) – Opća komisija za ribarstvo Mediterana  
GIZ - Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit  
GM - genetski modificirano  
GMO - genetski modificirani organizmi  
HS - Harmonizirani sustav  
IACS - Integrirani administrativni kontrolni sustav  
IAK - Infektivna anemija kopitara  
IFAD - International Fund for Agricultural Development  
INFOSAN - The International Food Safety Authorities Network  
IPA III - Instrument for Preaccession Assistance  
IPARD - Instrument for Pre-accession Assistance Rural Development  
IPM - Integrated Pest Management  
KSK - Klasična svinjska kuga  
LAG - Lokalna akcijska skupina  
LEADER - Links between the rural economy and development actions  
LPIS (Land Parcel Identification System) – Sustav za identifikaciju i registraciju poljoprivrednih parcela  
MVTEO - Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa  
OECD- Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)  
OIE - World Animal Health Information System  
REAWG – Regional Expert Advisory Working Group  
SEED - (sustavna razmjena elektoničkih podataka)  
SSP - Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju  
SWG RRD SE – Stalna radna skupina za regionalni ruralni razvoj u jugoistočnoj Europi  
UN - United Nations  
UNDP - United Nations Development Programme  
UoST - Ugovor o slobodnoj trgovini  
USAID - United States Agency for International Development  
VPIP - Visoka patogena influenza ptica  
WHO - World Health Organization  
ZPP EU - Zajednička poljoprivredna politika Europske unije

## **Izvori podataka i doprinos u pripremi Izvješća**

Petnaestu godinu zaredom Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH priprema Godišnje izvješće o stanju u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju (u daljnjem tekstu: Izvješće) sukladno zakonskoj obavezi propisanoj člankom 23. Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH.

Izvješće predstavlja sveobuhvatan pregled stanja u sektoru poljoprivrede u prethodnoj kalendarskoj godini, kao i osvrt na kretanja temeljnih proizvodnih i gospodarskih pokazatelja u odnosu na prethodnu godinu. Izvješće predstavlja cjelovit dokument u BiH u kojem je prikazano stanje u poljoprivredno-prehrambenom sektoru i provedene mjere poljoprivredne politike, razinu novčanih sredstava koja su izdvojena u cilju podizanja razine proizvodnosti i jačanja konkurentnosti domaće poljoprivrede, razvoja poljoprivrede i sela te očuvanja prirode i racionalnog gazdovanja prirodnim resursima.

Tijekom izrade Izvješća nastojao se dati cjelovit pregled stanja na tržištu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Bosni Hercegovini, Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine za 2021. godinu. Jednako kao i prethodnih godina, u izradi i ovog Izvješća poteškoće je predstavljao nedostatak točnih i pouzdanih podataka. Osim toga i teškoće u prikupljanju podataka i informacija, relevantnost i razlike u pogledu vrste i strukture podataka koje dostavljaju nadležna tijela entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine još uvijek su značajne. Svi pregledi i analize koje su urađene u Izvješću su temeljene na službenim statističkim podacima i jednim dijelom podataka nadležnih entitetskih institucija i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, s tim što postoji razlika u metodologiji prikupljanja podataka, te samim tim i neslaganje podataka kada se međusobno porede. Iskazana problematika vezana za podatke odrazila se i na vremensko razdoblje izrade Izvješća, obuhvat analize i kvalitetu samog dokumenta.

U Izvješću su predstavljeni temeljni pokazatelji makroekonomskog ambijenta, zasijane površine, opseg i struktura u poljoprivrednoj proizvodnji, otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda, vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno prehrambenih proizvoda, te struktura robne razmjene po proizvodima i trgovinskim partnerima.

Također, posebno poglavlje je posvećeno aktualnoj poljoprivrednoj politici, mjerama i potpori namijenjenoj poljoprivredi i ruralnom razvoju, kao i aktivnostima koje su provedene u cilju ublažavanja negativnih učinaka pandemije COVID- 19. Sastavni dio ovog Izvješća čini poglavlje europskih integracija i međunarodne suradnje, provedba i potpisivanje međunarodnih sporazuma, te izvršenje donatorskih potpora, a sve u cilju ubrzanja aktivnosti na ispunjavanju uvjeta za priključenje Europskoj uniji, sigurnosti hrane, zaštite zdravlja bilja i životinja te pregled mjera i prioriteta za 2022. godinu.

Dokumenti koji su korišteni u izradi Izvješća su:

1. Godišnje izvješće o radu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske za 2021. godinu;
2. Podaci i informacije o stanju u poljoprivredi Federacije BiH za 2021. godinu koje je dostavilo Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva;
3. Podaci o poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine za 2021. godinu koje je dostavio Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;

4. Izvješće o izvršenoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini za 2021. godinu, Ureda za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju;
5. Informacija o provedenim aktivnostima u 2021. godini iz nadležnosti Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja;
6. Informacija o provedenim aktivnostima Ureda za veterinarstvo BiH u 2021. godini;
7. Informacija Agencije za sigurnost hrane BiH o provedenim aktivnostima za 2021. godinu;
8. Izvješće Europske komisije o napretku Bosne i Hercegovine za 2021. godinu;
9. Službeni izvori podataka nadležnih državnih, entitetskih i tijela Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

## **PREDGOVOR**

U poljoprivrednom sektoru u Bosni i Hercegovini tijekom izvještajne godine su nastavljene aktivnosti na provedbi ključnih prioriteta za napredak u kontekstu europskih integracija, jačanja konkurentnosti poljoprivrednog sektora, otvaranje novih tržišta za izvoz poljoprivrednih proizvoda, zaštitu domaće proizvodnje te preuzimanja EU regulative. Pandemija COVID-19 obilježila je i 2021. godinu te dovela do poremećaja na tržištu rastom cijena energenata i hrane i nedostatkom određenih roba na domaćem tržištu. S tim u vezi provodile su se aktivnosti koje su imale za cilj prevazilaženja novonastale situacije.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je početkom 2021. godine na temelju zahtjeva Vlade Republike Srpske i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske izradilo Nacrt odluke o posebnim zaštitnim mjerama na uvoz određenih proizvoda podrijetlom iz zemalja članica Europske unije. U predloženoj Odluci o posebnim zaštitnim mjerama na uvoz određenih proizvoda podrijetlom iz zemalja članica Europske unije utvrđeno je da uvoz svježeg i rashlađenog goveđeg i svinjskog mesa iz EU podliježe plaćanju pune carinske stope propisane važećom Carinskom tarifom BiH u trajanju od 24 mjeseca. Nakon što je završen postupak prikupljanja neophodnih mišljenja od strane nadležnih institucija, predmetna odluka je upućena Vijeću ministara BiH na razmatranje. Vijeće ministara BiH nije prihvatilo Prijedlog odluke o posebnim zaštitnim mjerama na uvoz određenih proizvoda podrijetlom iz zemalja članica Europske unije u ovom izvještajnom razdoblju.

Sastanak ministara vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i nadležnih entitetskih ministara za poljoprivredu s ministrom poljoprivrede i šumarstva Republike Turske na temu jačanja bilateralne suradnje i poboljšanje vanjskotrgovinske razmjene između dvaju zemalja je održan krajem veljače. Tijekom sastanka razgovarano je o ratificiranju Sporazuma o slobodnoj trgovini između BiH i Turske i sporazumu između Vijeća ministara BiH i Vlade Turske u području šumarstva. Naglasak razgovora dvije strane je stavljen na nastavak izvoza crvenog mesa i mogućnosti povećanja kvota, izvozu mesnih prerađevina, eteričnog ulja, bobičastog voća i unaprjeđenju suradnje u području ribarstva. Također, razgovarano je i o zahtjevima turske strane za odobravanje uvoza pilećeg mesa u BiH. Aranžman sa Republikom Turskom važan je za domaće izvozno orijentirane tvrtke, posebice u uvjetima pandemije koronavirusa i pojave tržišnih viškova mesa.

Europska komisija dostavila je BiH procjenu upitnika za izvoz crvenog mesa na tržište EU, s dodatnim preporukama koje je potrebno ispuniti u narednom razdoblju. Ovim se pristupilo drugoj fazi u postupku odobravanja izvoza crvenog mesa u EU. Nadležne institucije na svim razinama vlasti u BiH aktivno su radile na provedbi dodatnih preporuka koje se odnose na ispunjavanje uvjeta u svezi s javnim zdravljem životinja, registracijom farmi, identifikacijom životinja, programom nadzora nad zaraznim bolestima i uspostavom laboratorijske mreže. Nakon ispunjavanja uvjeta u drugoj fazi i u ovisnosti od epidemiološke situacije uslijedit će i dolazak EU inspektora u kontrolu. Ova aktivnost se nije mogla provesti tijekom 2021. godine zbog pogoršane globalne epidemiološke situacije s COVID-19 virusom.

U cilju unaprjeđenja suradnje, te mogućnosti izvoza mlijeka i mliječnih proizvoda, crvenog mesa i meda iz BiH na kinesko tržište, sredinom je ožujka održan zajednički sastanak predstavnika kineskog veleposlanstva s ministrom MVTEO BiH i nadležnih entitetskih ministarstava za poljoprivredu. Na sastanku je dogovoreno da obje strane intenziviraju rad na usklađivanju certifikata za izvoz, kao i aktivnosti na uspostavi radne skupine za suradnju u području poljoprivrede između BiH i NR Kine. Ukazano je i na potrebu organiziranja



bilateralnih sastanaka između stručnjaka iz ovog sektora u cilju razmjene iskustava. Otvaranje kineskog tržišta značajna je prilika za poljoprivredne proizvođače iz BiH, koji imaju kapacitete i iskustva da svoje proizvode, osim europskim, ponude i kineskim potrošačima. S tim u vezi, na prijedlog entitetskih ministara, kineskoj strani dostavljen je popis tvrtki iz Republike Srpske i Federacije BiH, koje su potencijalni izvoznici mlijeka i mliječnih proizvoda, crvenog mesa i meda na kinesko tržište. Još jedna od značajnijih aktivnosti koja je provedena kada je riječ o izvozu na kinesko tržište svakako je dostavljanje popunjenog revidiranog upitnika za izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda iz BiH u NR Kinu. Ured za veterinarstvo BiH je, u suradnji s MVTEO BiH i nadležnim entitetskim institucijama, dostavio kineskoj strani odgovore na pitanja iz Upitnika, što je konačni korak u postupku odobravanja izvoza mlijeka i mliječnih proizvoda na tržište Kine. U narednoj fazi ovog postupka očekuje se dolazak nadležnih inspektora iz NR Kine u BiH kako bi izvršili kontrolu domaćih kapaciteta za proizvodnju i preradu mlijeka. Postoji mogućnost odobrenja izvoza mlijeka i mliječnih proizvoda na kinesko tržište i bez izvršene kontrole budući da domaće kompanije već izvoze u EU, što znači da ispunjavaju standarde i kvalitetom proizvoda zadovoljavaju ovo zahtjevno tržište.

Predstavnici fitosanitarne inspekcije Federalne službe za veterinarski i fitosanitarni nadzor Ruske Federacije u suradnji s Upravom za zaštitu zdravlja bilja BiH i nadležnim institucijama Republike Srpske, 24. ožujka, izvršili su kontrolu kod proizvođača sadnog materijala "Poljoagro d.o.o" iz Šamca. Obavljenom kontrolom dano je zeleno svjetlo za izvoz sadnog materijala, u vrijednosti većoj od milijun eura. Nadležni ruski inspektori su izvršili kontrolu i kod tvrtke "Adria Hishtil" iz Čapljine, koja je iskazala namjeru za izlazak na tržište Ruske Federacije. Nakon uspješno završene fitosanitarne kontrole i svih ostalih obveznih inspekcijских postupaka, na rusko tržište isporučene su prve pošiljke sadnog materijala povrća iz BiH krajem kolovoza i početkom rujna i to rasada rajčice u količini od 72.000 komada. Republika Srpska i Federacija BiH imaju perspektivu za proizvodnju sadnog materijala tako da ova aktivnost doprinosi razvoju domaće proizvodnje i poboljšanju vanjskotrgovinske razmjene sa Ruskom Federacijom.

Bosna i Hercegovina i Malezija bilateralno su usuglasile međunarodne veterinarsko-zdravstvene certifikate, te se ubrzano radilo na aktivnostima neophodnim za ispunjavanje ključnih uvjeta za izvoz mesa u Maleziju. Malezijsko tržište prepoznato je kao novo tržište za proizvođače i prerađivače mesa iz Republike Srpske i Federacije BiH, od neizmjerne važnosti za nastavak poslovanja i smanjenje potencijalnih tržišnih viškova na domaćem tržištu. Kao završni korak u provedbi ovog posla odnosno odobravanja izvoza govedeg, jagnječeg i kozjeg mesa u Maleziju neophodno je da malezijski inspektori izvrše kontrolu predloženih objekata za izvoz. Ova aktivnost se nije mogla provesti tijekom 2021. godine s obzirom na pogoršanje globalne epidemiološke situacije s COVID-19 virusom.

Peti sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo između Europske unije i Bosne i Hercegovine održan je 17. lipnja putem videokonferencije. Članovi izaslanstva EU i BiH razmijenili su najnovije informacije o provedbi Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u trgovinskim i tržišnim aspektima. Na sastanku se razgovaralo o provedbi Strateškog plana za ruralni razvoj BiH 2018-2021. i pripremama za izradu novog plana za razdoblje 2021-2027. godina, posebice u kontekstu IPA potpore. Europska komisija je pozvala na harmonizaciju mjera poljoprivredne potpore u cijeloj BiH i naglasila da očekuje punu suradnju i spremnost svih razina vlasti u izradi sektorske strategije. Od vlasti se u BiH očekuje i intenziviranje napora kako bi se osigurali svi uvjeti za provedbu poljoprivrednog popisa od 2021. do 2023. godine. Europska komisija je upoznata s aktivnostima u pripremi zakona o vinu na razini BiH, dok je od vlasti u BiH zatraženo da pristupe izradi nacрта zakona o organskoj proizvodnji, također na

razini BiH. Na sastanku je bilo govora i o napretku u uspostavi sustava referentnih laboratorija potrebnih za higijenske, veterinarske i fitosanitarne kontrole i za analizu hrane i prehrambenih proizvoda, odnosno, jačanju institucionalnih i administrativnih kapaciteta. Potrebno je unaprijediti identifikaciju i registraciju životinja, nadzor kretanja i pravovremeno ažuriranje baze podataka te dugoročno osigurati održive resurse za kontrolu zdravlja životinja. Izaslanstvo BiH podsjetilo je Europsku komisiju na probleme izvoza gljiva iz BiH na graničnoj kontrolnoj točki s Republikom Hrvatskom. Predstavljene su informacije o događanjima u zajedničkoj ribarstvenoj politici i novim strateškim smjernicama o EU akvakulturi te o izradi programa razvoja za ribarstvo i akvakulturu BiH.

Još jedna od značajnijih aktivnosti koja je provedena vezana je za odobrenje izvoza mesa goveda iz BiH u Ujedinjene Arapske Emirate. Izvoz goveđeg mesa iz BiH u Ujedinjene Arapske Emirate je odobren nakon što su usuglašeni veterinarsko-zdravstveni certifikati između dvije zemlje i gospodarskim subjektima iz BiH je odobren izvoz od strane nadležnih institucija iz Ujedinjenih Arapskih Emirata. Ured za veterinarstvo BiH sukladno usuglašenim veterinarsko-zdravstvenim certifikatima, pokrenuo neophodne aktivnosti kako bi tvrtke, odobrene za izvoz, taj posao mogle vršiti neometano.

Bosna i Hercegovina je predala odgovore na predmisijski Upitnik za izvoz roba životinjskog podrijetla u Izrael. Naime, u cilju otvaranja izraelskog tržišta za izvoz roba životinjskog podrijetla iz BiH, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u suradnji s Uredom za veterinarstvo BiH i entitetskim nadležnim tijelima aktivno radilo na ispunjavanju Upitnika. U narednoj fazi očekuje se pozitivan odgovor izraelske strane, nakon što ista prethodno izvrši neophodne procjene sustava u BiH u pogledu veterinarskih kontrola, sigurnosti hrane i zdravlja životinja.

## 1. STANJE U POLJOPRIVREDI BOSNE I HERCEGOVINE

### 1.1. Značaj poljoprivredno-prehrambenog sektora u ukupnim gospodarskim aktivnostima

Doprinos sektora poljoprivrede, šumarstva i ribarstva gospodarstvu Bosne i Hercegovine tijekom 2021. godine bilježi jednake vrijednosti i udio u ukupnom BDP. Prema statističkim procjenama bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva i ribolova je u 2021. godini manja za 2 % od prošlogodišnje razine, dok udio u ukupnom BDP iznosi 5,49% i manji je nego prethodne godine.

**Tablica 1. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva lova i ribolova u ukupnom BDP (2020-2021)**

	Bruto dodana vrijednost (000 KM)		Indeks (2021/2020)	Udio BDV u ukupnom BDP F BiH, RS, BD (%)	
	2020	2021*		2020	2021
Federacija BiH	1.003.396	975.023	97	4,5	3,9
Republika Srpska	997.631	998.419	100	9,0	8,1
Brčko distrikt BiH	83.211	79.375	95	10	8,0
<b>Ukupno</b>	<b>2.084.238</b>	<b>2.052.817</b>	<b>98</b>	<b>6,08</b>	<b>5,49</b>

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku BiH, Republički zavod za statistiku Republike Srpske

\*Procjena

Na smanjenje ukupne vrijednosti BDV utjecalo je smanjenje BDV poljoprivrede, šumarstva i ribolova u u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine za 5 % i Federaciji BiH za 3 %, dok je u Republici Srpskoj ostao nepromijenjen kao i prethodne godine.

Kada je riječ o Federaciji BiH udio BDV poljoprivrede, šumarstva i ribolova u formiranju BDP-a Federacije BiH u 2021. godini iznosio je 3,9 % što ukazuje da druge djelatnosti standardno imaju veći značaj u gospodarstvu Federacije BiH. Vrijednost primarne djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova je, u odnosu na prethodnu godinu, bila manja za 3 %.

Udio bruto dodane vrijednosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u formiranju BDP-a Republike Srpske u 2021. godini iznosio je 8 %. Vrijednost primarne djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova je bila ista kao i prethodne godine. Imajući u vidu ovako visok udio u formiranju BDP, poljoprivreda, šumarstvo i ribolov predstavljaju jednu od značajnijih područja gospodarstva u Republici Srpskoj.

Poljoprivredna djelatnost u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je ostvarila bruto dodanu vrijednost u 2021. godini od 79.375 tisuća KM i manja je za 5 % u usporedbi s prethodnom godinom. Udio poljoprivrednog sektora u ukupnom gospodarstvu Distrikta je značajan i visok i u 2021. godini je u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti Brčko distrikta Bosne i Hercegovine sudjelovao s oko 8 %.

### 1.2. Uposlenost u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva

Prema statističkim podacima o formalnoj uposlenosti po djelatnostima za 2021. godinu broj uposlenih u poslovnim subjektima u djelatnosti poljoprivreda, lov i šumarstvo je prosječno iznosio oko 19.590 uposlenih osoba od čega su 4.132 uposlene žene. U odnosu na prethodnu

godinu ukupan prosječan broj uposlenih u ovoj djelatnosti kao i prosječan broj uposlenih žena je ostao isti.

**Tablica 2. Uposlene osobe u djelatnosti poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (2020-2021)**

	2020	2021	Indeks 2021/2020
Žene	4.141	4.132	100
<b>Ukupno</b>	19.567	19.590	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Broj formalno uposlenih osoba u poslovnim subjektima u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u Federaciji BiH za 2021. godinu je u prosjeku iznosio 10.984 i veći je za 2 % u usporedbi s

prethodnom godinom, u Republici Srpskoj 8.354 i manji je za 3 % i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine 254 i veći je za 3 % u odnosu na prethodnu godinu kada je bilo uposleno 246 osoba.

Prema podacima Ankete o radnoj snazi za 2021. godinu ukupan broj uposlenih osoba u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u 2021. godini je iznosio 108.194 ili 9,4 % od ukupnog broja uposlenih osoba.

**Tablica 3. Broj uposlenih i udio djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u ukupnoj zaposlenosti**

Godina	Broj uposlenih osoba u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova	% udio uposlenih osoba u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova
<b>2021</b>	108.194	9,4
<b>2020</b>	140.760	12

Izvor: Anketa o radnoj snazi BiH za 2020. i 2021. godinu

### 1.3. Neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, prosječna neto isplaćena plaća u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva po uposlenom u 2021. godini je iznosila 865 KM i veća je u usporedbi s neto isplaćenom plaćom iz prethodne godine za 3 %. U okviru djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva najveća neto zarada je u šumarstvu i sječi drva i iznosila je 903 KM.

**Tablica 4. Prosječne neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda (2020-2021) u KM**

Djelatnost	2020	2021	Indeks 2021/2020
Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	838	865	103
Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti u svezi s njima	651	652	100
Šumarstvo i sječa drva (iskorištavanje šuma)	875	903	103
Ribolov i akvakultura	634	658	104
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	690	727	105
Proizvodnja pića	992	1.065	107
Proizvodnja duhanskih proizvoda	939	1.081	115

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Kada je riječ o prerađivačkoj industriji najveća neto zarada od 1.081 KM je zabilježena u proizvodnji duhanskih proizvoda i zabilježila je značajnije povećanje i to za 15 % u odnosu na ostvarenu neto zaradu iz prethodne godine, zatim slijedi proizvodnja pića s neto zaradom od 1.065 KM i 7 % je veća nego prethodne godine. Neto zarada u proizvodnji prehrambenih proizvoda je najniža i iznosila je 727 KM u 2021. godini i zabilježila je povećanje od 5 % u usporedbi s neto zaradom iz prethodne godine koja je iznosila 690 KM.

#### 1.4. Otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda

Poslovni subjekti su u 2021. godini od poljoprivrednih proizvođača otkupili poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti od 331 milijun KM, pri čemu je vrijednost otkupljenih proizvoda u ovoj godini veća za 9 % u usporedbi s ukupnom vrijednosti otkupljenih poljoprivrednih proizvoda iz 2020. godine. Promatrajući kategorije otkupljenih poljoprivrednih proizvoda, povećanje otkupa se bilježi kod žitarica za 67 %, krompira za 45 %, voća za 38 %, povrća za 14 % i proizvoda životinja za 5 %. Znatno manje otkupa je zabilježeno kod industrijskog bilja za 49 %, ostalih proizvoda za 32 %, životinja za 20 % i stočnog/krmnog bilja za 12 %.

**Tablica 5. Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema skupinama proizvoda u 2021. godini**

Kategorije	Vrijednost (KM)		Indeksi vrijednosti 2021/2020	
	Otkup	Izravna prodaja	Otkup	Izravna prodaja
Žitarice	32.222.665	22.377.744	167	119
Industrijsko bilje	8.148.136	14.960.536	51	114
Krumpir	3.511.223	1.238.858	145	98
Povrće	18.662.013	2.751.055	114	217
Stočno/krmno bilje	301.135	1.189.594	88	134
Voće	31.071.276	25.309.975	138	87
Sadni materijal	-	6.058.981	-	74
Alkoholna pića	-	9.044.967	-	84
Životinje	79.111.749	132.968.758	80	98
Proizvodi životinja	154.667.358	67.268.238	105	119
Ostali proizvodi	3.693.671	33.367.880	68	114
<b>Ukupno</b>	<b>331.389.226</b>	<b>316.496.586</b>	<b>109</b>	<b>104</b>

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Poslovni subjekti su iz vlastite proizvodnje izravno prodali/isporečili poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti od 316 milijuna KM. Kategorija poljoprivrednih proizvoda koja je izravno prodana u najvećoj vrijednosti od 133 milijuna KM su žive životinje, zatim slijede proizvodi od životinja u vrijednosti od 67 milijuna KM, ostali proizvodi u vrijednosti od 33 milijuna KM, voće u vrijednosti oko 25 milijuna KM i industrijsko bilje u vrijednosti od 15 milijuna KM.

Najznačajnije povećanje vrijednosti izravne prodaje u 2021. godini je zabilježeno kod povrća i to za 117 %, stočnog/krmnog bilja za 34 %, žitarica i proizvoda od životinja za 19 %, industrijskog bilja i ostalih proizvoda za 14 %. Pad vrijednosti izravne prodaje, u odnosu na prethodnu godinu, je najviše zabilježen kod voća za 13 %, alkoholnih pića za 16 %, krumpira i životinja za 2 %.

## 1.5. Prosječne otkupne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda

**Otkupne cijene žitarica** – Imajući u vidu da su tijekom 2021. godine ostvareni znatno manji prinosi žitarica, a samim tim i ukupna proizvodnja, posebno kukuruza, pšenice i ječma, otkupna cijena navedenih kultura je bila nešto viša u usporedbi s otkupnim cijenama iz prethodne godine. Ovome treba dodati da je na visinu otkupne cijene kukuruza i pšenice značajno utjecao poremećaj prouzročen pandemijom i povećana međunarodna potražnja. Otkupna cijena za jednu tonu pšenice u 2021. godini iznosila je 380 KM i viša je za 77 KM po toni ili 25 %, ječma 393 KM i veća je za 41 %, raži 335 KM i niža je za 22 % u odnosu na prethodnu godinu. Tona merkantilnog kukuruza je otkupljivana nakon berbe po cijeni od 439 KM, što je za 46 % više nego prethodne godine.

**Tablica 6. Prosječna otkupna cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda u 2020-2021. godini (KM)**

Naziv proizvoda	Jedinica mjere	2020	2021	Indeks 2021/2020
Pšenica, merkantilna	tona	303	380	125
Raž, merkantilna	tona	430	335	78
Ječam, merkantilni	tona	279	393	141
Kukuruz, merkantilni	tona	300	439	146
Soja	kg	0,6	0,9	150
Duhan, suhi list	kg	2,8	2,7	96
Krumpir, merkantilni	kg	0,4	0,5	125
Grah	kg	3,5	3,6	103
Crni luk	kg	0,5	0,7	140
Češnjak	kg	4,4	4,8	109
Kupus	kg	0,3	0,6	200
Mrkva	kg	1,1	1,1	100
Zelena salata	kg	1,2	1,5	125
Špinat	kg	1,6	1,6	100
Rajčica	kg	1,1	1,2	109
Paprika	kg	1,1	1,1	100
Lucerka	kg	312	294	94
Šljive	kg	1,0	1,1	110
Jabuke	kg	0,8	0,6	75
Kruške	kg	1,2	1,3	108
Maline	kg	3,0	5,8	193
Grožđe	kg	1,1	1,4	127
Telad starosti do 1 godine	kg	5,0	4,6	92
Junad starosti od 1 do 2 godine	kg	3,9	4,0	103
Svinje za tov	kg	2,6	2,2	85
Jagnjad od 2 mjeseca do 1 godine	kg	4,6	4,7	102
Tovljeni pilići	kg	2,1	2,1	100
Jaja	komada	0,2	0,2	100
Kravlje mlijeko	litara	0,6	0,6	100
Med	kg	10	12	124

Izvor: Agencija za statistiku BiH

**Otkupne cijene industrijskih usjeva:** Otkupna cijena soje u 2021. godini iznosila je 0,90 KM po kilogramu i veća je za 50 % u usporedbi s otkupnom cijenom soje iz prethodne godine. Soja je još jedan od usjeva čiji je prinos znatno umanjen, što je dovelo do povećanja potražnje, a samim tim i rast otkupne cijene ovog proizvoda na tržištu.

Kilogram duhana u listu je u 2021. godini otkupljivao po cijeni od 2,70 KM i cijena je bila niža za 3 % u usporedbi s otkupnom cijenom duhana iz prethodne godine.

**Prosječne otkupne cijene krumpira i povrća:** Otkupna cijena krumpira u 2021. godini iznosila je 0,50 KM/kg i bila je veća za 25 % u usporedbi s otkupnom cijenom krumpira iz prethodne godine. Što se tiče otkupnih cijena povrća, viša otkupna cijena u 2021. godini se bilježi kod otkupa kupusa za 100 %, crnog luka za 40 %, zelene salate za 25 %, rajčice i češnjaka za 9 % i graha za 3 %. Otkupna cijena je ostala ista kao i prethodne godine i to kod mrkve i iznosila je 1,1 KM /kg i paprike 1,1 KM/kg.

**Otkupne cijene voća i grožđa:** Otkupna cijena šljive za 2021. godinu iznosila je u prosjeku 1,10 KM po kilogramu i bila je viša za 10 % u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine. Otkupna cijena kruške je iznosila 1,30 KM po kilogramu što je 8 % više u usporedbi s otkupnom cijenom iz prethodne godine koja je iznosila 1,20 KM. Maline su voće kod kojeg je zabilježeno najviše povećanje otkupne cijene i to za 93 % s obzirom da je otkupna cijena iznosila skoro 6 KM po kilogramu. Što se tiče jabuka otkupna cijena je bila jako niska 0,60 KM po kilogramu što je u odnosu na cijenu iz prethodne godine manje za 25 %. Kilogram grožđa se u 2021. godini otkupljivao po cijeni od 1,40 KM što je za 27 % viša otkupna cijena u usporedbi s cijenom iz prethodne godine kada je iznosila 1,10 KM.

**Otkupne cijene žive stoke i peradi:** Otkupna cijena svinja za tov 2021. godine je iznosila 2,20 KM po kilogramu i niža je za 15 %, dok je otkupna cijena utovljenih pilića iznosila 2,10 KM po kilogramu i ostala je ista kao i prethodne godine. Što se tiče otkupne cijene jagnjadi starosti od 2 mjeseca do 1 godine, iznosila je 4,70 KM i veća je za 2 %. Telad starosti do 1 godine otkupljivana su po cijeni od 4,60 KM , u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine, bila je niža za 0,40 KM po kilogramu ili 8 %. Što se tiče otkupne cijene junadi starosti od 1 do 2 godine iznosila je 4,0 KM po kilogramu i veća je za 3 % u usporedbi s otkupnom cijenom iz prethodne godine koja je iznosila 3,9 KM po kilogramu žive vage.

**Otkupne cijene stočarskih proizvoda i meda:** Otkupna cijena jaja po komadu iznosila je 0,20 KM po komadu i jednaka je otkupnoj cijeni iz prethodne godine, dok je otkupna cijena meda po kilogramu viša za 2 KM ili 24 %. Kada je riječ o otkupnoj cijeni svježeg sirovog mlijeka, ona je iznosila 0,60 KM po litri i ista je u usporedbi s otkupnom cijenom iz prethodne godine.

## 1.6. Zasijane površine u proljetnoj sjetvi

Ukupno zasijane površine tijekom proljetne sjetve u BiH za 2021. godinu iznosile su 535.801 hektara te su zabilježile neznatno smanjenje od 1 % u usporedbi sa zasijanim površinama iz prethodne godine. U strukturi zasijanih površina u proljetnoj sjetvi oko 59 % površina je zasijano žitima, krmnim biljem 23 %, povrćem 13 %, industrijskim biljem 3 %, na oko 1 % površina su jagode i maline i na 0,1 % površina je zasijano aromatično, začinsko i medicinsko bilje. Statistički podaci o zasijanim površinama i zasadima na kraju jesenje sjetve u BiH za 2021. godinu nisu bili dostupni u razdoblju izrade ovog izvješća.

**Tablica 7. Zasijane površine u proljetnoj sjetvi u BiH 2020-2021. godina (u hektarima)**

Usjevi	2020	2021	Indeks 2021/2020
Žitarice (kukuruz, jara strna žita)	317.881	317.449	100
Industrijsko bilje	19.018	18.122	95
Povrće	72.006	69.696	97
Aromatično bilje	811	600	74
Jagode i maline	4.162	4.141	99
Krmno bilje	126.136	125.793	100
<b>Ukupno</b>	<b>540.014</b>	<b>535.801</b>	<b>99</b>

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U Federaciji Bosne i Hercegovine u jesenjoj i proljetnoj sjetvi 2020/2021. godini ukupno je zasijano 201.181 ha, što je manje za 1,5 % u odnosu na sjetvu u 2019/2020. godini. Gledano po skupinama usjeva, u odnosu na prošlu godinu, zabilježeno je povećanje zasijanih površina industrijskog bilja za 3,9 %, a smanjenje zasijanih površina povrtnog bilja za 4,7 %, stočnog-krmnog bilja za 1,4 % i žita za 0,4 %. Promatrano po zasijanim površinama važnijih usjeva povećanje se bilježi kod zasijanih površina pšenice za 0,7 %, a smanjenje kod: duhana za 24,2 %, krumpira za 5,1 %, rajčice za 2,8 %, kukuruza-zrno za 2,2 % i kukuruza-zelene mase za 0,7 %. U jesenjoj sjetvi u 2021. godini u Federaciji Bosne i Hercegovine zasijano je 34.073 hektara što je manje za 5,8 % u odnosu na jesenju sjetvu u 2020. godini. Gledano po skupinama usjeva, zasijana površina žitima manja je za 5,6 %, industrijskog bilja veća je za 1,4 %, povrtnog bilja manja je za 8,5 % i stočnog krmnog bilja manja je za 7,2 % u odnosu na jesenju sjetvu u 2020. godini. Zasijana površina ozimom pšenicom u 2021. godini manja je za 6,7 % u odnosu na 2020. godinu.

Ukupno zasijane površine u proljetnoj sjetvi tijekom 2021. godine u Republici Srpskoj iznose 208.326 ha. U strukturi zasijanih površina, žitarice su zastupljene sa 74,9 %, krmno bilje sa 12,1 %, povrće, uključujući mahunarke i korjenasto - krtolasto bilje, sa 7,1 %, industrijsko bilje sa 4,9 %, dok ostale površine čine 1,0 %. Prema rezultatima provedenog anketnog istraživanja, sa stanjem na dan 1. prosinca 2021. godine, u Republici Srpskoj je u jesenjoj sjetvi zasijano 52.052 ha, što je za 9,5 % manje u odnosu na isto razdoblje 2020. godine. U strukturi površina zasijanih u jesenjoj sjetvi, pšenica je zastupljena sa 65,7 %, ječam sa 16,0 %, zob sa 8,4 %, pšenoraž sa 3,6 %, uljana repica sa 3,3 %, raž sa 1,6 %, dok je pod ostalim kulturama zasijano 1,4 % ukupne površine. Zasijana površina ostalih zasada u odnosu na 2020. godinu manja je za 79,5 %, zobi za 33,6 %, pšenoraži za 22,7 %, ječma za 2,1 %, pšenice za 0,7 %, dok je veća sjetvena površina pod raži za 23,4 % i uljanom repicom za 40,3 %.

Kada je riječ o Brčko distriktu Bosne i Hercegovine ukupno zasijane površine tijekom jesenje i proljetne sjetve 2020/2021. godine iznosile su 15.648 hektara. U strukturi zasijanih površina 12.709 hektara je zasijano žitaricama, 1.285 hektara industrijskim biljem, 825 hektara krmnim biljem, povrćem 570 hektara i međuusjevima i podusjevima 62 hektara. Ostalo na oranicama i vrtovima 11.210 hektara od čega neobrađene oranice i vrtovi su evidentirani na površini od 5.117 hektara.

### 1.7. Broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava i klijenata

Registracija poljoprivrednih gazdinstava i klijenata, te ažuriranje podataka za poljoprivredna gazdinstva provodi se u 79 općina u Federaciji Bosne i Hercegovine. Ukupan broj registriranih



poljoprivrednih gazdinstava u 2021. godini je bio 84.895, od čega je 81.020 obiteljskih poljoprivrednih gazdinstava, 3.875 pravnih subjekata i obrta (PS).

Registriranih članova/članica obiteljskih poljoprivrednih gazdinstava je 153.781, a uposlenika/ica u pravnim subjektima i obrtima je 22.774.

Ukupna površina registriranih poljoprivrednih gazdinstava iznosi 121.757,94 ha.

**Tablica 2. Pregled upisanih klijenata u RPG i RK po županijama u 2021. godini**

Županija	Ukupan broj gazdinstava	Ukupna površina gazdinstava (ha)	Broj PPG	Broj PG-pravnih subjekata	Broj članova PPG	Broj uposlenih u pravnim subjektima i obrtima
Bosansko-podrinjska	1.590	1.910,11	1.481	109	2.941	142
Hercegovačko-neretvanska	6.339	11.052,65	6.094	245	11.563	2.428
Županija 10	3.442	16.933,04	3.165	277	6.612	636
Županija Sarajevo	5.121	4.820,62	4.680	441	8.446	3.228
Posavska	2.631	11.581,36	2.507	124	3.958	467
Srednjobosanska	14.237	11.785,82	13.760	477	27.681	4.416
Tuzlanska	18.630	20.653,25	18.050	580	30.564	6.167
Unsko-sanska	12.449	24.969,99	11.890	559	26.662	1.072
Zapadno-hercegovačka	3.091	3.484,56	2.863	228	5.961	1.077
Zeničko-dobojska	17.365	14.566,54	16.530	835	29.393	3.141
<b>Federacija BiH</b>	<b>84.895</b>	<b>121.757,94</b>	<b>81.020</b>	<b>3.875</b>	<b>153.781</b>	<b>22.774</b>

Izvor: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

U Registru poljoprivrednih gazdinstava i registru korisnika poticajnih sredstava Republike Srpske upisano je 42.238 gazdinstava, od kojih je 16.510 aktivno (39 % od ukupno registriranih), a 4.499 komercijalnih (27,25 % udio komercijalnih u ukupnom broju aktivnih gazdinstava).

Broj ukupno upisanih nositelja poljoprivrednih gazdinstava u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine iznosi 4.081, a tijekom 2021. godine je upisano nova 154 nositelja poljoprivrednih gazdinstava.

## 2. Biljna proizvodnja

**Žitarice** - Struktura površina zasijanih žitaricama u Bosni i Hercegovini varira svake godine. Uglavnom, zasijana površina žitima najviše ovisi od tržišne potražnje i vremenskih uvjeta tijekom jesenje sjetve.

Izuzetno sušno razdoblje i visoke temperature tijekom ljetnjih mjeseci, a pogotovo u fazama formiranja i nalivanja zrna nepovoljno su utjecali na manji prinos kukuruza od 4,5 tone po hektaru što se izravno odrazilo i na manju proizvodnju kukuruza od 893.124 tone. Ukupna proizvodnja kukuruza za zrno je u 2021. godini bila za 533.232 tona ili 37 % manja u usporedbi s prošlogodišnjim rodnom. Također, kada je riječ i o sjemenskom kukuruзу zabilježeno je značajno smanjenje s obzirom da je proizvedeno svega nekoliko tona što je skoro značajno manje nego prethodne godine kada je proizvedeno 685 tona. Prinos sjemenskog kukuruza po hektaru je iznosio 0,3 tone što je u odnosu na prinos iz prethodne godine manje za čak za 92 %.

U 2021. godini u Federaciji BiH ostvarena je proizvodnja kukuruza-zrno od 211.902 tone, što je manje za 30,4 % u odnosu na prethodnu godinu. Što se tiče Republike Srpske proizvedeno je 384.430 tona kukuruza te je proizvodnja bila manja za 368.744 tone ili 49 % manja. U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine proizvedeno je 43.582 tone kukuruza što je 57 % manje od proizvodnje u 2020. godini koja je iznosila 100.470 tona.

Rod pšenice u BiH u 2021. godini je iznosio 291.643 tone i manji je za 30.161 tona ili 9 % u usporedbi s prošlom godinom. Iako je pšenica bila zasijana na istoj površini od 66.757 hektara kao i prethodne godine prinos pšenice po hektaru je bio slabiji i iznosio u prosjeku 4,6 tona. Nepovoljna jesen, niske temperature tijekom proljeća i visoke temperature tijekom ljetnih mjeseci odrazili su se na niske prinose, a samim tim i na urod pšenice.

U Federaciji Bosne i Hercegovine u 2021. godini proizvedeno je 93.173 tone pšenice što je za 8 % više od ostvarene proizvodnje pšenice u 2020. godini. Oko 181.658 tona pšenice proizvedeno je u Republici Srpskoj što je u usporedbi s ostvarenom proizvodnjom iz prethodne godine manje za 17 %. Što se tiče proizvodnje pšenice u Distriktu Brčko ona je iznosila 16.812 tona i nije značajno odstupala od ostvarene proizvodnje iz prethodne godine.

Osim pšenice i kukuruza, proizvodnja ostalih žitarica je zabilježila smanjenje prinosa te je i proizvodnja bila manja i to heljde za 25 %, raži za 14 % i ječma za 13 %. Jedino je proizvodnja zobi zabilježila povećanje od 15 %.

**Industrijski usjevi** - Prema raspoloživim statističkim podacima za 2021. godinu proizvedeno je 24.883 tone soje što je za 12.319 tona ili 33 % manje, s obzirom da su požnjene površine pod sojom bile manje za 16 % kao i prinos po hektaru za 21 % u usporedbi s prethodnom godinom.

Prema raspoloživim statističkim podacima u proizvodnji uljarica u Federaciji BiH ostvarena je proizvodnja soje od 5.630 tona što je manje za 41 % u usporedbi s prošlom godinom.

Prema podacima o proizvodnji ranih i kasnih usjeva u Republici Srpskoj je ostvarena proizvodnja soje od 14.281 tone, uljane repice 3.808 tona i suncokreta od 701 tone. Proizvodnja soje je u usporedbi s prethodnom godinom manja za 12 %, dok se značajnije smanjenje bilježi u proizvodnji uljane repice od 24 %, dok je u proizvodnji suncokreta zabilježeno povećanje za 8 %.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine ostvarena je proizvodnja soje 4.418 tona, uljane repice 472 tone i sjemena suncokreta 390 tona. Smanjenje proizvodnje je zabilježeno kod uljane repice za 23 %, dok je proizvodnja soje zabilježila povećanje od 39 % i suncokreta za 19 % u usporedbi s prethodnom godinom.

**Tablica 8 . Proizvodnja i prinos važnijih usjeva (2020-2021)**

Vrsta usjeva	2020		2021		Indeks 2021/2020	
	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru
Pšenica	321.804	4,60	291.643	4,60	90,6	100
Kukuruz zrno	1.426.356	7,10	893.124	4,5	63	63,4
Kukuruz sjemenski	685	3,8	1	0,3	0,1	8
Heljda	1.301	1,6	978	1,2	75	75

Raž	10.958	3,10	9.407	2,8	86	90
Ječam	88.742	4,10	77.401	3,6	87	87
Zob	33.945	3,20	39.048	3,22	115	101
Soja	37.202	2,90	24.883	2,3	67	79,3
Duhan	1.551	1,50	1.172	1,2	75,5	73,3
Krumpir, ukupno	438.127	11,30	339.727	10,1	77,5	89,4
Krumpir za sjeme	3.154	19,80	4	4,0	0,1	20,2
Mrkva	11.891	7,40	9.861	7,1	82,9	95,9
Luk crni	45.836	8,10	37.154	7,6	81,1	93,8
Češnjak	6.186	3,40	5.514	3,1	87,6	91,2
Grah	13.115	16,00	12.858	1,7	98	106,3
Grašak	4.427	3,00	3.492	2,5	78,9	83,3
Kupus	74.478	15,70	68.927	14,8	92,5	94,3
Rajčica	49.635	11,00	52.892	13,3	106,6	130
Paprika	44.707	12,80	41.230	11,9	92,2	93
Krastavac	38.108	13,10	26.859	10,2	70,5	77,9
Zelena salata	5.615	6,00	6.793	7,4	121	123,3
Lubenica	24.520	25,70	24.171	25,3	98,6	98,4
Djetelina	133.545	3,80	102.002	2,9	76,4	76,3
Lucerka	132.913	4,50	112.376	3,9	84,5	86,7
TDS	93.562	3,50	85.679	3,1	91,6	88,6
Kukuruz silažni	781.118	22,0	639.090	17,8	81,8	80,9
Maline	18.794	6,7	13.496	5,3	72	79

Izvor: Agencija za statistiku BiH

**Duhan** - Površine na kojima se uzgajao duhan iznosile su 1.310 hektara i veće su za 18 % u uporedbi s prethodnom godinom. Ipak kada je u pitanju proizvodnja duhana u listu, ista je iznosila 1.171 tonu i manja je za 24 % dok je prinos duhana iznosio 1,1 tonu po hektaru i manji je za 27 % u usporedbi s prethodnom godinom.

Kada je riječ o proizvodnji duhana u Federaciji BiH ista je iznosila 276 tona i smanjenjena je za 23 % u odnosu na 2020, u Republici Srpskoj 884 tone i manja je za 25 % te Brčko distriktu Bosne i Hercegovine 11 tona i ostala je na istoj razini proizvodnje kao i prethodne godine.

**Krmno bilje** – Ukupna proizvodnja krmnog bilja je u 2021. godini iznosila 939.147 tona i manja je za 201.991 tonu ili 18 % u usporedbi s prethodnom godinom. Na ukupno smanjenje proizvodnje krmnog bilja utjecalo je značajnije smanjenje proizvodnje djeteline za 24 %, kukuruza za silažu za 18 %, lucerke za 18 % i travno-djetelinskih smjesa za 8 %.

Ostvarena proizvodnja najznačajnijih krmnih usjeva u Federaciji BiH je iznosila 560.460 tona i manja je za 11 % u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine. Krmni usjevi koji su zabilježili manju proizvodnju su djetelina i lucerka za 22 %, travno-djetelinske smjese za 17 %, kukuruz za silažu za 15 %, mješavina mahunarki i žita i stočne repe za 7 %.

Procjenjuje se da je ukupna proizvodnja važnijih krmnih usjeva (djetelina, lucerka, zeleni kukuruz) u Republici Srpskoj iznosila 250.163 tone od čega 205.963 tone silažnog kukuruza, 76.259 tona lucerke i 67.160 tona djeteline. Jednako kao i Federaciji BiH zbog nepovoljnih vremenskih uvjeta proizvodnja navedenih usjeva je bila nešto manja u usporedbi s prethodnom godinom i to djeteline za 25 %, silažnog kukuruza za 24 % i lucerke za 12 %.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine u 2021. godini je proizvedeno 3.150 tona krme i sijena te se bilježi smanjenje proizvodnje za 19 % u usporedbi s proizvodnjom iz prošle godine.

**Jagode<sup>1</sup> i maline** – Zasađena površina jagode u 2021. godini je iznosila 1.379 hektara i neznatno je veća i to 1 % u usporedbi sa zasađenim površinama iz prethodne godine. Proizvodnja jagode u Federaciji BiH je iznosila 8.682,5 tona i nije znatno odstupala od proizvodnje iz prethodne godine. Prinos jagode je iznosio oko 10 tona po hektaru.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine proizvedeno je 455 tona jagode i proizvodnja je također ostala ista kao i prethodne godine.

Malina je bila zasađena na površini od 2.762 hektara sa kojih je proizvedeno 13.496 tona što je za 25 % manje u odnosu na prošlogodišnji rod. Prinos ubrane svježe maline po hektaru je iznosio 5,3 tone i manji je za 25 % je u usporedbi s rodnom iz prethodne godine. Ostvarena proizvodnja maline u Federaciji BiH je iznosila 10.435 tona i manja je za 17 % u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine. Na smanjenje proizvodnje odrazio se manji prinos maline koji je iznosio 6,4 tone i manji je za 12 % u usporedbi s prinosom iz prethodne godine.

U Republici Srpskoj su maline bile zasađene na površini od 489 hektara sa kojih je proizvedeno 2.984 tone. Prosječan prinos maline po hektaru je iznosio 6 tona. Kada je riječ o proizvodnji maline u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine ostvarena proizvodnja je bila ista kao i prošle godine i iznosila je 77 tona.

**Krumpir** – Ukupne površine za sadnju merkantilnog krumpira iznosile su 35.049 hektara a krumpira za sjeme 132 hektara. Površine zasijane merkantilnim krumpirom su bile manje za 3 %, dok je značajno smanjenje površina zabilježeno kod sjemenskog krumpira i to za 19 hektara ili 13 % u usporedbi s prethodnom godinom. Ukupna proizvodnja merkantilnog krumpira je iznosila 339.727 tona i smanjena je za 22 % u usporedbi s prošlogodišnjom proizvodnjom. Na manju proizvodnju krumpira utjecao je i manji prinos krumpira po hektaru od 11 %. U isto vrijeme, s obzirom da su smanjene površine i prinos sjemenskog krumpira po hektaru za 80 % i proizvodnja je bila manja za 99 % u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH proizvedeno je 178.667 tona krumpira te je zabilježeno smanjenje proizvodnje od 22 %, s obzirom da su zasijane površine krumpirom bile manje za 5 % u odnosu na prethodnu godinu. Prinos krumpira po hektaru iznosio je 8,5 tona i manji je za 18 %.

Što se tiče Republike Srpske proizvedeno je 158.820 tona krompira, te je proizvodnja bila manja za 21 % u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine.

Prema statističkim podacima za Brčko distrikt Bosne i Hercegovine proizvedeno je 2.240 tona krumpira, te je proizvodnja u odnosu na prošlogodišnju manja za 1.120 tona ili 33 %.

**Povrće** - Ukupna proizvodnja važnijih povrtarskih usjeva u 2021. godini je iznosila 289.751 tona i manja je za 9% u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine. Promatrajući pojedinačno povrtarske usjeve, povećanje proizvodnje je zabilježeno kod zelene salate za 21

---

<sup>1</sup> Statistički podaci o proizvodnji jagode u BiH za 2021. godinu nisu bili objavljeni u razdoblju izrade izvješća.

% i rajčice za 7 %, dok je smanjenje proizvodnje zabilježeno kod ostalog povrća i to krastavaca za 29 %, graška za 21 %, češnjaka za 21 %, crnog luka za 19 %, mrkve za 17 %, paprike za 8 %, kupusa za 7 % i lubenice za 1 %.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH proizvedeno je kupusa i kelja 31.025 tona, crnog luka 27.960 tona, rajčice 25.256 tona, paprike 15.494 tone, mrkve 6.490 tona, graha 8.352 tone, češnjaka 3.371 tona i graška 883 tone. Povećanje proizvodnje je, u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine, evidentirano jedino u proizvodnji graha za 10 %, dok je kod ostalih važnijih povrtlarskih kultura zabilježeno smanjenje proizvodnje i to graška za 35 %, kupusa i kelja za 20 %, mrkve za 15 %, crnog luka za 15 %, češnjaka za 13 % i rajčice za 8 %. Proizvodnja paprike od 15.494 tone je ostala ista kao i prethodne godine.

Tijekom 2021. godine u Republici Srpskoj prema statističkim podacima o proizvodnji važnijih povrtnih usjeva proizvedeno je kupusa i kelja 37.752 tone, rajčice 27.541 tonu, paprike 24.978 tona, crnog luka 9.101 tonu, graha 4.326 tona, mrkve 3.339 tona, graška 2.564 tone i češnjaka 2.027 tona. Smanjenje proizvodnje je zabilježeno kod većine gajenih vrsta i to graška za 33 %, crnog luka za 21 %, mrkve za 20 %, graha za 18 %, paprike za 15 %, rajčice za 14 %, češnjaka za 12 %, dok je proizvodnja graha i kupusa veća za 7 %.

Prema statističkim podacima u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine površina za proizvodnju povrća u 2021. godini iznosila je 299 ha. Ukupna proizvodnja povrća za 2021. godinu iznosila je 878 tona od čega graha (zrno) 180 tona, kupusa i kelja 150 tona, rajčice 95 tona, krastavaca 80 tona, grašak (zrno) 46 tona, špinata 60 tona, dinje i lubenice 42 tone, mrkve 32 tone, češnjaka 18 tona i zelene salate 8 tona.

## Voće

Voćarski sektor se tijekom 2021. godine susreo s brojim problemima i to prvenstveno nepovoljnim agroekološkim uvjetima poput mraza i suše, zatim nedostatkom radne snage tijekom berbe i niskim otkupnim cijenama voća. Imajući u vidu pojavu mraza, a kasnije i suše urod plodova i prinos voća je bio umanjen u odnosu na prošlogodišnji rod u rasponu od 30 do 50 %.

Značajno smanjenje proizvodnje je zabilježeno kod kruške za 35 %, jabuke za 24 %, mandarina za 21 %, šljive za 17 %, masline za 15 %, oraha za 7 %, smokve za 6 % i breskve za 3 %. Na manju proizvodnju utjecali su i manji prinos voća po stablu kod kruške za 34 %, masline za 25 %, mandarine za 20 %, šljive za 13 %, jabuke za 8 %, oraha za 7 %, smokve za 5 % i breskve za 2 %. Limun je jedina voćna vrsta kod koje je zabilježeno povećanje proizvodnje za 4 % i prinosa limuna po stablu za 3 % u odnosu na prethodnu godinu.

**Tablica 8. Proizvodnja i prinos najznačajnijih voćnih vrsta 2020-2021. godina**

Voćne vrste	2020		2021		Indeks 2021/2020	
	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)
Šljive	159.197	13	131.574	11,1	83	87
Jabuke	109.071	14	82.591	13,3	76	92
Kruške	35.949	12	23.290	8,1	65	66
Breskve	6.412	10	6.221	9,8	97	98
Mandarine	79	15	63	12	79	80

Limun	16	8	17	8	104	103
Smokve	1.005	12	939	11	94	95
Masline	985	14	839	10	85	75
Orasi	4.664	8	4.340	7,5	93	93

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema statističkim podacima Federalnog zavoda za statistiku BiH o ostvarenim prinosima voća u 2021. godini u Federaciji BiH proizvedeno je 42.009 tona jabuke, 34.154 tone šljive, 10.330 tona kruške, trešnje 6.150 tona, breskve 5.657 tona, oraha 3.001 tonu, višnje 2.594 tone, smokve 892 tone, maslina 837 tona, kajsija 468 tona, badema 74 tone, mandarina 58 tona i limuna 15 tona. Ostvarena proizvodnja šljive je manja za 28 %, kruške za 26 %, jabuka za 22 %, trešnje za 16 %, kajsija za 9 %, badema za 6 %, višnje za 4 %, dok je proizvodnja oraha ostala na istoj razini kao i prethodne godine. Porast prinosa južnog voća u odnosu na prethodnu godinu je zabilježn jedino kod limuna i to za 3 %, dok je pad ukupnog prinosa južnog voća zabilježen kod mandarine za 20 %, masline za 6 % i smokve za 3 %.

Prema statističkim podacima Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske o proizvodnji kasnih i ranih usjeva za Republiku Srpsku u 2021. godini proizvedeno je 46.541 tona jabuke, 15.861 tona šljive, 540 tona trešnje i višnje 469 tona.

Prema dostavljenim podacima Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ostvarena je proizvodnja 11.610 tona šljive, jabuke 799 tona, višnje 610 tona, kruške 434 tone, oraha 314 tona, trešnje 285 tona, kajsije 33 tone, breskve 26 tona, dunje 15 tona i kajsije 13 tona.

**Grožde** – Proizvedeno je ukupno 42.012 tona grožđa te je proizvodnja manja za 6 % u odnosu na prošlu godinu. Na smanjenje proizvodnje grožđa utjecalo je smanjenje prinosa grožđa po čokotu za 7 % i što je broj rodni čokota ostao isti kao i prethodne godine.

**Tablica 9. Broj rodni čokota, proizvodnja i prinos grožđa (2020-2021. godina)**

Godina	Broj rodni čokota (tisuća)	Proizvodnja (tona)	Kg po čokotu
2021	16.002	42.012	2,6
2020	16.043	44.695	2,8
Indeks 2021/2020	100	94	93

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupna proizvodnja grožđa u Federaciji BiH iznosila je 40.623 tone i manja je za 4 % u odnosu na 2020. Smanjenje proizvodnje je rezultiralo manjim brojem rodni čokota za 1 % i manjim prinosom grožđa od 2,9 kg po rodnom čokotu. U Republici Srpskoj ostvarena proizvodnja grožđa je iznosila 2.272 tone i manja je u usporedbi s prethodnom godinom za 3 %.

### 3. Stočarska proizvodnja i brojno stanje stoke i peradi

#### 3.1. Proizvodnja, otkup i prerada mlijeka i proizvodnja mliječnih proizvoda

Ukupna proizvodnja sirovog mlijeka u 2021. godini je iznosila 533.970 tisuća litara i ostala je nepromijenjena u usporedbi s prethodnom godinom. U ukupnoj proizvodnji mlijeka dominira proizvodnja kravljeg mlijeka sa udiom od 98 %, dok je udio ovčijeg i kozijeg mlijeka po 1 %.

**Tablica 10. Proizvodnja sirovog mlijeka u BiH (tisuća litara)<sup>2</sup>**

Kategorija	2020	2021	Indeks 2021/2020
Kravlje mlijeko	525.340	522.781	100
Ovčje mlijeko	5.053	6.418	127
Kozje mlijeko	5.079	4.771	94
<b>Ukupno</b>	<b>535.471</b>	<b>533.970</b>	<b>100</b>

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Temeljem podataka prikazanih u tablici 10 vidljivo je proizvodnja kravljeg sirovog svježeg mlijeka ostala ista kao i prethodne godine. Kada je riječ o proizvodnji svježeg sirovog ovčjeg mlijeka bilježi se povećanje od 27 %, dok je proizvodnja kozjeg mlijeka manja za 6 % u odnosu na prethodnu godinu.

U Federaciji BiH, prema podacima nadležnih županijskih ministarstava, u 2021. godini je proizvedeno 237,5 milijuna litri sirovog kravljeg mlijeka i razina proizvedenog mlijeka je bila ista kao i prethodne godine. Prema statističkim podacima Federalnog zavoda za statistiku proizvodnja ovčjeg mlijeka je iznosila 11.290 tisuća litara i kozjeg mlijeka 4.500 tisuća litara. Proizvodnja kozjeg mlijeka je zabilježila pad od 3 %, a ovčjeg mlijeka za 2 % u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine.

Prema raspoloživim statističkim podacima o stočarskoj proizvodnji za 2021. godinu u Republici Srpskoj je proizvedeno 265 milijuna litara sirovog kravljeg mlijeka, te proizvodnja bilježi neznatan pad od 0,1 % u usporedbi s prošlogodišnjom proizvodnjom.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je proizvedeno 5.900 tisuća litara kravljeg mlijeka, 200 tisuća litara ovčjeg mlijeka i 30 tisuća litara kozjeg mlijeka.

**Otkup mlijeka** - Od ukupne količine proizvedenog kravljeg mlijeka u 2021. godini otkupljeno je 278.345 tona ili 52 %. Količina otkupljenog svježeg sirovog kravljeg mlijeka je neznatno veća od količine otkupljenog mlijeka iz prethodne godine za 3.779 tona ili 1 %. Otkupljeno mlijeko sadrži prosječno 3,9 % mliječne masti i 3,4 % proteina.

**Tablica 11. Otkup sirovog kravljeg mlijeka (2020-2021)**

	2020	2021	Indeks 2021/2021
Otkup kravljeg mlijeka (tona)	274.566	278.345	101
Prosječan sadržaj masnoće, %	4,0	3,9	98
Prosječan sadržaj proteina	3,4	3,4	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

<sup>2</sup> Temelj za prikupljanje podataka je anketa „Godišnje istraživanje farmi - stočna proizvodnja“. Ankete je provedena na slučajno odabranom reprezentativnom uzorku obiteljskih poljoprivrednih gazdinstava, a uključeni su i svi poslovni subjekti i dijelovi poslovnih subjekata. Podaci koji su prikazani su drugačijih vrijednosti nego prethodnih godina s obzirom da se podaci ne prikupljaju procjenom općinskih procjenitelja već na temelju ankete.

U Federaciji Bosne i Hercegovine u 2021. godini količina ukupno prikupljenog mlijeka (sve vrste mlijeka - kravlje, ovčje i kozje) iznosila je 183.821 tonu i veća je za 3,7 % u odnosu na 2020. godinu. Količina prikupljenog kravljeg mlijeka je iznosila 183.145 tona i također je veća za 3,9 % u odnosu na prethodnu godinu.

Tijekom 2021. godine mljekare u Republici Srpskoj su prikupile ukupno 93.218 tona sirovog kravljeg mlijeka, što je za 13,8 % manje u odnosu na količinu mlijeka prikupljenu tijekom 2020. godine. Od toga je 87.232 tone mlijeka otkupljeno od poljoprivrednih gazdinstava sa područja Republike Srpske, što je za 4,1 % manja količina u odnosu na 2020. godinu. Prosječan sadržaj mliječne masnoće u mlijeku prikupljenom tijekom 2021. godine iznosio je 3,88 % što je za 2,1 % veći sadržaj u odnosu na prosjek iz 2020. godine. Istovremeno je sadržaj proteina u prikupljenom mlijeku iznosio u prosjeku 3,32 % što je za 1,8 % više u odnosu na prethodnu godinu.

**Proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda** - Ukupna proizvodnja konzumnog mlijeka i mliječnih proizvoda u 2021. godini je iznosila 229.302 tone i manja je za 5 % u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine.

**Tablica 12. Proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda<sup>3</sup> (2020-2021)**

Proizvodi	2020	2021	Indeks 2021/2020
Konzumno mlijeko (tona)	151.283	144.284	95
Vrhnje - (tona)	22.510	22.424	100
Fermentirani mliječni proizvodi (tona)	57.031	52.016	91
Maslac i ostali žuto-masni proizvodi (tona)	1.603	2.009	125
Sir (tona)	7.804	8.569	110
<b>Ukupno</b>	<b>240.231</b>	<b>229.302</b>	<b>95</b>

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Vodeći proizvod mljekarske industrije je uglavnom UHT konzumno mlijeko koje čini oko 63 % ukupne proizvodnje, zatim na drugom mjestu s udjelom od 23 % su fermentirani mliječni proizvodi, vrhnje je treći rangirani proizvod s udjelom od 10 %, sir ima udio od 4 %, dok 1 % proizvodnje čine maslac i ostali žuto-masni proizvodi. Mliječni proizvodi koji su zabilježili povećanje proizvodnje u 2021. godini su maslac i ostali žuto-masni proizvodi i to za 25 % i sir za 10 %, dok je manja proizvodnja zabilježena u proizvodnji fermentiranih proizvoda za 9 % i konzumnog mlijeka za 5 %. Jedino je proizvodnja vrhnja ostala na istoj razini proizvodnje od 22.424 tone kao i prethodne godine.

Mljekare u Federaciji BiH su tijekom 2021. godine proizvele 110.348 tona konzumnog mlijeka, 29.143 tone fermentiranih mliječnih proizvoda, 15.167 tona pavlake i vrhnja, sira (svih vrsta mlijeka) 4.709 tona, raznih namaza 1.086 tona, kajmaka 500 tona i maslaca 176 tona. U proizvodnji svježih mliječnih proizvoda povećanje se bilježi u proizvodnji vrhnja za 7,9 % i fermentiranih mliječnih proizvoda za 6,3 %, dok se smanjenje bilježi u proizvodnji konzumnog mlijeka za 7,6 %. Od ostalih proizvoda porast se bilježi u proizvodnji kravljeg sira za 18,6 % i kajmaka za 4,9 %, dok se pad bilježi u proizvodnji maslaca za 27,9 %.

<sup>3</sup> Podaci o ukupnoj proizvodnji mlijeka i mliječnih proizvoda nisu kompletirani te je ukupno izražena vrijednost umanjena s obzirom da ne uključuje podatke o proizvodnji sirutke. U razdoblju izrade ovog izvješća Agencija za statistiku BiH nije objavila godišnje priopćenje o prikupljanju mlijeka i proizvodnji mliječnih proizvoda za 2021. godinu koje uključuje podatke o proizvodnji sirutke.



U Republici Srpskoj mljekare su proizvele 33.936 tona konzumnog mlijeka, fermentiranih mliječnih proizvoda 22.873 tone, vrhnja 7.257 tona, kravljeg sira 3.860 tona i 249 tona maslaca i ostalih žuto-masnih namaza. U odnosu na 2020. godinu, povećana je proizvodnja maslaca i ostalih žuto-masnih proizvoda za 5,1 %, kao i kravljeg sira za 1,6 %, dok je istodobno zabilježeno smanjenje proizvodnje konzumnog mlijeka za 27,5 %, vrhnja za 2,0 % i fermentiranih mliječnih proizvoda za 1,8 %.

### 3.2. Klanje stoke i neto proizvodnja mesa

Neto proizvodnja svih kategorija mesa je u 2021. godini iznosila 88.196 tona i manja je za 4 % u odnosu na prethodnu godinu. Tijekom 2021. godine smanjen je broj zaklanih goveda za 10 % i peradi za 3 %, dok je broj zaklanih ovaca povećan za 44 % i svinja za 9 % u odnosu na razdoblje 2020. godine. Neto težina zaklanih goveda je smanjena za 15 % i peradi za 4 %, dok je neto težina zaklanih ovaca povećana za 44 % i svinja za 10 % u odnosu na isto razdoblje 2020. godine

**Tablica 13. Klanje stoke i peradi u klaonicama u BiH**

Kategorije	2020		2021		Indeks 2021/2020	
	Broj grla	Neto težina (tona)	Broj grla	Neto težina (tona)	Broj grla	Neto težina (tona)
Telad i goveda do 1 godine	19.125	2.724	19.050	2.527	100	93
Telad do 8 mjeseci	11.984	858	12.671	911	106	106
Junice	1.265	341	1.043	281	82	82
Bikovi	32.017	10.224	25.270	8.018	79	78
Krave	4.190	1.176	5.691	1.529	196	130
<b>Goveda, ukupno</b>	<b>56.597</b>	<b>14.465</b>	<b>51.054</b>	<b>12.355</b>	<b>90</b>	<b>85</b>
Jagnjad	57.902	875	84.682	1.281	146	146
Ostale ovce	2.225	51	1.847	51	83	100
<b>Ovce, ukupno</b>	<b>60.127</b>	<b>926</b>	<b>86.529</b>	<b>1.332</b>	<b>144</b>	<b>144</b>
<b>Svinje, ukupno</b>	<b>100.213</b>	<b>7.621</b>	<b>109.588</b>	<b>8.364</b>	<b>109</b>	<b>110</b>
Tovni pilići	41.453	665.932	40.445	63.703	98	97
Ostala perad	2.058	2.820	1.608	2.442	78	86
<b>Perad, ukupno u tisućama</b>	<b>43.511</b>	<b>68.752</b>	<b>42.053</b>	<b>66.145</b>	<b>97</b>	<b>96</b>

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema statističkim podacima Federalnog zavoda za statistiku BiH neto proizvedena količina mesa u klaonicama je iznosila 45.612 tona mesa peradi, 9.538 tona govedine, 1.549 tona svinjetine i 1.149 tona ovčjeg mesa. Neto težina ukupno zaklanih peradi je manja za 9 % a kod goveda za 3 %, dok je značajno povećanje zabilježeno kod neto težine ukupno zaklanih ovaca za 51 % i svinja za 4 % u odnosu na prethodnu godinu. Na značajno povećanje neto težine zaklanih ovaca je utjecalo povećanje broja zaklanih grla i to za 25.800 grla u usporedbi s prethodnom godinom kada je broj zaklanih ovaca iznosio 50.230 grla.

Proizvodnja mesa u Republici Srpskoj za 2021. godinu je iznosila 129,1 tonu od čega svinjskog mesa 77,9 tona, mesa peradi 28,3 tone, 14,4 tone goveđeg mesa i ovčjeg mesa 8,5 tona. U odnosu na prethodnu godinu, povećana je proizvodnja mesa peradi za 4 %, svinjskog mesa za 3,2 % i ovčjeg mesa za 1 %, dok je proizvodnja goveđeg mesa zabilježila smanjenje od 10,6 %. Tijekom 2021. godine u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine neto proizvodnja goveđeg mesa je iznosila 140 tona, svinjskog mesa 44 tone, peradi 3 tone i 0,6 tona ovčjeg mesa.

### 3.3. Kapaciteti za proizvodnju pilića

Instalirani kapaciteti za proizvodnju jednodnevnih pilića koka nesilica i pilića za tov kreću se u rasponu od 1.000 do 500.000 pa i više komada jaja. U suštini, u Bosni i Hercegovini se instalirani kapaciteti valionica najvećim dijelom koriste za proizvodnju pilića za tov. Prema statističkim podacima za 2021. godinu broj inkubatorskih stanica je manji za 2. Kapacitet za leženje/valjenje jaja koja se istodobno stavljaju u inkubator u 2021. godini je iznosio 5.761 hiljadu komada i veći je za 28 % u usporedbi s prethodnom godinom.

**Tablica 14. Ukupan kapacitet i način korištenja inkubatorskih stanica, 2020-2021. godina**

Kategorija veličine (kapacitet)	2020				2021			
	Broj	Kapacitet, tisuća komada	Korištenje, tisuća komada		Broj	Kapacitet, tisuća komada	Korištenje, tisuća komada	
			za nesilice	za meso			za nesilice	za meso
1.000 – 10.000	3	25	-	51	4	25	-	5.200
10.001 – 20.000	2	38	-	200	2	163	41	294
20.001 – 50.000	1	38	e	371	0	180	0	4.438
50.001 – 100.000	7	488	-	3.212	4	469	56	2.239
100.001 – 200.000	2	366	446	1.306	2	783	436	8.923
200.001 – 500.000	3	1.177	1.561	15.336	0	1.037	1.779	6.040
500.001 i više	3	2.364		32.237	7	3.104	1.866	30.545
<b>Ukupno/Total</b>	<b>21</b>	<b>4.406</b>	<b>2.007</b>	<b>52.713</b>	<b>19</b>	<b>5.761</b>	<b>4.178</b>	<b>57.679</b>

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupan broj jaja stavljenih u inkubatore namijenjenih za proizvodnju jednodnevnih pilića koka nesilica u 2021. godini je bio manji za 5 %, dok je broj jaja stavljenih u inkubatore namijenjenih za proizvodnju jednodnevnih pilića za tov bio veći za 9,4 % u odnosu na prethodnu godinu.

### 3.4. Proizvodnja jaja, meda i vune

Od ostalih stočarskih proizvoda značajni su proizvodnja jaja, vune i meda. Proizvodnja vune u 2021. godini iznosila je 1.876 tona što je više za 2 % u odnosu na prošlu godinu, jaja 548.827 tisuća komada i neznatno je manja i to 1 % u usporedbi s prethodnom godinom. Najznačajnije smanjenje proizvodnje se bilježi kod proizvodnje meda i to za 26 %, u usporedbi s proizvodnjom iz prethodne godine kada je iznosila 2.542 tone.

**Tablica 15. Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH<sup>4</sup>**

Proizvodi	2020	2021	Indeks 2021/2020
Jaja (000 komada)	592.203	584.827	99
Med (tona)	2.542	1.876	74
Vuna (tona)	1.130	1.147	102

Izvor: Agencija za statistiku BiH

<sup>4</sup> Temelj za prikupljanje podataka je anketa „Godišnje istraživanje farmi - stočna proizvodnja“. Ankete je provedena na slučajno odabranom reprezentativnom uzorku obiteljskih poljoprivrednih gazdinstava, a uključeni su i svi poslovni subjekti i dijelovi poslovnih subjekata. Podaci prikupljeni kroz anketu, nakon ekstrapolacije čine temelj za praćenje statistike poljoprivrede u Bosni i Hercegovini.

U okviru stočne proizvodnje u Federaciji BiH tijekom 2021. godine proizvedeno je 312.108 tisuća komada jaja, 1.348 tona meda i 706 tona neprane vune te je zabilježen pad u proizvodnji meda za 7,4 %, neprane vune za 7 % i jaja svega 1 %.

Prema raspoloživim podacima o stočarskoj proizvodnji u Republici Srpskoj je proizvedeno 389.600 tisuća komada jaja te je proizvodnja bila veća za 3 %. Što se tiče meda proizvedeno je 621 tonu što je manje za 34 % u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je proizvedeno 6.800 tisuća komada jaja, 250 tona meda i 8 tona vune.

### 3.5. Brojno stanje stoke i peradi

Prema statističkim podacima o brojnom stanju stoke za 2021. godinu ukupan broj koza je smanjen za 17 %, košnica za 15 % i goveda za 2 %, dok je broj peradi povećan za 19 %, svinja za 2 % i ovaca za 1 %, u odnosu na isto razdoblje 2020. godine. U istom razdoblju ukupan broj konja je ostao na istoj razini.

Kada je riječ o brojnom stanju rasplodne stoke, u usporedbi s prethodnom godinom, zabilježeno je povećanje brojnog stanja kod krmača i suprasnih nazimica za 30 %, ovaca za priplod za 9 % te krava i steonih junica za 5 %. Također, povećanje brojnog stanja za 3 % je zabilježeno kod koka nesilica u usporedbi s brojnim stanjem iz prethodne godine.

**Tablica 16. Brojno stanje stoke, peradi i košnica u BiH**

Kategorija	Ukupno		Indeks 2021/2020
	2020	2021	
<b>Goveda (tisuća grla)</b>	<b>345</b>	<b>339</b>	<b>98</b>
Krave i steone junice (tisuća grla)	197	207	105
<b>Ovce (tisuća grla)</b>	<b>1.015</b>	<b>1.029</b>	<b>101</b>
Ovce za priplod (tisuća grla)	665	726	109
<b>Svinje (tisuća grla)</b>	<b>547</b>	<b>556</b>	<b>130</b>
Krmače i suprasne nazimice (tisuća grla)	74	96	130
<b>Konji</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>100</b>
<b>Perad (tisuća komada)</b>	<b>10.077</b>	<b>11.955</b>	<b>119</b>
Koke nesilice (tisuća komada)	2.995	2.908	97
<b>Koze</b>	<b>58</b>	<b>48</b>	<b>83</b>
<b>Košnice pčela (tisuća komada)</b>	<b>310</b>	<b>263</b>	<b>85</b>

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema prikupljenim i obrađenim statističkim podacima o brojnom stanju stoke i peradi u Federaciji BiH u 2021. godini je zabilježeno 12,1 milijun komada peradi, goveda 190.719 grla, ovaca 497.590 grla, 78.647 grla svinja, 41.190 grla koza, 4.004 grla konja. Usporedbom brojnog stanja stoke i peradi 2021. godine s rezultatima za 2020., porast brojnog stanja se bilježi kod peradi za 11,4 %, dok je smanjenje brojnog stanja zabilježeno kod konja za 6,7 %, svinja za 3,7 %, koza za 3,1 %, goveda za 2,4 % i ovaca za 2,1 %. Ukupan broj košnica pčela je iznosio 240.906 komada i manji je za 5,2 %.

U Republici Srpskoj, sa stanjem na dan 1. prosinca 2021. godine, ukupan broj peradi je iznosio 4,3 milijuna komada, ovaca 559.300 grla, svinja 490.600 grla, goveda 185.800 grla i koza 25.500 grla. U odnosu na stanje istog dana 2020. godine, ukupan broj peradi veći je za 5,0 %, dok je ukupan broj svinja manji za 20,8 %, koza za 13,4 %, ovaca za 5,4 % i goveda za 0,3 %.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine brojno stanje goveda i peradi u 2021. godini je bilo kako slijedi: 230.150 komada peradi, 13.100 grla ovaca, 12.100 komada košnica pčela, 10.200 grla goveda, 9.445 grla svinja, 1.050 grla koza i 104 grla konja.

#### 4. Uzgoj i proizvodnja konzumne ribe

Prema statističkim podacima za 2021. godinu površina pastrmskih ribnjaka u eksploataciji u BiH je iznosila 93.389 m<sup>2</sup> i manja je za 3 % u usporedbi s ukupnom površinom iz prethodne godine. Što se tiče šaranskih ribnjaka površine su ostale nepromijenjene, odnosno zadržale su se na 2.043 hektara kao i prethodne godine. Površine za kaveze za eksploataciju ribe su nezantno povećane i to oko 2 % u odnosu na prethodnu godinu.

**Tablica 17. Struktura objekata u eksploataciji**

	2020	2021	Indeksi 2021/2020
Pastrmski ribnjaci (m <sup>2</sup> )	97.408	93.389	96
Šaranski ribanjci (ha)	2.042	2.043,2	100
Kavezi (m <sup>3</sup> )	88.200	89.550	102

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupna proizvodnja pastrmke u BiH tijekom 2021. godine je iznosila 3.306 tona i svega 1 % je veća u odnosu na prethodnu godinu. Količina proizvedenog šarana je iznosila 356 tona i manja je za 47 tona ili 12 % nego prethodne godine. Značajano povećanje u proizvodnji bilježe ostale slatkovodne ribe s obzirom da je proizvedeno 20 tona ili 62 % više nego prethodne godine.

**Tablica 18. Proizvodnja konzumne ribe i školjkaša u BiH, 2021-2020. godina**

	2020	2021	Indeksi 2021/2020
Pastrmka	3.277	3.306	101
Šaran	403	356,2	88
Ostala slatkovodna riba	13	20,4	162
Morska riba	Z	Z	Z
Školjkaši	-	-	-

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U Federaciji BiH se tijekom 2021. godine proizvodnja u području akvakulture se značajno oporavila i skoro u svim segmentima akvakulture došlo je do povećanja opsega proizvodnje. U proizvodnji konzumne ribe došlo je povećanja od 32 % u odnosu na 2020. godinu (ukupno 2.640 t). To se posebno odnosi na proizvodnju konzumne kalifornijske pastrmke, čija je proizvodnja uvećana za oko 600 tona (ukupno 2.350 tona) u odnosu na prethodnu godinu. U prošloj godini registrirana je i proizvodnja konzumne potočne zlatovčice od 30 tona, što je za oko 50 % više u odnosu na razdoblje 2016-2019. Proizvodnja konzumne potočne pastrmke u 2021. godini veća je za 60 % u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 80 tona.

U proizvodnji mlađi pastrmke za potrebe poribljavanja otvorenih voda u 2021. godini ostvarena je značajno manja proizvodnja u odnosu na prethodno razdoblje. Ukupno je proizvedeno oko 3 milijuna jedinki mlađi pastrmke, od čega najveći udio (oko 80 %) zauzima mlađ potočne pastrmke (oko 2,5 milijuna), a manjim dijelom mlađ mekousne pastrmke (300.000), glavatice (300.000) i mladice (300.000).

**Tablica 19. Proizvodnja u akvakulturi po županijama u Federaciji BiH u 2020-2021. godina**

Županija	2020			2021		
	Slatkovodna riba (tona)	Morska riba (tona)	Ribogojilišta	Slatkovodna riba (tona)	Morska riba (tona)	Ribogojilišta
USŽ	432	0	2	428	0	2
BPŽ	0	0	0	8	0	1
SBŽ	150	0	6	224	0	7
HNŽ	937	131	10	1.228	135	11
ZHŽ	317	0	1	350	0	1
SŽ	38	0	1	35	0	1
<b>Ukupno</b>	<b>1.874</b>	<b>131</b>	<b>20</b>	<b>2.273</b>	<b>135</b>	<b>23</b>

Izvor: Nadležna županijska ministarstva

Proizvodnja morske ribe i drugih akvatičnih organizama, odnosno školjki dagnje i kamenice u 2021. godini skoro je dostigla proizvodnju iz razdoblja od prije pandemije (2016-2019). Ukupna proizvodnja u marikulturi u 2021. godini iznosi 195 tona: 180 tona morske ribe (orada i lubin), 10 t dagnje i 5 t kamenice ili ostrige. Proizvodnja konzumne orade i lubina u ovoj je godini dostigla vrijednost od po 90 tona, što je za oko 50 % odnosno 30 % više u odnosu na 2020. godinu. U ovoj godini došlo je do značajnog povećanja proizvodnje morskih školjki, čija proizvodnja nije bila registrirana u 2020. godini.

**Tablica 20. Proizvodnja konzumne ribe u Republici Srpskoj (u tonama)**

	2020	2021	Indeks 2021/2020
Šaran	359	330	92
Pastrmka	1.526	1.604	105
Ostala riba	7	9	145
<b>Ukupno</b>	<b>1.892</b>	<b>1.943</b>	<b>103</b>

Izvor: Republički zavod za statistiku Republike Srpske

Prema statističkim podacima o akvakulturi u Republici Srpskoj proizvodnja konzumne ribe u ribnjacima u 2021. godini iznosila 1.943 tone i veća je od ostvarene proizvodnje iz prethodne godine za 3 %. Proizvodnja ostale konzumne ribe iznosila je 9 tona i zabilježila je značajnije povećanje proizvodnje i to za 45 %, šarana je manja za 8 %, dok je proizvodnja pastrmke veća za 5 % u usporedbi s prošlom godinom. Proizvodnja šarana čini 17 % od ukupno proizvedene ribe, proizvodnja pastrmke 87 %, a proizvodnja ostale ribe čini 1 % od ukupno proizvedene ribe.

## 5. POTPORE POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU

Tijekom 2021. godine, potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH je izvršena po već ustaljenim mehanizmima koji su na snazi posljednjih godina. Kao i do sada, svaki od razina vlasti potporu je izvršavao sukladno vlastitoj zakonskoj regulativi. S tim u vezi je poljoprivredni sektor podržan iz proračuna ukupno 13 vlada, te u skladu s 13 regulatornih okvira. U ovom poglavlju je predstavljen jedan „zbirni okvir“, odnosno obavještanje o „ukupnoj potpori“ poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH. Također, predstavljen je regulatorni okvir za izvršenje poljoprivredne potpore po entitetima, a zatim i financijska i strukturalna analiza ukupno izvršene potpore u BiH. S obzirom na činjenicu da je poljoprivreda u BiH tijekom protekle godine podržana i sredstvima jednog od EU projekata, predstavljene su i relevantne informacije o EU4Agri projektu. Kako je od siječnja 2021. godine na snazi nova financijska perspektiva za pretprijetnu pomoć EU, na kraju su predstavljene i aktualnosti vezane za Instrument pretprijetne pomoći EU (2021-2027) IPA III.

### 5.1. Regulatorni okvir za izvršenje potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH<sup>5</sup>

**Federacija Bosne i Hercegovine:** Tijekom 2021. godine, potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju u Federaciji BiH izvršena je na temelju „Programa novčanih potpora u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2021. godinu<sup>6</sup>“ i *Pravilnika* za svaki od modela potpore. U ožujku 2021. godine, Vlada Federacije BiH je usvojila Program novčanih potpora za 2021. godinu<sup>7</sup>, sa kriterijima raspodjele. Prema navedenom Programu, ukupna vrijednost potpore planirane za 2021. godinu iznosila je 87.000.000,00 KM, od čega je 11.207.224,45 KM planirano za biljnu proizvodnju, 59.095.539,03 KM za animalnu, zatim 14.263.423,60 KM za ruralni razvoj i 2.133.813,02 KM za ostale vrste potpore. Planirani proračun za 2021. godinu je na razini prošlogodišnjeg, razlika je jedino u strukturi istog. Naime, glavna razlika u strukturi proračuna se odnosi na smanjenje sredstava planiranih za ostale vrste potpore. U odnosu na 2020. godinu, planirano je 71,78 % manje sredstava za ovaj vid potpore. Ruralni razvoj i životinjska proizvodnja su zabilježili blagi porast planirane potpore 11,35 %, odnosno 6,3 %. Sve ostalo vezano za strukturu proračuna namijenjenog za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju u Federaciji BiH (struktura mjera potpore), kao i način izvršenja istog je ostao manje-više nepromijenjen u odnosu na 2020. godinu. Što se tiče novina vezanih za regulatorni okvir, tijekom 2021. godine usvojena su dva nova pravilnika:

- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih potpora po modelu ostalih vrsta potpora (Službene novine Federacije BiH, broj 71/21); i
- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja novčane potpore po modelu ruralnog razvoja (Službene novine Federacije BiH, broj 55/21).

U listopadu 2021. godine, urađen je i Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama zakona o poljoprivrednom zemljištu. Također, s ciljem usklađivanja sa *Strategijom poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021-2027. godine*, koja je u postupku izrade, prolongirano je važenje *Srednjoročne strategije razvoja poljoprivrednog sektora u FBiH 2015-2020. godine*<sup>8</sup>.

<sup>5</sup> U Izvješću je predstavljen regulatorni okvir za entitete i Brčko distrikt BiH, bez županija.

<sup>6</sup> Program novčanih potpora u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2021. godinu (Službene novine FBiH 23/21)

<sup>7</sup> Izmjena I. (Službene novine FBiH 61/21) 04.08.2021. godine i Izmjena II. (Službene novine FBiH 105/21) 29.12.2021. godine

<sup>8</sup> Vlada FBiH je na 255. sjednici održanoj 11.02.2021. godine u Mostaru donijela Zaključak o produljenju Strategije za još jednu godinu, odnosno do kraja 2021. godine.

Vlada FBiH je u listopadu donijela Odluku o usvajanju *Kreditno garantnog programa za poljoprivredu i prehrambenu industriju*<sup>9</sup>, kako bi pomogla obrtima i poduzećima iz područja poljoprivredne i prehrambene industrije. Osnovni cilj Programa je da se u uvjetima otežanog poslovanja uslijed pandemije COVID-19 osigura potpora obrtima, poduzećima iz područja poljoprivrede i prehrambene industrije i poljoprivrednim zadrugama.

Potpore je usmjerena na održavanje tekuće likvidnosti te postojećeg stupnja zaposlenosti, kao i na stvaranje novih radnih mjesta. Ukupan iznos jamstava koja se mogu izdati u okviru ovog Programa su 100 milijuna KM.

**Republika Srpska:** Tijekom 2021. godine, potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju u Republici Srpskoj je izvršena na temelju „Plana korištenja sredstava za poticanje razvoja poljoprivrede i sela<sup>10</sup>“ i „Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih poticaja za razvoj poljoprivrede i sela“. Pravilnik o izvršenju potpore u 2021. godini usvojen je u veljači 2021. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 8/21). Analizom istog, očigledno je da nije bilo značajnijih izmjena u pogledu mjera potpore koje su planirane te mehanizma izvršenja iste u usporedbi s onim iz 2020. godine. Prema Planu korištenja sredstava, za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju tijekom 2021. godine, planiran je iznos u visini od 75 milijuna KM, što predstavlja isti iznos koji je planiran 2020. godine.

Struktura proračuna je bila ista kao i ranijih godina i podijeljena je kako slijedi:

- Potpora tekućoj proizvodnji 53.800.000 KM,
- Potpora dugoročnom razvoju 15.200.000 KM,
- Sustavne mjere potpore 6.000.000 KM.

Kada govorimo o novinama u regulatornom okviru, u protekloj godini u Republici Srpskoj se dosta radilo na izradi strateških i zakonskih propisa. U lipnju je urađen prvo nacrt, a u rujnu i prijedlog *Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske 2021-2027. godine*.

Također, na polju izrade zakonskih propisa urađeno je sljedeće:

- Nacrt zakona o izmjenama i dopunama zakona o pčelarstvu (studeni);
- Prijedlog zakona o izmjeni zakona o sjemenu poljoprivrednog bilja (srpanj); i
- Prijedlog zakona o izmjeni i dopuni zakona o stočarstvu (travanj).

**Brčko distrikt Bosne i Hercegovine:** Kao i prethodnih godina, tijekom 2021. godine, potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju je izvršena sukladno „Pravilniku o načinu i uvjetima za poticaj poljoprivrednoj proizvodnji za 2021. godinu“. Navedeni Pravilnik, Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je usvojila u srpnju 2021. godine, na 21. redovitoj sjednici. Što se tiče novina u postupku provedbe potpore, zabilježene su one koje se odnose na rokove za podnošenje zahtjeva za potporu. Naime, prema novom Pravilniku, korisnik može podnijeti zahtjev za potporu već od 01. 01. tekuće godine, pa sve do datuma utvrđenog u posebnim kriterijima za svaku od mjera potpore. Za mjere za koje nije utvrđen krajnji datum podnošenja zahtjeva, taj datum je 30. 09. tekuće godine. Zabilježene su značajne novine vezane za maksimalan iznos poticaja koje su korisnici mogli ostvariti. Za razliku od 2020. godine, tijekom 2021. godine, poticaji koji su bili odobreni do isteka krajnjeg roka za podnošenje zahtjeva su isplaćivani u 100 % iznosu<sup>11</sup>. Utvrđeni su „zajamčeni“ iznosi potpore za fizičke i pravne osobe. Ukoliko je korisnik

<sup>9</sup> Na sjednici održanoj 21.10.2021. godine u Mostaru, Vlada FBiH je usvojila Kreditno-jamstveni program za poljoprivredu i prehrambenu industriju.

<sup>10</sup> Službeni glasnik Republike Srpske, broj 11/21.

<sup>11</sup> U 2020. godini je isplaćivano 80 % od iznosa koji je bio utvrđen Pravilnikom.

potraživao iznos do utvrđenog iznosa, poticaji su isplaćivani u 100 % iznosu, a ukoliko je traženi iznos premašivao utvrđeni iznos, korisniku je isplaćivan taj utvrđeni iznos (zajamčeni). Nakon što se obračunaju sredstva koja su zajamčena za isplatu, odnosno sredstava korisnicima koja su odobrena do isteka roka za podnošenje zahtjeva, ostatak sredstava se raspoređivao po načelu kao i 2020. godine. Što se tiče financijskog okvira za izvršenje potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju, u proračunu Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine za ovu namjenu je planirano 10.000.000 KM. S ciljem unaprjeđenja sektora poljoprivrede Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je u lipnju donijela Odluku o usvajanju Programa o plasiranju novčanih sredstava kroz kreditne linije. U svezi s navedenim raspisan je i Javni poziv za sklapanje ugovora o finansijskim uslugama. Predmet javnog poziva je plasiranje novčanih sredstava u ukupnom iznosu od 1.954.262,73 KM putem kreditnih linija u skladu s već navedenim ciljem. Tijekom 2021. godine i u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine se radilo na regulatornom okviru, urađena je Izmjena zakona o poticaju u poljoprivrednoj proizvodnji (Službeni glasnik BD BiH, broj 4/21), te je u studenom urađen Nacrt zakona o pčelarstvu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

## 5.2. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini

Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH predstavljaju zbir svih izdvajanja sa razine entiteta Federacije BiH i Republike Srpske, Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i deset županija u Federaciji BiH. U protekloj 2021. godini, sublimacijom svih novčanih potpora za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH je ukupno izdvojeno 222,8 milijuna KM. Uvidom u tablicu 22, u kojoj su predstavljena izdvajanja za razdoblje 2015-2021. godine, može se vidjeti da stalno postoji rast izdvajanja za potpore, s tim da je iznos izdvojen u 2021. godini najveći u promatranom razdoblju. U odnosu na 2020. godinu, proračun je bio veći za oko 8%.

**Tablica 22. Poljoprivredni proračuni u BiH (2015-2021) (000 KM)**

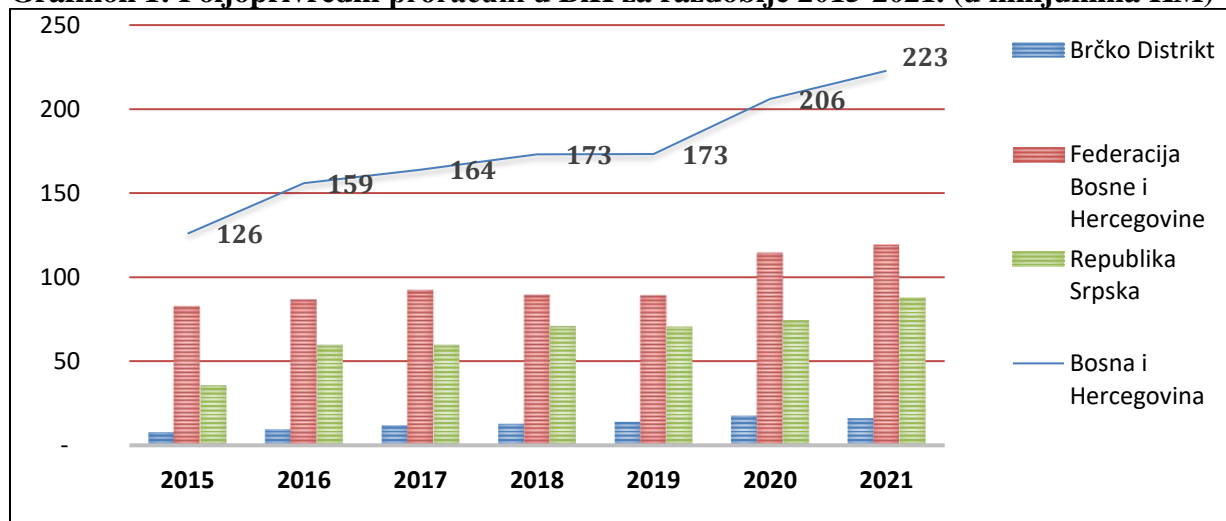
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Brčko distrikt	7,759	9,541	11,832	12,764	13,950	17,556	15,943
BiH							
Federacija BiH	82,416	86,394	92,172	89,374	88,997	114,017	118,831
Republika Srpska	35,745	60,006	59,999	70,999	70,647	74,430	88,036
<b>Ukupno BiH</b>	<b>125,921</b>	<b>155,942</b>	<b>164,005</b>	<b>173,138</b>	<b>173,595</b>	<b>206,003</b>	<b>222,810</b>

Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

U Grafikonu 1, predstavljena je struktura udjela Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u ukupnom proračunu za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH. Na prvom mjestu po izdvajanjima za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH nalazi se Federacija Bosne i Hercegovine. U 2021. godini je Federacija BiH (zajedno sa županijama) za poljoprivredu i ruralni razvoj izdvojila 118,8 milijuna KM odnosno 53,3 % od ukupnog izvršenog poljoprivrednog proračuna. U prošloj godini je izdvojeno oko 4,8 milijuna KM više u odnosu na 2020. godinu ili izraženo u postotcima oko 4 %. Prema visini sredstava isplaćivanih za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH na drugom mjestu je stalno Republika Srpska. U Republici Srpskoj je u 2021. godini za poljoprivredu i ruralni razvoj izdvojeno 88 milijuna KM odnosno 39,5 % od ukupnog proračuna. I u Republici Srpskoj je primjetan rast izdvojenih sredstava u odnosu na prethodne godine. U odnosu na 2020. godinu, u prošloj godini je izdvojeno 13 milijuna KM više, odnosno izraženo u postotcima oko 18 %.



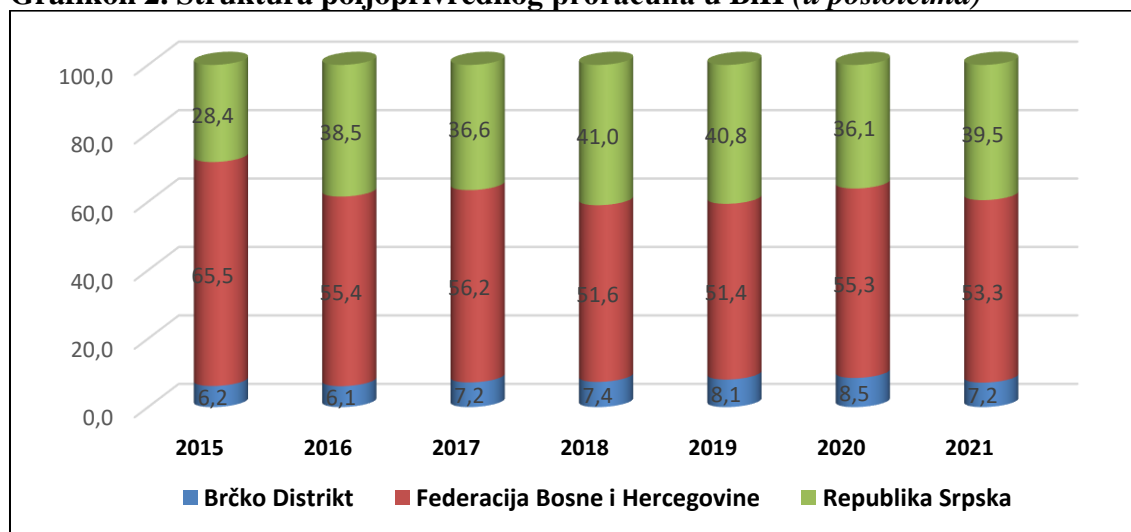
**Grafikon 1: Poljoprivredni proračuni u BiH za razdoblje 2015-2021. (u milijunima KM)**



Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je u 2021. godine za poljoprivredu i ruralni razvoj izdvojeno 15,9 milijuna KM. U odnosu na Federaciju BiH i Republiku Srpsku koje bilježe povećano izdvajanje, u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je u 2021. godini izdvojeno manje u odnosu na godinu ranije i to oko 1,6 milijuna KM. Procentualni prikaz strukture potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH tijekom 2021. godine je predstavljen Grafikonom 2.

**Grafikon 2. Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH (u postocima)**

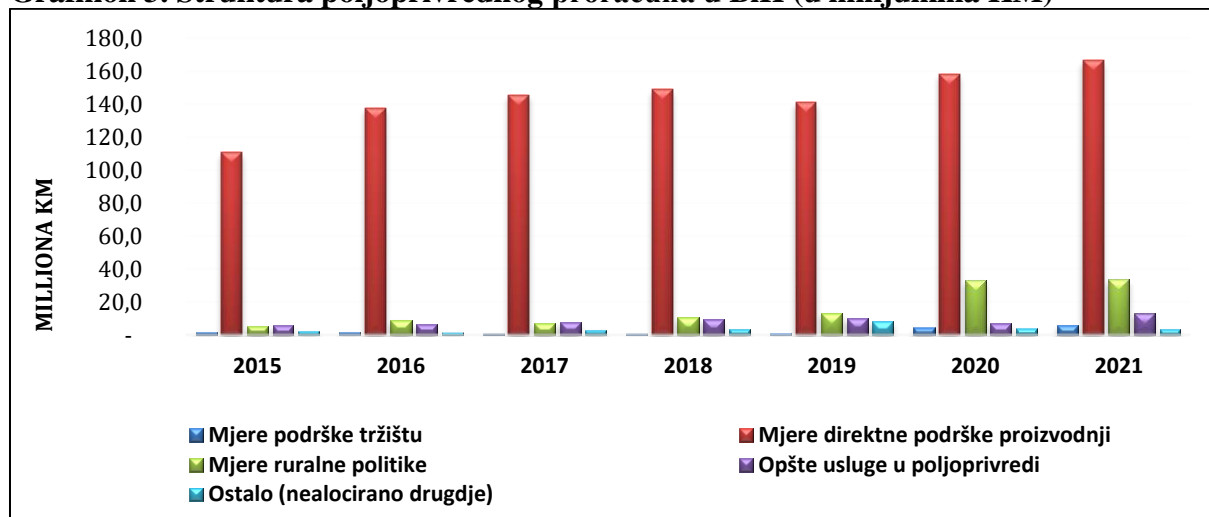


Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

### 5.3. Analiza strukture proračunske potpore po skupinama mjera

Kada je u pitanju struktura proračunske potpore po skupinama mjera u 2021. godini, nije bilo značajnijih odstupanja u odnosu na 2020. godinu. Sukladno klasifikaciji novčanih potpora u poljoprivredi i ruralnom razvoju, na prvom mjestu po visini izdvojenih sredstava u 2021. godini se nalaze mjere izravnih potpora. Na drugom mjestu se nalaze mjere ruralnog razvoja, dok su na trećem mjestu opće usluge u poljoprivredi. Četvrto mjesto po visini izdvojenih sredstava pripada mjerama potpore tržištu, dok je na zadnjem mjestu nealocirano (ostalo).

**Grafikon 3. Struktura poljoprivrednog proračuna u BiH (u milijunima KM)**

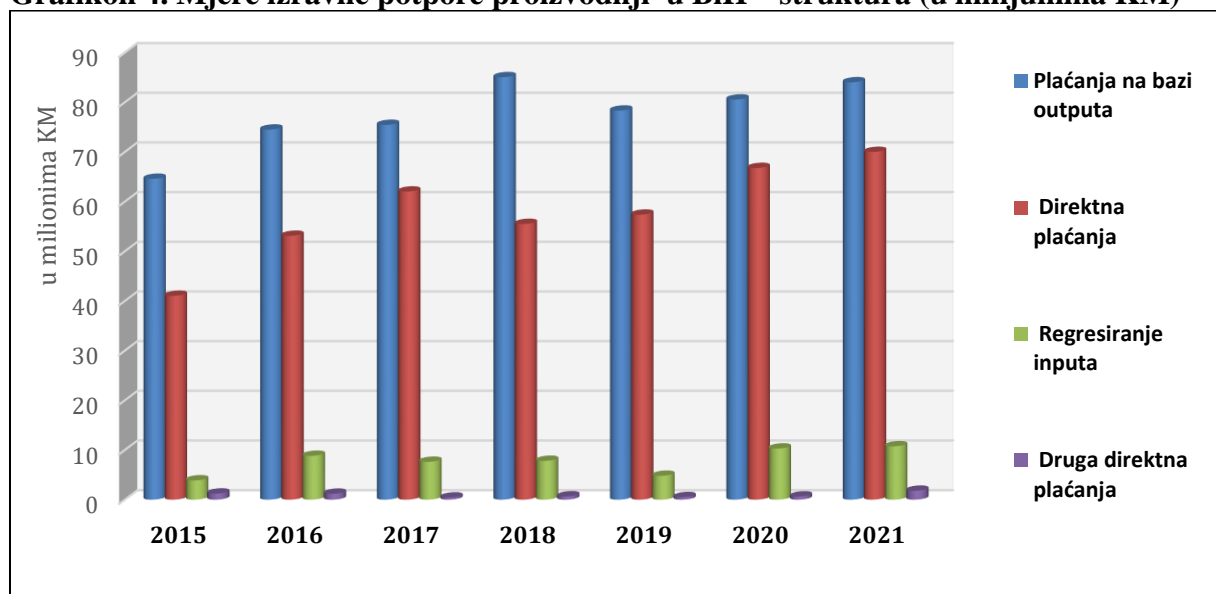


Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

### 5.3.1. Mjere izravne potpore proizvođačima/proizvodnjama

Mjere izravne potpore proizvođačima predstavljaju mjere za koje se izdvaja najveći dio poljoprivrednog proračuna u Bosni i Hercegovini. U 2021. godini na račun mjera izravnih potpora izdvojeno je 166,5 milijuna KM što u procentima iznosi oko 74,7 % ukupnog proračuna izdvojenog u prethodnoj godini. U odnosu na godinu ranije, u 2021. godini je za mjere izravnih potpora izdvojeno oko 8 milijuna KM.

**Grafikon 4. Mjere izravne potpore proizvodnji u BiH – struktura (u milijunima KM)**



Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

Mjere izravnih potpora se razvrstavaju na četiri skupne mjera: plaćanja na temelju outputa, izravna plaćanja, regresiranje inputa i druga izravna plaćanja. Kao što se može vidjeti u Grafikonu 4, mjere plaćanja na temelju outputa se u okviru mjera izravnih potpora nalaze na prvom mjestu po visini izdvojenih sredstava. Za iste je u 2021. godini izdvojeno 84 milijuna

KM, a gledajući u odnosu na ukupni proračun, samo za ove mjere je izdvojeno oko 37 %. Proizvod za koji se najviše izdvaja u okviru plaćanja na temelju outputa jeste kravlje mlijeko za koje je izdvojeno skoro 73 milijuna KM. Na drugom mjestu su izravna plaćanja za koje je u 2021. godini izdvojeno oko 70 milijuna KM, odnosno 31,4 % ukupnog proračuna za poljoprivredu.

U okviru mjera izravnih potpora na trećem mjestu po izdvojenim sredstvima nalaze se mjere plaćanja za regresiranje inputa, za koje je izdvojeno 10,7 milijuna KM, odnosno 4,8 % ukupnog proračuna. Na posljednjem mjestu u okviru ove skupine mjera nalaze se druga izravna plaćanja, s ukupno izdvojenim sredstvima u iznosu od oko 1,8 milijuna KM.

### 5.3.2. Mjere ruralnog razvoja

Za mjere ruralnog razvoja u 2021. godini utrošeno je 33,5 milijuna KM. Već je navedeno da su ove mjere na drugom mjestu po visini izdvojenih sredstava, te su u ukupnom proračuni sudjelovale s oko 15,1 %. Grafikonom 5, predstavljena je struktura potpore ruralnom razvoju u razdoblju 2015-2021. godine. Kao što se može vidjeti, najveći dio sredstava isplaćen je za Os 1. U okviru ove Ose, najviše sredstava je isplaćeno na ime nabavke mehanizacije i opreme i za izgradnju štalskih objekata.

**Grafikon 5. Mjere ruralnog razvoja – struktura, ( u milijunima KM)**



Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

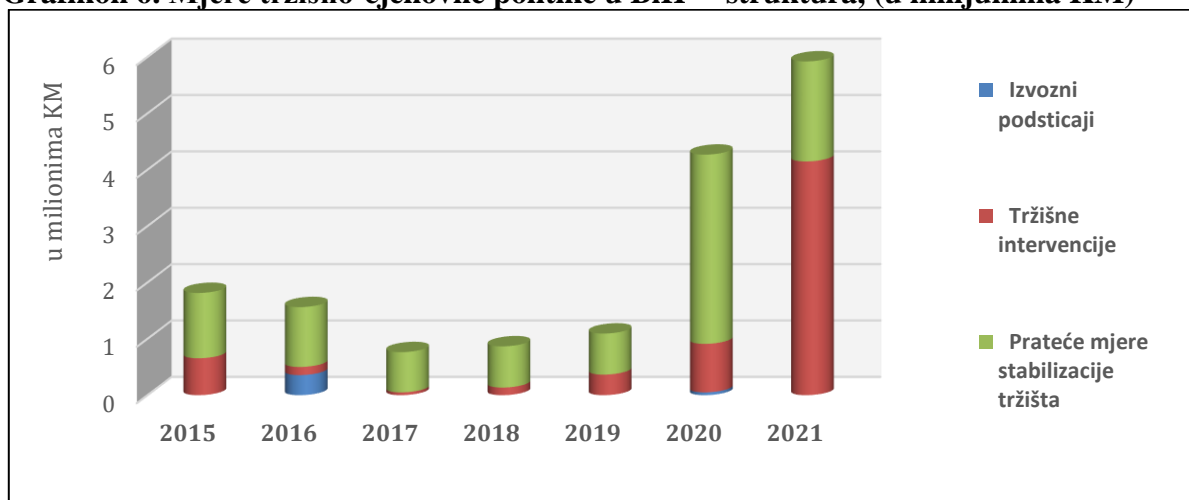
Iznos koji je utrošen na Os 1 čini 13,8 % ukupnog poljoprivrednog proračuna u 2021. godini. Na drugom mjestu po visini izdvojenih sredstava su mjere iz Ose 3, za koje je izdvojeno 1,8 milijuna KM, odnosno 0,8 % ukupnog poljoprivrednog proračuna. Najniža izdvajanja bilježe mjere koje pripadaju Osi 2 i Osi 4. Za mjere u okviru Ose 2 je izdvojeno svega 686 tisuća KM, dok je za mjere iz Ose 4 izdvojeno 350 tisuća KM.

### 5.3.3. Mjere tržišno-cjenovne politike

Glavni cilj mjera tržišno-cjenovne politike jeste da se istim osigura stabilnost domaćeg tržišta poljoprivrednih proizvoda, te samim time jača konkurentnost domaće poljoprivredne proizvodnje. Nažalost, u Bosni i Hercegovini još uvijek ne postoje sustavna rješenja koja bi

omogućila da imamo stabilno tržište poljoprivrednih proizvoda. Izdvajanja za ove mjere su u prosjeku dosta niska, iako je u posljednje dvije godine došlo do određenih povećanja. U 2021. godini je na ime mjera tržišno-cjenovne politike izdvojeno 5,9 milijuna KM, odnosno oko 2,7 % ukupnog poljoprivrednog proračuna. U promatranom razdoblju (2015-2021) ovo je najveći iznos izdvojen za ovu skupinu mjera.

**Grafikon 6. Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH – struktura, (u milijunima KM)**



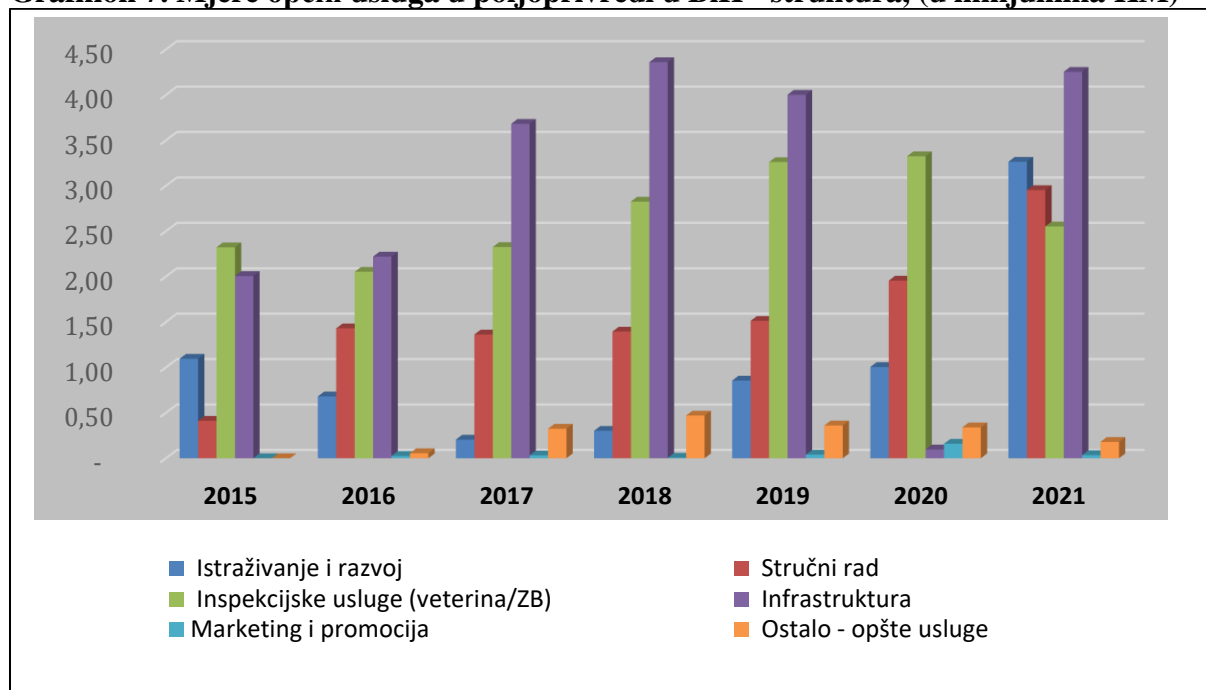
Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

U ovu skupinu mjera spadaju izvozni poticaji, tržišne intervencije i prateće mjere stabilizacije tržišta. U protekloj godini, na prvom mjestu po visini izdvojenih sredstva unutar ove skupine mjera su tržišne intervencije, za koje je izdvojeno oko 4,1 milijun KM, odnosno 1,9 % ukupnog poljoprivrednog proračuna. Ako pogledamo postotni udio tržišnih intervencija u okviru mjera tržišno-cjenovne politike, vidimo da je za iste izdvojeno 70 %. Također, u Grafikonu 6 se može vidjeti da je u odnosu na 2020. godinu kao i na prethodne godine, 2021. godine ubjedljivo najveći iznos izdvojen za tržišne intervencije. Na drugom mjestu po visini izdvojenih sredstava nalaze se prateće mjere stabilizacije tržišta, za koje je u prošloj godini izdvojeno oko 1,8 milijuna KM, odnosno oko 0,8 % od ukupnog proračuna. Za izvozne poticaje u 2021. godini nije bilo novčanih izdvajanja.

#### 5.3.4. Mjere općih usluga u poljoprivredi

Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH su tijekom 2021. godine podržane sa 13,2 milijuna KM, što predstavlja 5,9 % ukupno izvršenog poljoprivrednog proračuna. U prošloj godini je izdvojeno oko 92 % više sredstava za ovu skupinu mjera u odnosu na godinu ranije. Prema visini izdvojenih sredstava u okviru općih usluga na prvom mjestu se nalazi mjera ulaganja u infrastrukturu. Za infrastrukturu je u prošloj godini izdvojeno 4,2 milijuna KM, odnosno 1,9 % ukupnog proračuna, što je značajno veći iznos od onog koji je izdvojen za istu ovu mjeru godinu ranije. Sljedeća skupina mjera po visini izdvojenih sredstava jesu mjere istraživanje i razvoj, za koje je izdvojeno 3,3 milijuna KM, a što postotno iznosi oko 1,5 % ukupnog poljoprivrednog proračuna. Sljedeće po visini izdvojenih sredstava jesu mjere potpore za stručni rad, za koje je izdvojeno 2,9 milijuna KM odnosno 1,3 % ukupnog proračuna za poljoprivredu. Na četvrtom mjestu se nalaze inspekcijske usluge sa izdvojenih 2,5 milijuna KM. Mjere ostale opće usluge, marketing i promocija su u prošloj godini poticani s vrlo malim iznosima.

**Grafikon 7. Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH - struktura, (u milijunima KM)**

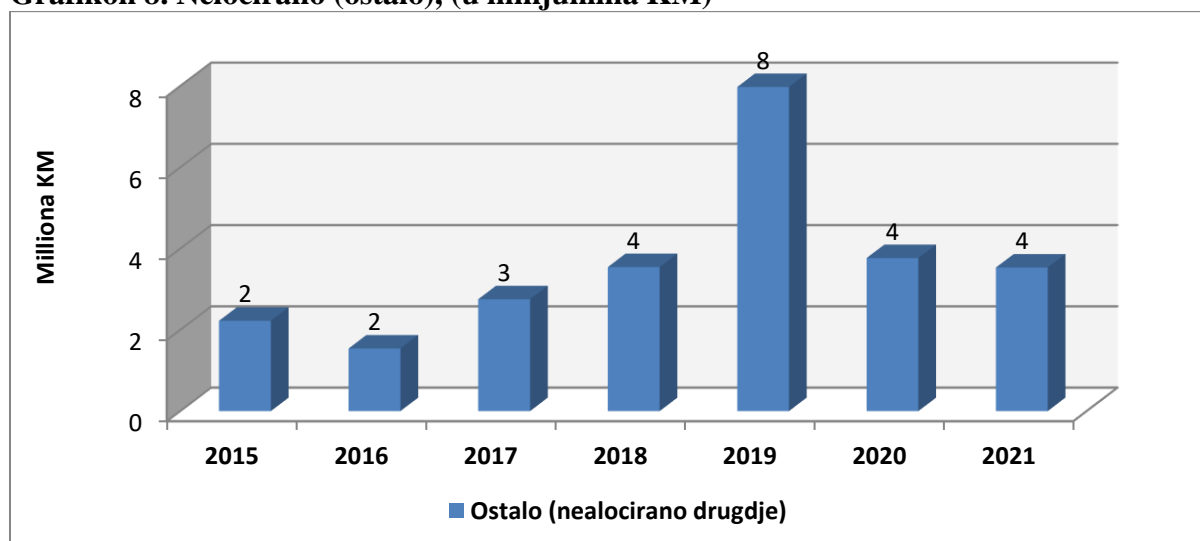


Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

### 5.3.5. Nealocirano (ostalo)

Skupinu nealocirano čine potpore u poljoprivredi i ruralnom razvoju koje se prema raspodjeli ne mogu svrstati ni u jednu drugu skupinu mjera. Iznos sredstava koji se nije mogao nigdje drugo rasporediti u 2021. godini je iznosio 3,5 milijuna KM odnosno oko 1,6 % od ukupnog poljoprivrednog proračuna, što predstavlja smanjenje u odnosu na godinu ranije kada je skupina mjera nealocirano sudjelovala s 1,8 % u ukupnom poljoprivrednom proračunu.

**Grafikon 8. Nealocirano (ostalo), (u milijunima KM)**

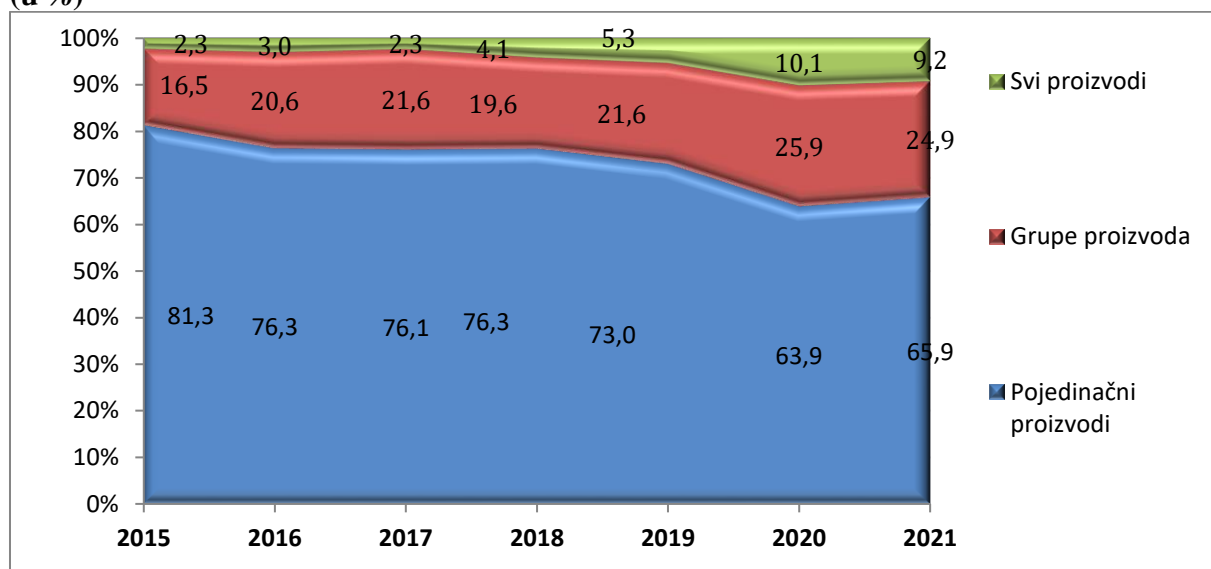


Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

## 5.4. Struktura potpore po proizvodima/proizvodnjama

Iz Grafikona 9, u kojem je predstavljena struktura potpore po proizvodima/proizvodnjama, može se vidjeti da je i tijekom 2021. godine najveći iznos potpore utrošen na potporu pojedinačnim proizvodima. Za ovaj vid potpore u protekloj godini izdvojeno je nešto više od 128,5 milijuna KM, ili 66 % ukupnog poljoprivrednog proračuna.

**Grafikon 9. Struktura transfera prema vezanosti za proizvod/skupinu ili sve proizvode (u %)**



Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

Potpore za skupinu proizvoda se nalaze na drugom mjestu, te je za iste u 2021. godini utrošeno oko 48,6 milijuna KM, odnosno oko 25 % ukupnog poljoprivrednog proračuna. Skupina mjera potpore koje se odnose na potporu svim proizvodima je prema visini izdvojenih sredstava na trećem mjestu. Za ovu skupinu mjera je utrošeno skoro 18 milijuna KM, odnosno 9,2 % ukupnog poljoprivrednog proračuna.

Struktura potpore po proizvodima/skupinama proizvoda je predstavljena u Tablici 23. Očigledno je da je i tijekom 2021. godine kravlje mlijeko dobilo najveći iznos potpore i to 43,7% u odnosu na sve ostale proizvode/skupine proizvoda. Pored mlijeka značajnije je podržana proizvodnja goveđeg mesa koja sudjeluje u postotku od 5,74 %, te svinjskog mesa 4,58 %. Ostali pojedinačni proizvodi su ispod 4 % udjela.

**Tablica 23. Distribucija potpora po proizvodima/skupinama proizvoda (%)**

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Mlijeko (kravlje)	55,86	49,18	50,36	51,25	45,48	40,84	43,70
Mlijeko (ovčje i kozje)	0,20	0,14	0,23	0,24	0,32	0,35	0,35
Goveđe meso	5,23	7,41	6,51	6,65	6,37	4,15	5,74
Svinjsko meso	3,14	3,42	3,45	4,52	5,23	2,26	4,58
Ovčje meso	0,11	0,14	0,00	0,27	-	0,10	0,00
Pileće meso	1,85	1,80	1,53	1,61	1,94	1,47	3,25
Jaja	0,54	0,32	0,32	0,41	0,42	0,44	0,42
Med	0,67	0,84	1,09	1,31	1,59	4,03	2,08

Riba	1.98	1.84	1.79	1.51	1.74	1,84	0,03
Purići	0.00	0.00	0.00	0.00	-	0,06	0,00
Konji	0.00	0.03	0.03	0.03	0.03	1,18	0,00
<b>Biljna</b>							
Pšenica	5.25	6.97	7.29	5.44	6.59	2,70	2,02
Kukuruz	3.66	1.90	1.84	1.13	1.13	1,22	1,70
Ječam	0.28	0.49	0.42	0.28	0.63	0,49	0,16
Duhan	0.37	0.29	0.25	0.24	0.14	1,15	0,09
Krumpir	0.32	0.51	0.17	0.15	0.15	0,87	0,55
Soja	0.44	0.09	0.01	0.43	0.40	0,18	0,03
Grožđe	0.97	0.57	0.54	0.48	0.54	-	0,84
Gljive	0.06	0.08	0.09	0.06	0.02	0,13	0,16
<b>Ljekovito i aromatsko bilje</b>	0.36	0.33	0.16	0.26	0.32	0,39	0,13
<b>Skupine proizvoda</b>							
Povrće	2.43	2.77	3.51	3.23	3.52	4,59	3,96
Voće	3.29	5.36	4.25	5.13	4.72	6,61	4,89
Žitarice	0.17	0.29	0.33	1.45	2.08	0,95	0,15
Krmno i industrijsko bilje	0.44	1.18	1.10	1.10	1.32	0,65	2,62
Biljna proizvodnja uopćeno	4.38	6.01	5.53	5.13	3.42	5,85	5,94
Mlijeko i meso - goveda	0.78	0.55	2.10	0.35	2.78	3,72	2,67
Mlijeko meso ovce/koze	4.96	4.48	4.76	3.24	3.80	3,54	4,70
<b>Svi proizvodi</b>	2.26	3.05	2.34	4.11	5.32	10,12	9,21
<b>UKUPNO</b>	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100	100

Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, na temelju podataka entitetskih/županijskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

## 5.5. Poljoprivredne potpore u regiji i usporedba s potporama u Bosni i Hercegovini

U nastavku su ukratko predstavljene visina i struktura poljoprivrednih potpora koje su tijekom 2021. godine isplaćene u zemljama regije, te su uspoređene s potporama isplaćenim u našoj zemlji.

**Srbija** - Kao i prethodnih godina, Srbija je i u 2021. godini lider po izdvajanju za poljoprivredu i ruralni razvoj u regiji. U 2021. godini, ova susjedna zemlja je izdvojila 377,54 milijuna eura za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju. U odnosu na 2020. godinu, Srbija bilježi veća izdvajanja za poljoprivredu za značajnih 17,36 %, što je uglavnom rezultat većih izdvajanja za mjere IPARD-a i mjere izravnih plaćanja. Uvidom u strukturu potpore, očigledno je da su tijekom 2021. godine najveća izdvajanja bila za izravna plaćanja u iznosu od 265,98 milijuna eura. Za mjere ruralnog razvoja izdvojeno je 59,62 milijuna eura, dok je iz IPARD fonda Srbija uspjela povući 45,8 milijuna eura. Nešto manje iznose potpora zabilježile su mjere koje se odnose na kreditne potpore u poljoprivredi i to 3,99 milijuna eura, te mjere posebnih poticaja - 2,12 milijuna eura.

**Tablica 24. Struktura poticaja u Srbiji za 2021. godinu (EUR)**

<b>Opseg sredstava</b>	<b>Iznos</b>
Opseg sredstava za izravna plaćanja	265,987,759.44
Opseg sredstava za poticaje za mjere ruralnog razvoja	59,629,074.52
Opseg sredstava za kreditnu potporu u poljoprivredi	3,997,958.49
Opseg sredstava za posebne poticaje	2,126,573.66
Opseg sredstava za IPARD poticaje ukupno	45,804,959.17
Sredstva iz nacionalnog proračuna za IPARD	5,650,995.24
Sredstva iz pomoći EU	40,153,963.93
<b>Ukupno</b>	<b>377,546,325.28</b>

Izvor: Uredba o raspodjeli poticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju 2021. godinu

**Republika Sjeverna Makedonija** – Republika Sjeverna Makedonija je na drugom mjestu po izdvajanjima za poljoprivredu u regiji sa 122,27 milijuna eura koliko je izdvojeno u 2021. godini, što je za 2 % manje u odnosu na 2020. godinu. U 2021. godini, značajno su smanjena izdvajanja za mjere izravnih plaćanja za 52,02 milijuna eura u usporedbi s 2020. godinom. U ovoj godini u strukturu proračuna ušla su i dugovanja iz ranijih godina, koja čine 72,9 % ukupnog proračuna za 2021. godinu.

**Tablica 25. Struktura poticaja u Makedoniji 2021. godine (EUR)**

<b>Struktura</b>	<b>Iznos</b>
Izravna plaćanja	27,873,392.86
Ruralni razvoj	5,194,886.36
Dug iz ranijih godina	89,210,631.17
<b>Ukupno</b>	<b>122,278,910.39</b>

Izvor: Dokumenti Republike Makedonije dostupni na stranici Agencije za agrarna plaćanja Republike Sjeverne Makedonije

**Crna Gora** - Crna Gora je na posljednjem mjestu po izdvajanjima za poljoprivredu u regiji sa 44,82 milijuna eura koliko je izdvojeno tijekom 2021. godine, što je manje za 35 % u odnosu na godinu ranije. Predstavljeni pad izdvojenih sredstava potpore je prvenstveno posljedica smanjenja izdvajanja za IPARD, a onda i prestanak programa MIDAS 2. Crna Gora je u odnosu na ostale zemlje regije specifična po tome što jedina pruža veću potporu mjerama ruralnog razvoja u odnosu na mjere tržišno-cjenovne politike, u okviru kojih dominira iznos za izravna plaćanja.

**Tablica 26. Struktura proračuna za poljoprivredu u Crnoj Gori za 2021. godinu (EUR)**

<b>Mjere</b>	<b>Iznos</b>
1. Mjere tržišno-cjenovne politike	<b>10,883,197.94</b>
1.1. Izravna plaćanja	10,323,197.94
1.2. Mjere za stabilizaciju tržišta	560,000.00
2. Mjere Ruralnog razvoja	22,752,000.00
3. Potpora općim servisima u poljoprivredi	1,225,000.00
4. Socijalni transferi seoskom stanovništvu	3,120,000.00
5. Potpora razvoju sektora morskog ribarstva	3,061,000.00
6. Potpora razvoju sektora slatkovodnog ribarstva	289,000.00
7. Operativni programi uprave	3,494,250.00
<b>Ukupno</b>	<b>44,824,447.94</b>

Izvor: Uredba o uvjetima, načinu i dinamici izvršenja mjera agrarne politike za 2021. godinu



## 5.6. Usporedba poljoprivrednih potpora zemalja regije s potporom poljoprivredi u BiH

U Tabeli 4 su predstavljeni iznosi izvršene potpore BiH i zemalja regije, u razdoblju od 2019. do 2021. godine. Očigledno je da je Srbija lider po izdvajanjima tijekom cijelog razdoblja promatranja u odnosu na, kako BiH, tako i ostale zemlje iz okruženja. Poznato je da je Srbija najveća zemlja u regiji po površini i da ima najveći broj stanovnika, te samim time i najveći broj poljoprivrednih proizvođača koji koriste potporu. Druga po visini izdvajanja za potporu poljoprivredi i ruralnom razvoju je Sjeverna Makedonija, dok je BiH na trećem mjestu. Na posljednjem, četvrtom mjestu je Crna Gora. Potrebno je naglasiti, da je BiH trenutno jedina zemlja u regiji koja ne koristi potpore iz IPARD fonda.

**Tablica 27. Ukupni proračuni u promatranim zemljama za razdoblje 2019-2020. (EUR)**

Godina	Srbija	Sjeverna Makedonija	Crna Gora	BiH
2019.	313,475,279.00	142,073,643.35	45,276,500.00	88.600.440,00
2020.	311,999,659.78	124,709,624.18	60,722,500.00	105,327,912.13
2021.	377,546,325.28	122,278,910.39	44,824,447.94	113,921,143.45

Izvor: Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH na temelju objavljenih podataka zemalja koje su promatrane

## 5.7. Potpora Europske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini (EU4AGRI)

Projekt „Potpora Europske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini (EU4AGRI)“ je četverogodišnja inicijativa Europske unije (2020-2024), s ciljem modernizacije poljoprivredno-prehrambenog sektora, otvaranja novih i zadržavanja postojećih radnih mjesta te potpore oporavku od krize prouzročene COVID-19 virusom u BiH. Projekt EU4AGRI primarno je financiran sredstvima Europske unije (EU) u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA). Vrijednost projekta je 20 milijuna eura, uz zajedničko sufinanciranje Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP) i Češke razvojne agencije (CzDA). Težište projekta je na povećanju ulaganja u poljoprivredno-prehrambeni sektor i podizanju razina znanja i vještina poljoprivrednih proizvođača u ruralnim područjima. Projekt EU4Agri je u cjelosti sukladan i sa „Strateškim planom ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument“, izrađenim s ciljem utvrđivanja smjerova razvoja sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja BiH.

Projekt je proveden u suradnji UNDP-a i partnerskih institucija iz BiH (relevantne državne i entitetske institucije, kao i institucije BD BiH<sup>12</sup>). Predstavnici partnerskih institucija sudjelovali su i u obliku vanjskih promatrača.

Tijekom 2021. godine, objavljena su ukupno tri (3) javna poziva i to:

1. Javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava investicijama za unaprjeđenje i razvoj ruralne/lokalne tržišne infrastrukture (06.05.2021)
2. Javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava investicijama u prerađivačke kapacitete i marketing poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (04.10.2021)
3. Javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava investicijama za unaprjeđenje i razvoj ruralne/lokalne tržišne infrastrukture (21.10.2021)

<sup>12</sup>Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ured za harmonizaciju i koordinaciju sustava plaćanja u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva vodoprivrede RS i Odjel za poljoprivredu Brčko distrikta BiH.

Kada je riječ o isplatama sredstava potpore na račune korisnika tijekom 2021. godine, poljoprivrednim proizvođačima u BiH je isplaćeno ukupno 4,76 milijuna KM, na temelju sljedećih mjera potpore:

1. Investicija u prerađivačke kapacitete i marketing poljoprivredno prehrambenih proizvoda (3,51 milijun KM, 16 korisnika); i
2. Primarna poljoprivredna proizvodnja (1,25 milijun KM, 16 korisnika).

### **5.8. IPA III – Instrument for Pre-Accession Assistance (2021-2027)**

Od 1. siječnja 2021. godine, na snazi je novo programsko razdoblje IPA instrumenta, *IPA III – Instrument for Pre-Accession Assistance (2021 – 2027)*. Riječ je o sveobuhvatnom instrumentu pomoći EU, nasljedniku IPA II, koji je planiran i programiran za razdoblje 2021-2027. godine. Uspostava i mehanizmi provedbe su utvrđeni sljedećim regulativama:

- Regulativa (EU) 2021/1529 Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA III) od 15. rujna 2021. godine; i
- Provedbena regulativa (EU) 2021/2236 o posebnim pravilima primjene Uredbe (EU) 2021/1529 Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA III) od 15. prosinca 2021. godine.

Pretpristupnom pomoći podržat će se korisnici u donošenju i provedbi ključnih političkih, institucijskih, socijalnih i gospodarskih reformi radi poštivanja vrijednosti EU-a i postupnog usklađivanja s pravilima, standardima i politikama EU. Navedeno predstavlja opći cilj IPA III. instrumenta, koji ima i sljedeće posebne ciljeve:

- a) ojačati vladavinu zakona, demokraciju, poštivanje ljudskih prava, temeljnih prava i međunarodnog prava, kao i poboljšati upravljanje migracijama, uključujući upravljanje granicama;
- b) povećati učinkovitost javne uprave i podržati strukturne reforme i dobro upravljanje na svim razinama;
- c) oblikovati pravila, standarde, politike i prakse korisnika u skladu s onima Unije i jačati pomirenje i dobrosusjedske odnose;
- d) ojačati gospodarski i socijalni razvoj uključujući povećanu povezanost i regionalni razvoj, poljoprivredu i ruralni razvoj te politike socijalne zaštite i zapošljavanja, ojačati zaštitu okoliša, povećati otpornost na klimatske promjene, ubrzati prelazak na gospodarstvo s niskim udjelom ugljika i razvijati digitalno gospodarstvo.

Za razliku od IPA II., gdje su područja djelovanja bila utvrđena kao područja politika uz naglašen sektorski pristup, IPA III. ima novu strukturu i djelovat će se kroz 5 „tematskih prozora“ i po „tematskim prioritetima“.

U okviru svakog tematskog prozora su utvrđeni tematski prioriteti kako slijedi:

1. Vladavina prava, osnovna prava i demokracija;
2. Dobra uprava, usklađenost s pravnom stečevinom, dobrosusjedski odnosi i strateška komunikacija;
3. Zelena agenda i održiva povezanost;
4. Konkurentnost i inkluzivan rast;
5. Teritorijalna i prekogranična suradnja.

Kao i do sada, pomoć u okviru IPA III. provodit će se putem izravnog i neizravnog upravljanja kroz godišnje ili višegodišnje Akcijske planove i mjere. Programiranje i provedba pomoći u okviru IPA III. prvenstveno su odgovornost korisnika IPA III. Zemlja korisnica IPA III. je u obvezi da imenuje koordinatora instrumenta IPA-e. Koordinator IPA III. instrumenta osigurava

blisku vezu između korištenja sredstava iz instrumenta IPA III. i samog postupka pristupanja. Glavni je sagovornik Komisije u cjelokupnom postupku koordinacije programiranja u skladu s ciljevima i tematskim prioritetima u programskom okviru instrumenta IPA III.

Provedbenom Regulativom IPA III. utvrđene su posebne odredbe za pomoć u području ruralnog razvoja. Potpora za ruralni razvoj podliježe višegodišnjem programu, koji je višegodišnji akcijski plan, izrađuju ga i nakon savjetovanja s odgovarajućim sudionicima podnose Komisiji tijela koja odredi zemlja korisnica instrumenta IPA III. Programe ruralnog razvoja, koji sadrže odabrane mjere za financiranje iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, provode korisnici instrumenta IPA III. neizravnim upravljanjem. Strukturu za provedbu programa ruralnog razvoja čine:

- Agencija za ruralni razvoj u okviru instrumenta IPA; i
- Upravljačko tijelo instrumenta pretpristupne pomoći za ruralni razvoj (IPARD), koji blisko surađuju.

**Tablica 28. IPA III. alokacije<sup>13</sup> (u milijunima EUR-a)**

IPA III. tematski prozor	%	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Ukupno
Vladavina prava, temeljna prava i demokracija	15.13	281	287	292	298	304	310	317	2.089
Dobra uprava, usklađenost s pravnom stečevinom, dobrosusjedski odnosi i strateška komunikacija	16.59	308	314	321	327	333	340	347	2.291
Zelena agenda i održiva povezanost	42.45	788	804	820	837	853	870	888	5.860
Konkurentnost i inkluzivan rast	22.31	414	422	431	440	448	457	467	3.080
Teritorijalna i prekogranična suradnja	3.51	65	66	68	69	71	72	73	485
Ukupan operativan proračun	100	1.855	1.894	1.932	1.971	2.010	2.051	2.093	13.804
Administrativni troškovi		49	49	50	51	52	53	54	357
<b>Ukupno</b>	<b>100</b>	<b>1.904</b>	<b>1.943</b>	<b>1.982</b>	<b>2.022</b>	<b>2.062</b>	<b>2.104</b>	<b>2.147</b>	<b>14.162</b>

Investicijski projekti u okviru programa ruralnog razvoja ostaju prihvatljivi za financiranje iz sredstava Unije pod uvjetom da se znatno ne promijene u razdoblju od pet godina nakon konačne isplate. Praćenje provedbe potpore za ruralni razvoj obavlja sektorski odbor za praćenje instrumenta pretpristupne pomoći za ruralni razvoj (IPARD). Prema regulatornom okviru za IPA III., u razdoblju od 2021. do 2027. godine, EU će u vidu pomoći zemljama na putu u EU doznačiti 14,162 milijardi eura. Kao i do sada, pomoć je dostupna zemljama kandidatkinjama za članstvo, zatim potencijalnim kandidatkinjama, te zemljama članicama za programe prekogranične suradnje sa zemljama u fazi pristupa<sup>14</sup>.

## **5.9. Zajednička poljoprivredna politika (CAP-Common Agriculture Policy) za razdoblje 2021-2027. godine**

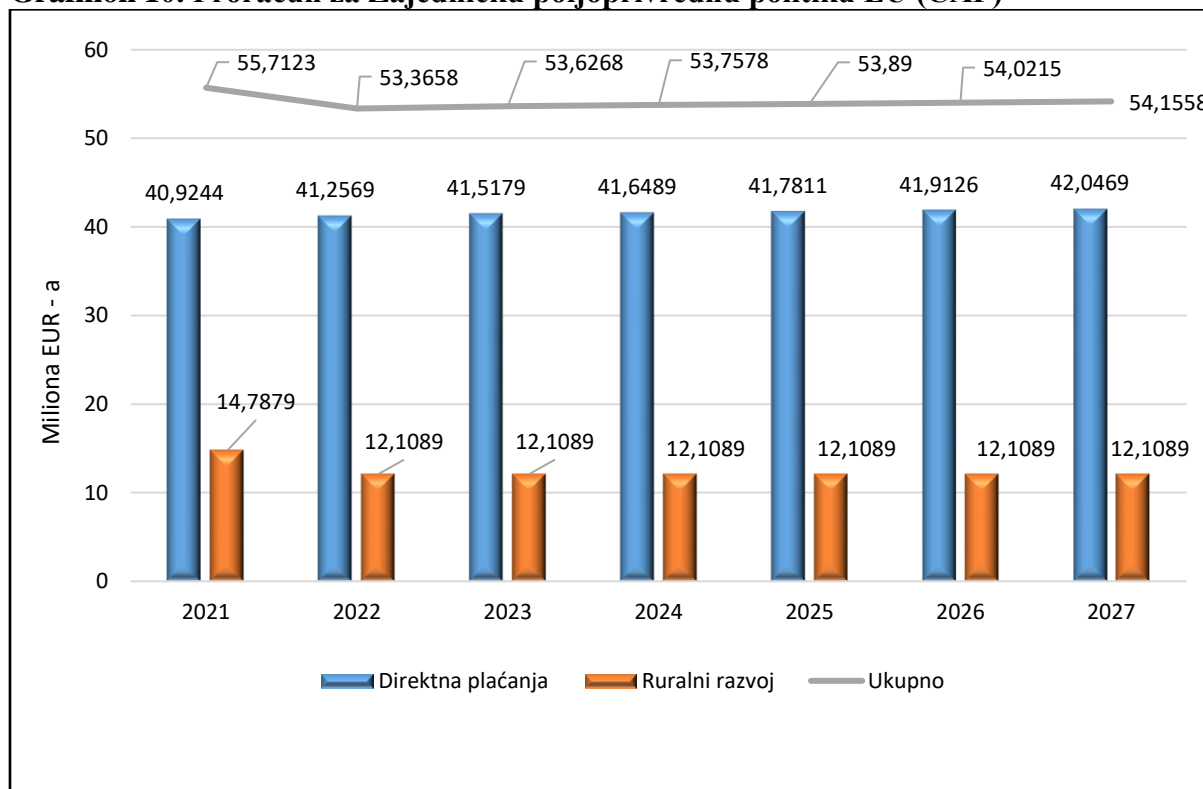
U Europskoj uniji je počelo novo financijsko razdoblje Zajedničke poljoprivredne politike (2021-2027) (u daljnjem tekstu: ZPP). Proračun namijenjen za financiranje nove Zajedničke poljoprivredne politike iznosi 386,6 milijardi eura, što predstavlja povećanje u iznosu od 36,6

<sup>13</sup> Izvor: IPA programski okvir za razdoblje 2021-2027. godina

<sup>14</sup> Republika Albanija, Bosna i Hercegovina, Island, Kosovo\* (Ovaj naziv ne prejudicira status Kosova i sukladan je Rezoluciji 1244 VS UN i Odluci Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o neovisnosti), Crna Gora, Republika Sjeverna Makedonija, Republika Srbija i Republika Turska.

milijardi eura ili za 10 % u odnosu na ZPP 2014-2020. godine. Za izravne potpore je alocirana 291,1 milijarda eura ili 75,3 % ukupnog ZPP proračuna, od čega je 270 milijardi eura namijenjeno za potporu dohotku, a ostatak je namijenjen za potporu poljoprivrednim tržištima. Ukupna alokacija za potporu ruralnom razvoju iznosi 95,5 milijardi eura, što uključuje 8,1 milijardu eura iz Instrumenta za oporavak EU koji će pomoći u rješavanju posljedica pandemije COVID-19.

**Grafikon 10. Proračun za Zajedničku poljoprivrednu politiku EU (CAP)**



Izvor: EU Commission – Multiannual financial framework 2014-2020 and financing of the CAP

Tijekom prve dvije godine ZPP 2021-2027. godine, nastavit će se primjenjivati postojeće Regulative (ZPP 2014-2020), kako je utvrđeno u prelaznoj Regulativi usvojenoj 23. prosinca 2020. Nova ZPP značajno će pojednostaviti i modernizirati način rada politike, pružajući značajnu dodatnu vrijednost poljoprivrednicima i društvu u cjelini. Europska komisija je kao najvažnije prioritete ZPP nakon 2020. godine naznačila veću razinu očekivanja u pogledu politike u području okoliša i klime, te bolje usmjeravanje potpore kao i jače oslanjanje na uspješnu vezu između istraživanja, inovacija i savjetovanja. Predložila je i način na koji se može poboljšati uspješnost ZPP-a, novi model ostvarivanja politike kako bi se cilj politike preusmjerio s usklađenosti na uspješnost, te se u nadležnosti EU-a i država članica uvelo više supsidijarnosti. Novi model usmjeren je na bolje postizanje ciljeva Europske unije na temelju strateškog planiranja, široke političke intervencije i zajedničkih pokazatelja uspješnosti, čime se poboljšava usklađenost politika u okviru budućeg ZPP-a s drugim ciljevima Europske unije.

## 6. TRGOVINA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIM PROIZVODIMA

Ukupan opseg razmjene u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima Bosne i Hercegovine u 2021. godini je dostigla vrijednost od 4.324 milijuna KM i veća je za 11 % od vrijednosti ukupne razmjene iz prethodne godine. Udio uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u BiH u ukupnom uvozu svih roba u 2021. godini je iznosio 16 %, dok je na strani izvoza taj udio u ukupnom izvozu iz BiH bio manji i iznosio je nešto više od 6 %.

**Tablica 29. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda\* BiH sa svijetom (2020-2021), milijuna KM**

	2020	2021	Indeks 2021/2020
Uvoz	3.049	3.410	112
Izvoz	857	914	107
Opseg trgovinske razmjene	3.906	4.324	111
Deficit	-2.192	-2.496	114
Pokrivenost (%)	28	27	96

Izvor: Agencija za statistiku BiH

\* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po HS klasifikaciji (CN 1-24)

Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Bosnu i Hercegovinu je u 2021. godini dostigao vrijednost od 3.410 milijuna KM (veći je za 12 % u odnosu na prethodnu godinu), dok je izvoz iz Bosne i Hercegovine iznosio 914 milijuna KM (veći je za 7 % u odnosu na prethodnu godinu). Kao rezultat navedenog zabilježen je deficit u iznosu od 2.496 milijuna KM što je u usporedbi s prethodnom godinom više za 304 milijuna KM ili 14 %.

Kriza prouzročena koronavirusom, posebice tijekom 2019. i 2020. godine, otežala je uvjete prijevoza robe te poremećaj na tržištu, posebice pad potražnje i prodaje roba. Ipak 2021. godina se označava kao povoljna za izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda s obzirom da je izvoz dostigao vrijednost od 914 milijuna KM i pored smanjenog izvoza na tursko tržište kao jedno od značajnijih izvoznih tržišta. Odluka prištinskih vlasti za ukidanje zaštitne mjere tj. carine na uvoz svih roba iz Bosne i Hercegovine utjecala je da je izvoz količinski i vrijednosno vraćen na razinu prije uvedenih mjera.

Pokrivenost uvoza izvozom poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2021. godini je iznosila 27 % i neznatno je manja u usporedbi s prethodnom godinom kada je iznosila 28 %.

Europska unija je i dalje najznačajniji vanjskotrgovinski partner, s obzirom da je u 2021. godini oko 47 % izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda plasirano na ovo tržište, 40 % u CEFTA-u, Tursku 10 %, zemlje ostatka svijeta 6 % i EFTA-u 2 %. Na tržište Bosne i Hercegovine se najviše uvozilo poljoprivredno-prehrambeni proizvod podrijetlom iz Europske unije i to oko 57 %, zemalja CEFTA-e oko 28 %, zemalja koje čine ostatak svijeta 12 %, Turske oko 3 % i EFTA-e 0,2 %.

Promatrano po regijama u 2021. godini, u odnosu na 2020. godinu, rast izvoza poljoprivrednih proizvoda je zabilježen kod izvoza u EU i to za 31 %, CEFTA-u za 18 % i EFTA-u za 10 %, dok se u izvozu ka Turskoj bilježi pad izvoza za 68 % i ostatku svijeta za 14 %. U isto vrijeme, uvoz poljoprivrednih proizvoda bilježi rast iz svih regija. Bosna i Hercegovina sa EFTA-om bilježi suficit u razmjeni poljoprivrednih proizvoda u visini od 15 milijuna KM ili 15 %.

Promjena u razmjeni poljoprivrednih proizvoda između Bosne i Hercegovine i Turske je uslijedila tijekom 2021. godine s obzirom na značajan pad izvoza i pojavu deficita. Izvoz je u 2021. godini iznosio 43 milijuna KM i manji je za 91 milijun KM ili 68 % u usporedbi s prethodnom godinom. Ovakav značajan pad vrijednosti izvoza je posljedica pada vrijednosti turske lire što se odrazilo izravno na pad konkurentnosti i poskupljenje bh. proizvoda na ovom tržištu.

**Tablica 30. Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regijama - (milijuna KM)**

Regije	2020	2021	Indeks 2021/2020
<b>UVOZ</b>			
EU	1.671	1.932	116
CEFTA	891	938	105
EFTA	7	7	100
UoST	84	110	131
Ostatak svijeta	396	424	107
<b>Ukupno</b>	<b>3.049</b>	<b>3.410</b>	<b>112</b>
<b>IZVOZ</b>			
EU	329	430	131
CEFTA	309	364	118
EFTA	20	22	110
UoST	135	43	32
Ostatak svijeta	64	55	86
<b>Ukupno</b>	<b>857</b>	<b>914</b>	<b>107</b>
<b>TRGOVINSKA BILANCA</b>			
EU	-1.342	-1.502	112
CEFTA	-582	-574	99
EFTA	13	15	115
UoST	51	-67	
Ostatak svijeta	-332	-369	111
<b>Ukupno</b>	<b>-2.192</b>	<b>-2.496</b>	<b>114</b>

Izvor: Agencija za statistiku BiH

\* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po HS klasifikaciji (CN 1-24)

Bosna i Hercegovina je od poljoprivrednih proizvoda (u skladu sa HS nomenklaturom) najviše uvozila ostale prehrambene proizvode – sirupe u vrijednosti od 193 milijuna KM kod kojih je zabilježen rast vrijednosti uvoza od 13 % u odnosu na 2020. godinu. Na drugom mjestu su komadi goveđeg mesa sa kostima u vrijednosti od 165 milijuna KM kod kojih je zabilježen rast vrijednosti uvoza od 30 %, zatim ostala pšenica i suražica u vrijednosti od 122 milijuna KM kod koje je također zabilježen rast uvoza od 3 %.

**Tablica 31. Uvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda u BiH (milijuna KM)**

Proizvodi	2020	2021	Indeks 2021/2020
Ostali prehrambeni proizvodi – sirupi (laktozni, izoglukočni, glukozni, voćni)	170	193	113
Goveđe meso, svježe ili rashlađeno - ostali komadi s kostima:	127	165	130
Ostala pšenica i suražica	118	122	103
Pivo dobiveno od slada:	104	117	112

Ostali preparati za prehranu životinja	108	99	92
Vode, uključujući mineralne vode i gazirane vode, s dodanim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju	71	90	126
Kava, nepržena s kofeinom	63	78	125
Čokolada i ostali prehrambeni proizvodi koji sadrže kakao: ostali	67	77	115
Cigarete koje sadrže duhan	68	70	103
Ostali sir	55	68	123
<b>Ukupno top 10</b>	<b>951</b>	<b>1.078</b>	<b>113</b>
<b>Ukupno CN 1-24</b>	<b>3.049</b>	<b>3.410</b>	<b>112</b>

Izvor: Agencija za statistiku BiH

\* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po HS klasifikaciji (CN 1-24)

U 2021. godini, BiH je od poljoprivrednih proizvoda najviše izvozila maline, kupine, dudove u vrijednosti od 100 milijuna KM i ostvarila rast od 43 % u odnosu na 2020. godinu, pripremljeni ili konzervirani proizvodi od kokošjeg mesa od 65 milijuna KM i rast od 29 % te ulje od sjemena suncokreta ili šafranike, za tehničke ili industrijske svrhe u vrijednosti od 64 milijuna KM gdje je u odnosu na prethodnu godinu zabilježen pad od 2 %.

**Tablica 32. Izvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda iz BiH (milijuna KM)**

Proizvodi	2020	2021	Indeks 2021/2020
Maline, kupine, dudovi (murve),	70	100	143
Pripremljeni ili konzervirani proizvodi od kokoši vrste <i>Gallus domesticus</i> :	50	65	129
Ulje od sjemena suncokreta, šafranike ili pamuka i njihove frakcije-ostalo	65	64	98
Mlijeko i vrhnje, nekoncentrirani sa sadržajem masti većim od 1 %, ali ne većim od 6 % po masi:	66	59	89
Slatki keksi	29	34	119
Vode, uključujući mineralne vode i gazirane vode	33	33	100
Vafli i oblatne:	20	25	126
Pšenica i suražica - ostala	14	18	130
Pripremljeni ili konzervirani puževi, osim morskih puževa	12	16	140
Uljane pogače i ostali čvrsti ostaci dobiveni pri ekstrakciji ulja od soje, nemljeveni, mljeveni ili peletizirani	4	16	429
<b>Ukupno top 10</b>	<b>362</b>	<b>430</b>	<b>119</b>
<b>Ukupni izvoz CN 1-24</b>	<b>857</b>	<b>914</b>	<b>107</b>

Izvor: Agencija za statistiku BiH

\* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po HS klasifikaciji (CN 1-24)

## 7. PROVEDBA MJERA I PRIORITETA U PODRUČJU POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA U 2021. GODINI

### 7.1. Zakonska regulativa

Unaprjeđenje pravnog i regulatornog okvira u svrhu povećanja konkurentnosti poljoprivrede, prehrambene industrije i ruralnih područja u Republici Srpskoj je ostvaren usvajanjem:

- Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske za razdoblje 2021-2027.<sup>15</sup>,
- Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stočarstvu<sup>16</sup>,
- Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ribarstvu<sup>17</sup>
- Programa uzgoja goveda u Republici Srpskoj.<sup>18</sup>

Također, tijekom 2021. godine je izrađeno i nekoliko nacrtu zakona, koji će u predstojećem razdoblju biti upućeni u daljnju proceduru, kao što su Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju, Zakon o poticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadrugama i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pčelarstvu.

Podzakonski akti koji su usvojeni tijekom 2021. godine su:

- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih poticaja za razvoj poljoprivrede i sela (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 8/21);
- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih poticaja za kapitalne investicije u poljoprivrednoj proizvodnji (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 13/21).

U cilju razvoja institucionalnog i pravnog okvira usklađenog s EU standardima, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je radilo na izradi:

- Nacrta zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju (u fazi usuglašavanja);
- Nacrta zakona o novčanim potporama u poljoprivredi i ruralnom razvoju (prethodno potrebno pripremiti Nacrt zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju i izvršiti usuglašavanje ta dva zakona);
- Nacrta zakona o slatkovodnom ribarstvu (Izrađen je prednacrt, završen postupak javnih konzultacija i izvršena procjena utjecaja. Izvršeno usuglašavanje i postupanje po primjedbama. Čekaju se mišljenja nadležnih institucija i zakon će se uputiti Vladi Federacije BiH);
- Prednacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (izrađen je prednacrt, završen postupak javnih konzultacija, izvršeno usuglašavanje i postupanje po primjedbama. Čekaju se mišljenja nadležnih institucija i zakon će se uputiti Vladi Federacije BiH);
- Nacrtu zakona o jakim alkoholnim pićima (izrađen je prednacrt, završen proces javnih konzultacija. Izvršeno usuglašavanje i postupanje po primjedbama. Čekaju se mišljenja nadležnih institucija i zakon će se uputiti Vladi Federacije BiH).

Od pravnih propisa na kojima se radilo tijekom 2021. godine, od koji su neki i usvojeni su:

- Zakon o izmjenama Zakona o poljoprivredi (Službene novine Federacije BiH, broj 82/21);

<sup>15</sup> Odluka o usvajanju Strateškog plana razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske za razdoblje 2021-2027. od 14.10.2021. „Službeni glasnik RS“, broj 92/21

<sup>16</sup> „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 63/21

<sup>17</sup> „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 112/21

<sup>18</sup> „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 101/21



- Odluka o izmjenama i dopunama Odluke<sup>19</sup> o usvajanju Programa utroška sredstava s kriterijima raspodjele sredstava „Subvencije privatnim poduzećima i poduzetnicima – poticaj za poljoprivredu utvrđenih Proračunom Federacije Bosne i Hercegovine za 2021.;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i uvjetima ostvarivanja novčane potpore po modelu poticaja proizvodnji („Službene novine Federacije BiH“, broj 32/21, PREČIŠĆENI TEKST- 54/21);
- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarenja novčanih potpora po modelu ruralnog razvoja („Službene novine FBiH“, broj 55/21);
- Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja novčanih potpora po modelu ostalih vrsta potpora („Službene novine Federacije BiH“, br. 61/21 i 76/21); i
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obuci, certifikatu i Registru poljoprivrednih savjetodavaca („Službene novine Federacije BiH“, broj 85/21)

## **7.2. Provedba Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine - Okvirni dokument (2018-2021)**

Temeljem odredbe članka 12. Zakona o poljoprivredi<sup>20</sup>, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je ustanovilo Radnu skupinu za praćenje provedbe Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument sa zadaćom da prikuplja i obrađuje informacije o vrijednostima pokazatelja, kojim se prati provedba Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument i priprema godišnja izvješća. U rad Radne skupine uključeni su predstavnici: Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Agencije za sigurnost hrane BiH, Ureda za veterinarstvo BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Ureda za koordinaciju i harmonizaciju sustava plaćanja, Ministarstva financija i trezora BiH, Direkcije za europske integracije BiH, Agencije za statistiku BiH, Republičkog zavoda za statistiku RS, Federalnog zavoda za statistiku.

Tijekom 2021. godine Radna skupina je pripremila Prijedlog izvješća o provedbi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument za 2019. godinu koji je upućen Vijeću ministara BiH na razmatranje i usvajanje. Dodatno, započete su aktivnosti na pripremi Prijedloga izvješća o provedbi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument za 2020. godinu.

### **7.2.1. Aktivnosti na pripremi Prijedloga strateškog plana ruralnog razvoja BiH za razdoblje od 2022. do 2027. godine - Okvirni dokument**

Postupajući prema odredbama Zakona o poljoprivredi, a imajući u vidu da je razdoblje provedbe Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument završen s krajem prosinca 2021. godine, pokrenute su radnje na pripremi planskog dokumenta za naredno programsko razdoblje.

U suradnji s nadležnim institucijama Federalnim ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Republike Srpske i Odjelom za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, pripremljene su i usvojene:

<sup>19</sup> „Službene novine Federacije BiH“, broj 105/21

<sup>20</sup> Zakon o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 50/2008)

- Odluka o pristupanju izradi Nacrta strateškog plana 2022-2027.<sup>21</sup>,
- Odluka o uspostavi Interresornog povjerenstva;<sup>22</sup>,
- Poslovnik o radu Interresornog povjerenstva<sup>23</sup> i Sadržaj nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za razdoblje od 2022. do 2027. - Okvirni dokument.

U cilju osiguranja savjetodavne potpore za izradu Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za razdoblje od 2022. do 2027. - Okvirni dokument, ostvarena je suradnja s IPA II. projektom EU4Agri koji provodi UNDP.

Kada je riječ o Federaciji BiH, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstava je tijekom 2021. godine pokrenulo, pripremalo i provodilo radnje na provedbi operativnih ciljeva iz Srednjoročne strategije razvoja poljoprivrednog sektora 2015-2021. Osim navedenog naglasak je bio usmjeren i na aktivnosti na izradi nove Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja za razdoblje 2021-2027. godina. S tim u vezi, uspostavljena su tijela za izradu Strategije, osim radnih skupina, donesena je Odluka o izmjeni Odluke o izradi Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije BiH 2021-2027. godina<sup>24</sup>. Pripremljen je projektni zadatak, održani sastanci uspostavljenih tijela za izradu Strategije. Rok za izradu strateškog dokumenta Federacije BiH je, sukladno Odluci, produljen do 27.2.2022. godine.

### **7.3. LEADER<sup>25</sup>/LAG<sup>26</sup>**

U suradnji s nadležnim institucijama, Federalnim ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Republike Srpske i Odjelom za poljoprivredu, šumarstvo i vodono gospodarstvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i Lokalnim akcijskim skupinama (u daljnjem tekstu: LAG) pripremljeno je izvješće o radu LAG-ova za 2020. godinu, koje je pokazalo da ni jedan LAG nije imao projektnih aktivnosti (nije bilo projekata u provedbi ali ni odobrenih projekata, niti su LAG-ovi radili na razvoju novih projektnih ideja). U pojedinim LAG-ovima došlo je do krize u organizacijskoj strukturi.

S obzirom na ovo alarmantno stanje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je pripremio dokument „Inicijativa za pokretanje aktivnosti razvoja LAG-ova i uvođenja LEADER programa“. Inicijativa je dostavljena na uvid i komentare nadležnim institucijama koje su dale pozitivno mišljenje na dokument i imenovala kontakt osobe koje će u narednom razdoblju raditi na pitanjima LEADER-a i LAG-ova.

Sukladno navedenom održano je niz konzultativnih sastanka s predstavnicima nadležnih institucija i s predstavnicima LAG-ova, koji su rezultirali izradom Informacije o razvoju EU LEADER programa i lokalnim akcijskim skupinama u BiH, a ista je upućena Vijeću ministara BiH na razmatranje i usvajanje. Zaključci Vijeća ministara BiH poslužit će kao temelj za provedbu daljnjih aktivnosti.

<sup>21</sup> Odluka o pristupanju izradi Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za razdoblje od 2022. do 2027. - Okvirni dokument (broj 12-4-50-4629/21, od 28.12.2021. godine)

<sup>22</sup> Odluka o uspostavi Interresornog povjerenstva za izradu Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za razdoblje od 2022. do 2027. - Okvirni dokument (broj 12-4-50-4630/21, od 28.12.2021. godine)

<sup>23</sup> Poslovnik o radu Interresornog povjerenstva za izradu Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za razdoblje od 2022. do 2027. - Okvirni dokument (od 28.12.2021. godine)

<sup>24</sup> Službene novine Federacije BiH, broj 67/21 od 25.8.2021. godine

<sup>25</sup> LEADER - Liaison Entre Actions de Développement Rural (fra.) - Veza između aktivnosti ruralnog razvoja

<sup>26</sup> LAG - lokalna akcijska skupina

## **7.4. Korištenje pretpristupnih fondova Europske unije namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju**

Instrument pretpristupne pomoći EU, odnosno IPA je najsveobuhvatniji financijski instrument EU koji predstavlja suštinsko ulaganje u budućnost zemalja u procesu proširenja i same Europske unije. Korištenjem ovih fondova, pomaže se korisnicima u provedbi političkih i gospodarskih reformi, uz pripremu za prava i obveze koje dolaze s članstvom. Ovakve reforme istodobno osiguravaju građanima bolje mogućnosti i omogućavaju razvoj standarda koji su jednaki onima koje uživaju građani Europske unije.

BiH je trenutno korisnik četverogodišnjeg paketa potpore nadležnim institucijama i proizvodnom sektoru u Bosni i Hercegovini (2020-2024), pod nazivom IPA 2018 EU4AGRI - Program „EU potpora u području poljoprivrede i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane, veterinarskih i fitosanitarnih standarda“.

Ovaj paket potpore ima za cilj modernizaciju poljoprivredno-prehrambenog sektora, otvaranje novih i zadržavanja postojećih radnih mjesta te potporu oporavku od krize prouzročene COVID-19 virusom. Program EU4Agri primarno je financiran sredstvima Europske unije (EU) u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) i sastoji se od dvije komponente. Vrijednost programa je 31 milijun eura, uz zajedničko sufinanciranje Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP) i Češke razvojne agencije (CzDA).

S grant potporom poljoprivredi iz EU4AGRI, nastavljeno je i u 2021. godini kada su objavljeni javni pozivi za dodjelu grantova i to za: investicije za unaprjeđenje i razvoj ruralne/lokalne tržišne infrastrukture, investicije u prerađivačke kapacitete i marketing poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, mjere potpore za primarnu poljoprivrednu proizvodnju i potpore razvoju ruralnog turizma.

U okviru prve komponente EU4Agri nastavljeno je s provedbom tehničke pomoći nadležnim institucijama u bh. sektoru poljoprivrede: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, entitetska ministarstva poljoprivrede i Odjel poljoprivrede Brčko distrikta Bosne i Hercegovine kroz:

- Jačanje institucionalnih kapaciteta za koordiniranu provedbu politike (UNDP);
- Jačanje savjetodavnih službi (CzDA i UNDP); i
- Poboljšanje sustava upravljanja informacijama (CzDA).

Tijekom 2021. godine nastavljena je provedba druge komponente programa - tri twinning projekta u području sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike, programiranih u okviru IPA 2018 Akcijskog programa za Bosnu i Hercegovinu. Provedba projekata dodijeljena je odabranom konzorciju iz država članica EU, kako slijedi:

- Twinning projekt „Potpora EU izgradnji kapaciteta i postupno usklađivanje pravne stečevine u sektoru sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini“ provodi Služba za hranu i veterinarstvo Republike Litvanije, zajedno s partnerskim službama Mađarske i Italije. Proračun projekta je 1,5 milijun eura.
- Twinning projekt „Potpora EU izgradnji kapaciteta i postupnom usklađivanju pravne stečevine u veterinarskom sektoru u Bosni i Hercegovini“ provodi Austrijska agencija za zdravlje i sigurnost hrane, zajedno s partnerskim službama iz Francuske i Hrvatske (konzorcij). Za projekt su izdvojena sredstva u iznosu od 3.000.000 eura; i
- Twinning projekt „Potpora EU izgradnji kapaciteta i postupnom usklađivanju pravne stečevine u fitosanitarnom sektoru u Bosni i Hercegovini“ kojeg provodi konzorcij iz Republike Italije, kao nositelj posla, te Poljska.

## **7.5. Uspostava IPARD strukture u Bosni i Hercegovini**

Donošenjem Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine (2018-2021) – Okvirni dokument u 2018. godini, kao i provedbom aktivnosti na izradi novog strateškog dokumenta za razdoblje 2022-2027. ispunjen je prvi tehnički uvjet za korištenje IPARD sredstava.

Drugi tehnički uvjet „ustpostava IPARD operativne strukture“ i dalje predstavlja ograničavajući faktor u Bosni i Hercegovini. S obzirom na specifičnosti organizacije Bosne i Hercegovine, uspostava IPARD operativne strukture u BiH ne teče kao u drugim zemljama koje su prošle ovu fazu. Razlog su, svakako, Ustavom dodijeljene nadležnosti u području poljoprivrede, uključujući i sustav isplate novčanih potpora, koje su na entitetskoj i županijskoj razini, dok su s druge strane, zahtjevi EU kada je IPARD struktura u pitanju jasni - da je u zemljama kandidatkinjama neophodno uspostaviti jedinstvenu IPARD strukturu za cijelu zemlju. Iz ovih razloga, pitanje uspostave IPARD strukture, iako je na dnevnom redu već dulji niz godina, još uvijek je aktualno. Tijekom 2021. godine održana su četiri sastanka Radne skupine za izradu prijedloga modela Upravljačkog tijela instrumenta pretprijetupne pomoći za ruralni razvoj u BiH i izradu prijedloga modela sustava plaćanja <sup>27</sup> na kojima su članovi iznijeli svoje mišljenje o dosadašnjim aktivnostima na uspostavi Upravljačkog tijela, raspravljali o stajalištima koja su zastupale pojedine institucije kao i službenim stajalištima Europske unije po pitanju uvjeta koje moraju ispuniti države koje žele koristiti sredstva pretprijetupnih fondova Europske unije za ruralni razvoj (IPARD). Članovi Radne skupine su iskazali zajednički interes o konkretnim aktivnostima kako bi u što većoj mjeri približili stajališta s ciljem što skorijeg ispunjavanja uvjeta za aktivaciju pretprijetupnih fondova. U cilju usuglašavanja stajališta u pogledu prijedloga izgleda upravljačkog tijela u BiH, predstavnici MVTEO BiH su održali i niz konzultativnih sastanaka s predstavnicima relevantnih institucija. Također, ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je u više navrata organizirao sastanke na kojima su sudjelovali entitetski ministri poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i njihovi suradnici u cilju što preciznijeg definiranja rada Radne skupine kao i puta ka ispunjavanju uvjeta za korištenje pretprijetupnih fondova EU za ruralni razvoj (IPARD).

Iako stajališta po pitanju IPARD operativne strukture nisu u potpunosti usuglašena, sve nadležne institucije se slažu da je neophodno što žurnije postizanje dogovora po ovim pitanjima te da ga treba razmatrati u okviru svih aktivnosti na ispunjenju uvjeta za pristupanje EU. Dodatno, mora se imati u vidu da je svakim danom sve veći pritisak javnosti vezano za gubitak značajnih sredstava europskih fondova kojim bi se sektor poljoprivrede učinio konkurentnijim, što svakako stavlja u prioritet rješavanje ovih pitanja.

## **7.6. Poljoprivredni informacijski sustav i poljoprivredna statistika**

Zbog utjecaja pandemije COVID-19 većina aktivnosti na razvoju Poljoprivrednog informacijskog sustava tijekom 2021. godine je značajno usporila. Ipak, aktivnosti na kojima se radilo u smjeru razvoja Poljoprivrednog informacijskog sustava u poljoprivredi BiH su dane u nastavku kako slijedi:

---

<sup>27</sup>Ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine donio je Odluku o imenovanju Radne skupine za izradu prijedloga modela Upravljačkog tijela instrumenta pretprijetupne pomoći za ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini i izradu prijedloga modela sustava plaćanja, temeljem članka 4. stavak 2. Zakona o ministarstvima i drugim tijelima Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH“, br. 5/03, 42/02, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13 i 19/16) i Zakona o upravi Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH“, br. 32/02, 102/09 i 72/17).

**Poljoprivredni popis** – Ravnateljima statističkih institucija su na sastanku održanom još u lipnju 2020. godine donijeli odluku da se Popis poljoprivrede u BiH provede 2023. godine metodom «od vrata do vrata» u svim kućanstvima ruralnih područja, uključujući kućanstva u urbanim mjestima koja su identificirana da se bave poljoprivredom kroz Popis stanovništva koji je proveden 2013. (adresar kućanstava će biti ažuriran s Registrom poljoprivrednih gazdinstava nadležnih institucija u BiH). Prema procjenama, ukupan broj statističkih jedinica za budući popis poljoprivrede iznosi oko 660.328 kućanstava.

S ciljem započinjanja aktivnosti na pripremi popisa poljoprivrede u BiH Agencija za statistiku BiH izradila je Nacrt odluke o uspostavi Interresorne radne skupine koja će imati zadaću da izradi Akcijski plan za pripremu, provedbu i diseminaciju rezultata Popisa poljoprivrede u BiH 2021-2024. i njegovo usvajanje. Akcijski plan sadrži i predviđa metodološke, organizacijske, pravne i financijske aspekte Popisa poljoprivrede u BiH. Nacrt predmetne odluke je upućen Vijeću ministara BiH na usvajanje.

U okviru IPA 2017 projekta, uz stručnu pomoć, statističke institucije u BiH su započele izradu nacrtu upitnika i prijedlog zajedničke metodologije za budući popis poljoprivrede.

Kako bi se bolje razumjeli praktični aspekti popisa poljoprivrede počevši od samog planiranja do diseminacije i arhiviranja rezultata popisa predstavnici nadležnih institucija su sudjelovali na webinaru pod nazivom „Operativni priručnik Svjetskog programa poljoprivrednog popisa 2020“ koji je organizirala Organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO). Sudjelovanje na ovom webinaru je bilo od ključne važnosti uzimajući u obzir primjenu FAO priručnika i međunarodnih standarda u popisu poljoprivrede.

**Registar vinara, vinogradara i trgovaca vinom** - Češka razvojna agencija pod okriljem projekta EU4Agri organizirala je pripremu tehničke specifikacije za registar vinara, vinogradara i trgovaca vinom. Za potrebe ovog registra pripremljen je i većim dijelom usuglašen Nacrt zakona o organizaciji tržišta vina u BiH kao i prijedlog pravilnika koji će uređivati ovo područje.

**Priprema projekta „Agriculture Resilience and Competitiveness Project“** – Tijekom 2021. godine održano je par misija Svjetske banke u okviru projekta „Projekt otpornosti i konkurentnosti poljoprivrede“ (engl. Agriculture Resilience and Competitiveness Project - ARCP) koji u svojim aktivnostima sadrži i elemente poljoprivrednog informacijskog sustava. Kreditnim iznosom od oko 73 milijuna USD jednim dijelom u podkomponenti informacijskog sustava predviđeno je uspostavljanje Mreže računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava (FADN), unaprjeđenje Registra poljoprivrednih gazdinstava (RPG), uspostava data centra Ureda za veterinarstvo BiH i modula za procjenu rizika za Agenciju za sigurnost hrane BiH.

U ovoj godini su završene tehničke pripreme i usuglašavanje aktivnosti u okviru projekta između nadležnih entitetskih tijela i institucija na BiH razini. Dogovorene su zajedničke aktivnosti na uspostavi FADN sustava i unaprjeđenju RPG, dok će se ostale aktivnosti usredotočiti na razvoj vlastitih sustava. Očekuje se ratifikacija predmetnog ugovora u predstojećem razdoblju.

Ministartvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH radi na održavanju IT infrastrukture i softvera koji se koristi u poljoprivrednom informacijskom sustavu radi održivosti istog. Posebna pažnja je usmjerena na razvoj i održavanje softvera s obzirom da se IKT tehnologija brzo razvija. Napredak se očekuje od projekta Svjetske banke, jer se planira obnova zastarjele serverske opreme i komunikacijske opreme. Ministarstvo će nastaviti međuinstitucionalnu suradnju s nadležnim entitetskim ministarstvima u rješavanju pitanja od značaja za uspješan razvoj informacijskog sustava u poljoprivredi.

Provedba preporuka svih relevantnih međunarodnih i domaćih institucija su smjernice kako bi se dostigala potrebna razina razvoja poljoprivrednih informacijskih sustava u BiH, odnosno funkcioniranja Poljoprivrednog informacijskog sustava u BiH usuglašenog s pravilima Zajedničke poljoprivredne politike EU. Poseban naglasak je na preporukama iz Analitičkog izvješća u prilogu Mišljenju Komisije o aplikaciji BiH za članstvo u EU. U poglavlju 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj navedeno je da: „Bosna i Hercegovina treba značajno unaprijediti svoj administrativni kapacitet u ovom području i uspostaviti fundamentalne instrumente i institucije za sudjelovanje u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici (ZPP). Bosna i Hercegovina treba osigurati da njeno zakonodavstvo bude usuglašeno na području cijele zemlje i da bude u skladu s pravnom stečevinom EU. Treba uspostaviti poljoprivredne informacijske sustave u skladu s okvirom EU.“

### **7.7. Provedba aktivnosti utvrđenih u Mapi puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla**

Redovno je godišnje izvješćivanje Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, kroz pripremljeno Izvješće o provedbi aktivnosti utvrđenih u Mapi puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla. Posljednje izrađeno izvješće, na Vijeće ministara BiH, upućeno je u svibnju 2021. godine. U tijeku je priprema izvješća za 2021. godinu.

### **7.8. Aktivnosti i mjere koje su poduzete u cilju ublažavanja negativnih učinaka na poljoprivredu prouzročenih pojavom pandemije Covid-19**

Od strane Radne skupine za vino pripremljen je i većim dijelom usuglašen Nacrt zakona o organizaciji tržištem vina u BiH. Radna skupina je tijekom pandemije stalno održavala sastanke, a u momentu ublažavanja mjera i radionice.

U cilju smanjenja širenja COVID-19 utjecaja na unutarne tržište EU, Europska komisija je donijela Smjernice br. 1753 od 16. ožujka 2020. godine za upravljanje na granici u cilju zaštite zdravlja i osiguranja dostupnosti temeljnih roba i usluga koje su se prije svega odnosile na kretanje putnika prema vanjskim granicama EU i dostupnosti temeljnih roba i usluga. Kako bi se dalje operacionalizirale mjere za sprječavanje COVID-19, Europska komisija je 23. ožujka 2020. godine usvojila Komunikaciju br. 1897 od 23. ožujka 2020. godine o provedbi “zelenih traka” sukladno Smjernicama a vezano za upravljanje mjerama na granicama radi zaštite zdravlja i osiguranja dostupnosti temeljnih roba i usluga. U tom smislu, CEFTA strane su, imajući u vidu pojavu COVID-19, po uzoru na EU mjere, bile usmjerene na usuglašavanju mjera za olakšavanje prijevoza i trgovine temeljnim proizvodima. Shodno tome je, u koordinaciji CEFTA Tajništva i Stalnog tajništva Transportne zajednice, a u cilju ubrzanja protoka roba preko graničnih prijelaza ožujka 2020. godine uspostavljeni CEFTA koordinacijsko tijelo.

Članovi ovog tijela su CEFTA kontakt točke i predstavnici Uprave carina. Aktivnosti ovog tijela prevashodno su se odnosile na sljedeće:

- 1) uspostava tzv. “zelenih prioriternih koridora/traka ” na kojima se mora odobriti slobodan protok za prioriternu robu;
- 2) omogućavanje razmjene informacije o pošiljkama putem “SEED-a” (sustavna razmjena elektroničkih podataka) kroz dostavljanje obavještenja sanitarnim, fitosanitarnim i veterinarskim inspekcijama; i
- 3) usuglašavanje sanitarnih mjera u pogledu tretmana vozača kamiona i ostalih sudionika u prijevozu imajući u vidu različit pristup CEFTA strana po ovom pitanju.

Sukladno navedenom, kroz postupanje CEFTA koordinacijskog tijela su razmijenjene informacije između CEFTA strana vezano za intra-CEFTA granične prijelaze (tzv. BCPs/CCPs). Dodatno su CEFTA strane usuglasile i usvojile Zajednički popis prioritetnih roba („Prioritetni popis“) koje će se tretirati kao prioritetne u odnosu na druge robe prilikom provedbe kontrola na granici. Prioritetni popis sadrži tarifne oznake i naimenovanja robe iz područja hrane, hrane za životinje, lijekova, medicinskih sredstava i medicinske opreme. Ista se redovno ažurira sukladno potrebama CEFTA strana. Također su, u okviru CEFTA koordinacijskog tijela, razmijenjene informacije koje se tiču radnog vremena nadležnih službi na graničnim prijelazima i podaci o kontakt osobama iz graničnih inspekcija s njihovim e-mail adresama u cilju dostavljanja pravovremenoga obavještenja o pošiljkama s Prioritetnog popisa. Pozitivni rezultati prethodno navedenih aktivnosti u borbi protiv COVID-19 jasno su ilustrirani statistikama koje pokazuju da je 80 % kamiona u regiji koristilo intra-CEFTA granične prijelaze unutar „CEFTA zelenih koridora“, a da je 20 % onih koji su prevozili robu s Prioritetnog popisa koristeći prednosti prioritetnog prolaska granice.

Radi ublažavanja gospodarskih učinaka pandemije COVID-19 na poljoprivredno-prehrambena poduzeća i operatere ruralnog turizma u Bosni i Hercegovini, te osiguranje kontinuiteta njihovog poslovanja tijekom 2021. godine realizirana je 2,5-godišnja inicijativa (2021-2023) pod nazivom „Potpora Europske unije oporavku i otpornosti poljoprivrede i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini“ (EU4AGRI-Recovery). Ovaj projekt financira Europska unija u vrijednosti od 5 milijuna EUR, a zajednički ga provode Razvojni program Ujedinjenih naroda (UNDP) i Češka razvojna agencija (CzDA).

Ovim projektom pomoći osigurava se nastavak poslovanja poljoprivredno-prehrambenih i ruralnih turističkih operatera pogođenih krizom COVID-19; unaprjeđuje se inovativnost proizvoda i poslovanja te se potiče reorganizacija lanaca vrijednosti, jača konkurentnost, otpornost i održivost poljoprivredno-prehrambenih i ruralnih turističkih operatera. Istovremeno se podržava razvoj novoosnovanih poslovnih subjekata (*start-up*) u poljoprivredno-prehrambenom sektoru i ruralnom razvoju.

## **8. ORGANSKA PROIZVODNJA, PRAVNI OKVIR I RAZVOJNA PERSPEKTIVA**

Sektor organske proizvodnje ima vrlo važnu ulogu u postizanju ciljeva EU predstavljenih u „European Green Deal“ (Zeleni sporazum) i „Farm to Fork and Biodiversity Strategies“. Prioritet Europske komisije je osigurati da sektor organske proizvodnje ima dobro regulirane preduvjete i funkcionalan pravni okvir.

Organska proizvodnja bit će ključna u tranziciji koju vodi EU ka održivom prehrambenom sektoru i boljoj zaštiti biološke raznolikosti. Postavljen je cilj „upravljati s najmanje 25 % poljoprivrednog zemljišta u organskom uzgoju i značajno povećati unos agroekoloških praksi“ do 2030. godine u EU što je podržano odgovarajućim politikama i pravnim okvirom.

Bosna i Hercegovina je potpisnica Sofijske deklaracije koja se odnosi na provedbu Zelene agende za Zapadni Balkan 2021-2030. koja se između ostalih komponenti odnosi i na održivu poljoprivredu. Akcijskim planom, koji prati provedbu Sofijske deklaracije, Stalna radna skupina za regionalni i ruralni razvoj u Jugoistočnoj Europi (Standing Working Group for Regional Rural Development in South Eastern Europe- SWG RRD u nastavku teksta) je glavni regionalni koordinator za održivu poljoprivredu u smislu organizacije regionalnih stručnih savjetodavnih radnih skupina (Regional Expert Advisory Working Group - u daljnjem tekstu REAWG).

SWG RRD u sklopu projekta „Dijalog o poljoprivrednoj politici Njemačka – Zapadni Balkan“ radi na jačanju okvira politike za poljoprivredu i ruralni razvoj na Zapadnom Balkanu u pogledu provedbe Sofijske deklaracije o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan 2021-2030 i usklađivanja s CAP 2021-2027. Bosna i Hercegovina je u okviru navedenog SWG projekta uključena i u jednu od zadaća: REAWG Organic – održavanje platforme za raspravu, razmjenu iskustava i učenje jednih od drugih, olakšavanje rasprava na regionalnoj razini, širenje informacija o organskoj proizvodnji, koje su koristi za okoliš, što su realni ciljevi koji se odnose na organsku proizvodnju te raspravi o budućim koracima koje treba poduzeti unutar skupine.

U cilju provedbe gore navedenih i ostalih međunarodno preuzetih obveza i opredeljenosti Bosne i Hercegovine za EU integracije<sup>28</sup>, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine uputilo je poziv nadležnim institucijama entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, da se zajednički u suradnji s Direkcijom za europske integracije pristupi analizi pravne stečevine iz ovog područja s obzirom na konstatacije i preporuke EK i u skladu sa zaključcima Vijeća ministara BiH. Planirana je izrada analize stupnja usklađenosti entitetskih zakona s propisima EU u prvoj fazi, ali i podzakonskih akata u narednim fazama i međusobne sukladnosti propisa entiteta.

Na razini Bosne i Hercegovine ne postoji regulativa za organsku proizvodnju, s obzirom da ne postoji konsenzus za ovakvu vrstu propisa.

Entitetska ministarstva poljoprivrede su donijela, ili su u postupku donošenja, zakonskih i podzakonskih akata za organsku proizvodnju, dok Brčko distrikt Bosne i Hercegovine nema uređeno ovo područje. Relevantno zakonodavstvo usklađuje se za zakonodavstvom EU.

Europska Komisija je usredotočena na poticanje ponude i potražnje za organskim proizvodima sukladno ciljevima Zelenog sporazuma. Da bi se potaknula potražnja, u skladu s ciljevima Zelenog sporazuma, politika snažnijeg razvoja organske proizvodnje EU bit će jedan od instrumenata za promoviranje organskih proizvoda na unutarnjem tržištu EU kao i u trećim zemljama.

Organsku proizvodnju podržava i Zajednička poljoprivredna politika (Common Agricultural Policy – CAP) koja pomaže u postizanju održivosti proizvodnje i potrošnje hrane, dok istodobno doprinosi zaštiti prirode i poništava propadanje ekosustava. Organska proizvodnja odgovara na rastuće društvene zahtjeve za kvalitetnom hranom proizvedenom s visokim standardima zaštite okoliša, biološke raznolikosti i dobrobiti životinja.

EU svojim politikama i strategijama postavila je za cilj zaustavljanje gubitka biološke raznolikosti u Europi i diljem svijeta i preobrazbu prehrambenih sustava u globalne standarde za konkurentnu održivost, zaštitu zdravlja ljudi i planeta, kao i sredstava za život svih dionika u lancu vrijednosti hrane.

Uzimajući u obzir sve gore navedeno i opredeljenost BiH za pristup EU, razumljivo je da Europska komisija stalno, dulji niz godina, kroz izvješća o napretku ističe potrebu ubrzanog uređivanja ovog segmenta poljoprivrede.

---

<sup>28</sup> Priopćenje Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: „Izvješće o Bosni i Hercegovini za 2020.“; Zaključci 12. sjednice Vijeća ministara Bosne i Hercegovine od 14.07.2020.; Priopćenje o politici proširenja EU-a za 2021. „Izvješće o Bosni i Hercegovini za 2021.“



## **9. RIBARSTVO**

### **9.1. Usklađivanje zakonodavstva u BiH s EU zakonodavstvom u području ribarstva**

U cilju usklađivanja zakonodavstva BiH s EU zakonodavstvom u području ribarstva, Bosna i Hercegovina je koristila mogućnosti tehničke asistencije Opće komisije za ribarstvo Mediterana (FAO GFCM) za pomoć u analizi zakonodavstva u području morskog ribarstva i akvakulture. Rezultat ovoga je analiza jedinog zakona koji uređuje ovo područje, a to je Zakon o morskog ribarstvu i akvakulturi Hercegovačko-neretvanske županije, jedine županije u BiH koja izlazi na more. Aktivnosti na usklađivanju zakonodavstva u ovom području su usporene zbog pandemije virusa Covid-19.

Tehničku potporu u pripremi Programa razvoja ribarstva i akvakulture u prethodnom razdoblju pružala je EUROFISH organizacija.

### **9.2. Ključne aktivnosti**

U svibnju 2020. godine EUROFISH je izradio nacрте programa razvoja za entitete i dokumenta za BiH. Ovi dokumenti su upućeni nadležnim entitetskim institucijama na analizu i komentara. U travnju 2021. godine zaprimljeni su preostali komentari institucija na ove dokumente.

Nakon analize pristiglih komentara EUROFISH organizacija je u listopadu 2021. godine Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH dostavila korigovane nacрте programa razvoja za sve razine vlasti, koji su proslijeđeni entitetskim nadležnim institucijama i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine. Nakon što konačni nacрти budu usuglašeni, isti će, sukladno dogovoru, biti upućeni u postupke usvajanja po „bottom up“ načelu.

## **10. EUROPSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SURADNJA**

### **10.1. Primjena Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Dodatnog protokola**

Bosna i Hercegovina i Europska unija, redovito, jednom godišnje, a sukladno prethodno usuglašenom rasporedu održavanja sastanaka zajedničkih tijela, pripremaju organizaciju i održavanje sastanka za nadzor provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Peti sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo, uključujući sigurnost hrane, veterinarstvo i fitosanitarna pitanja između EU i Bosne i Hercegovine održan je 17. lipnja 2021. Predstavници Europske komisije (Komisija) razgovarali su s nadležnim tijelima Bosne i Hercegovine i entitetskim nadležnim tijelima o najnovijim događanjima u ovim područjima. Sastankom su supredsjedali, za Bosnu i Hercegovinu pomoćnik ministra Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, a za EU stalni tajnik za pododbor Glavne uprave za susjedsku politiku i pregovore o proširenju Europske komisije.

Komisija je ohrabrila Bosnu i Hercegovinu da nastavi s neophodnim reformama i razvojem sektorskih strategija i zakonodavstva u cijeloj zemlji. Komisija je naglasila da Bosna i Hercegovina još nije provela preporuke Mišljenja iz svibnja 2019. i pratećeg Analitičkog izvješća te Izvješća za 2020. godinu. Komisija je ohrabrila zemlju da značajno pojača svoje napore na jačanju institucionalnih i administrativnih kapaciteta, te ubrza zakonodavno usklađivanje i koordinaciju u svim ovim područjima. Nadalje, nakon ponovljenih prijedloga da se uvedu pune carine najpovlaštenije nacije (MFN) na svježe goveđe i svinjsko meso EU,

Komisija je naglasila važnost potpunog poštivanja odredaba Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), posebice one u svezi s trgovinskim ustupcima koje su dale strane.

Što se tiče poljoprivrede i ruralnog razvoja – ključnog sektora za konkurentnost gospodarstva i lokalnog razvoja – Komisija je naglasila potrebu da se ubrzaju pripremni radovi za strategiju ruralnog razvoja BiH nakon 2021. uz potporu IPA-e kao ključni preduvjet za sve održive reforme u cijelom sektoru i daljnju pomoć. Bosna i Hercegovina također treba napraviti napredak u usklađivanju mjera potpore u cijeloj zemlji i postupno ih uskladiti s pravnom stečevinom EU. Komisija je ponovno pozvala Bosnu i Hercegovinu da prevaziđe dugogodišnji zastoj u popisu poljoprivrede čije odsustvo ozbiljno ometa poljoprivrednu statistiku i kreiranje politike poljoprivrede i ruralnog razvoja. Poljoprivredni informacijski sustavi tek treba da budu usklađeni u cijeloj zemlji.

U područjima sigurnosti hrane, veterinarskih i fitosanitarnih pitanja, Komisija je ponovila potrebu za usklađivanjem zakona o sigurnosti hrane i veterinarskim pitanjima s najnovijim razvojem pravne stečevine EU i unaprjeđenjem institucionalnih i administrativnih kapaciteta, uključujući inspekcijske službe. Od izuzetnog je značaja da Bosna i Hercegovina unaprijedi svoje središnje baze podataka, sustav identifikacije i registracije životinja, kao i da intenzivira praćenje i učinkovit nadzor u kontroli bolesti životinja kao što je bjesnilo. Komisija je također pozvala Bosnu i Hercegovinu da poboljša učinkovitost svojih planova za praćenje ostataka i sustava laboratorija.

Politika ribarstva u Bosni i Hercegovini treba biti usklađena u cijeloj zemlji i usklađena s pravnom stečevinom EU. Komisija je naglasila važnost ubrzanja pripreme strategije za ribarstvo i akvakulturu na razini BiH, što je od ključne važnosti za osiguranje usklađenosti sa Zajedničkom politikom ribarstva i daljnju pomoć. Bosna i Hercegovina bi također trebala intenzivirati svoj rad na izgradnji administrativnih struktura neophodnih za provedbi ribarske politike i mjera kontrole. Neophodni su i daljnji naponi u prikupljanju podataka i statistici, koji su ključni za planiranje i provedbu politike.

## **10.2. Srednjoeuropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA)**

Kada je u pitanju provedba Srednjoeuropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA 2006 Sporazum), strukturama koje su uspostavljene radi provedbe odredaba Sporazuma, u 2021. godini predsjedala je Republika Sjeverna Makedonija.

Kao predsjedateljica Sporazumom CEFTA 2006 u 2021. godini utvrdila je prioritete predsjedanja kao što su: slobodno kretanje robama, slobodna trgovina uslugama, uklanjanje prepreka u trgovini robom, slobodan protok ulaganja, institucionalni razvoj, kao i nastavak pregovora o Dodatnom protokolu 7 o rješavanju sporova.

Pododborom za poljoprivredu, uključujući sanitarna i fitosanitarna pitanja (*CEFTA Subcommittee on Agriculture Including SPS*), u 2021. godini predsjedala je Crna Gora, što je predstavljalo drugo predsjedanje Crne Gore ovim Pododborom od stupanja na snagu Sporazuma CEFTA 2006.

Šesnaesti (16) sastanak CEFTA Pododbora za poljoprivredu, uključujući sanitarna i fitosanitarna pitanja održan je u hibridnom formatu u Podgorici (10.11.2021. godine) u organizaciji Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore i CEFTA Tajništva. Sastanku su nazočili predstavnici ministarstava i službi CEFTA strana nadležnih za poslove poljoprivrede i trgovine, sanitarne i fitosanitarne mjere, uključujući veterinu, kao i predstavnici Europske komisije, GIZ, FAO, ADM Projekta i CEFTA Tajništva.

U cilju ispunjavanja obveza iz Akcijskog plana za zajedničko regionalno tržište 2021-2024., raspravljalo se o otvorenim pitanjima i dogovoren je niz aktivnosti koje treba provesti u narednom razdoblju. Jedan od najvažnijih prioriteta u ovoj godini bio je osiguravanje uvjeta za provedbu CEFTA Odluke o olakšicama u trgovini voćem i povrćem. S tim u vezi, tijekom 2021. godine provedeno je niz aktivnosti, dogovorena dinamika aktivnosti koje će se provoditi u narednom razdoblju, kako bi se stvorili uvjeti za uspješnu provedbu Odluke i osigurao nastavak usuglašavanja zakonodavstva CEFTA strana s EU zakonodavstvom. Pored navedenog, tema sastanka Pododbora je bila i usuglašavanje veterinarskih certifikata, harmonizacija radnog vremena graničnih inspekcija, kao i troškovi carinjenja proizvoda koji podliježu kontroli od strane veterinarskih i fitosanitarnih inspekcija.

Velika pažnja posvećena je unaprjeđenju i jačanju paketa Transparentnosti, odnosno ažuriranju SPS baze podataka – tj. dostavljanju potrebnih dokumenata neophodnih za ažuriranje SPS baze podataka. Jačanje paketa Transparentnosti ostat će u žarištu strana i u 2022. godini. S obzirom da ovaj portal nije na vrijeme ažuriran, strane su podržale aktivnosti koje imaju za cilj poboljšanje kvalitete informacija u nadograđenoj SPS bazi podataka, koja je dio paketa Transparentnosti koji zajedno sa statistikom predstavlja ključne instrumente za procjenu učinaka Sporazuma.

Kada je u pitanju SPS baza podataka (sanitarna i fitosanitarna baza podataka), ista će sadržavati zakone, podzakonska akta i druge dokumente (uključujući i podatke o domaćoj potpori) koji se odnose na ovo područje. Statički sadržaj je predstavljen u obliku teksta, tablica i priloga (PDF, Word i Excel), kako bi se omogućilo bolje pretraživanje i korištenje podataka.

### **10.3. Međunarodni sporazumi/memorandumi o suradnji u području poljoprivrede i ruralnog razvoja**

Primarni cilj pokretanja postupaka i zaključivanje sporazuma/memoranduma je stalna potreba za unaprjeđenjem i proširenjem cjelokupne međusobne suradnje, povećanjem opsega trgovine, a sa zemljama s kojima se dijeli zajednički cilj, pridruživanje Europskoj uniji, suradnja i razmjena iskustava na području usklađivanja zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije, te korištenja fondova Europske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj.

U 2021. godini nije bilo novih memoranduma o suradnji u području poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, u području poljoprivrede ima zaključene bilateralne sporazume/memorandume o suradnji koji su u prilogu ovog dokumenta pod rednim brojem 1.

### **10.4. Provedba međunarodnih projekata**

U sektoru poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja u skladu s visinom ulaganja najveći donatori/kreditori u 2021. godini bili su: Europska unija, Kraljevina Švedska, Republika Češka, Republika Italija i Međunarodna organizacija za hranu i poljoprivredu pri Ujedinjenim narodima (UN FAO) - kao donatori, a Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede (IFAD) – kao kreditor. U prilogu pod rednim brojem 2 je pregled projekata.

### **10.5. Planiranje i koordinacija donatorske pomoći**

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH osigurava planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći na razini BiH što s jedne strane podrazumijeva koordinaciju interesa

relevantnih dionika unutar zemlje, a s druge strane koordinaciju aktivnosti donatora u ovom sektoru.

Uredbom (EU) 2021/1529 od 15. rujna 2021. godine o uspostavi Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA III), ponovno je jedan od zahtjeva, kao kriterij Sektorskog pristupa u okviru IPA-e, postojanje sektorske strukture za koordinaciju donatora i izrade Godišnjeg izvješća o donatorskoj pomoći za dani sektor. Opći cilj pomoći Europske unije zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima je potpora korisnicima IPA III. u usvajanju i provedbi političkih, institucionalnih, pravnih, administrativnih, društvenih i gospodarskih reformi koje su potrebne od strane tih korisnika kako bi se uskladili s vrijednostima Unije i progresivno usklađivali pravila, standarde, politike i prakse Unije u cilju članstva u Uniji, doprinoseći na taj način njihovoj stabilnosti, sigurnosti i prosperitetu. Krajnji pokazatelj stanja spremnosti je napredak na putu ka Europskoj uniji mjeran u godišnjem paketu proširenja Komisije i relevantnim procjenama trećih strana.

Aktivnosti Radne skupine za planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, kojom koordinira MVTEO BiH, su se tijekom 2021. godine obavljale u skladu s danim okolnostima – virtualnom komunikacijom.

Tijekom 2021. godine intenzivirane su aktivnosti na pripremi/programiranju projekta „Jačanje otpornosti i konkurentnosti poljoprivrede“ – ARCP koji će se financirati sredstvima kredita Svjetske banke.

## **11. SIGURNOST HRANE, ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA I ŽIVOTINJA**

Vanjskotrgovinska pitanja, izvoz i uvoz hrane u nadležnosti su institucija na razini BiH, dok je uzgoj biljaka i životinja, proizvodnja i prerada hrane, kontrola i nadzor nad proizvodnjom hrane u Bosni i Hercegovini, u nadležnosti entitetskih, institucija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, županijskih i općinskih institucija. Shodno tome, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u ovom području zaduženo za koordinaciju rada upravnih organizacija koje su uspostavljene u okviru Ministarstva i to Upravom BiH za zaštitu zdravlja bilja i Uredom za veterinarstvo BiH, Uredom za harmonizaciju sustava plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, kao i suradnjom s Agencijom za sigurnost hrane BiH koja je za svoj rad izravno odgovorna Vijeću ministara BiH. Nadležne institucije svih razina vlasti u Bosni i Hercegovini, svako u svom dijelu obveza, rade na donošenju i provedbi propisa u području proizvodnje i prerade hrane u cilju njihovog plasmana na domaće i inozemno tržište, unaprjeđenje učinkovitosti službenih kontrola u proizvodnji, izvozu i uvozu prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda. Također, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u suradnji s nadležnim entitetskim institucijama, u kontinuitetu radi na dostizanju potrebnih standarda za izvoz svih domaćih proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla na inozemna tržišta, prije svih na razvijeno europsko tržište, ali i tržišta trećih zemalja.

Institucionalni i administrativni kapaciteti u Bosni i Hercegovini nadležni za područje hrane su: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Agencija za sigurnost hrane BiH, Ured za veterinarstvo BiH, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Republička uprava za inspeksijske poslove Republike Srpske, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalna uprava za inspeksijske poslove, uprave za inspeksijske poslove kantona/županija, Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i Inspektorat Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

U području sigurnosti hrane tijekom 2021. godine provedene su aktivnosti vezane za procjenu rizika, sustave brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje, praćenje oboljenja prouzročenih hranom, prikupljanja izvješća o kretanju zaraznih oboljenja životinja, provedba plana prisustva pesticida u hrani, prikupljanje i obrada laboratorijskih podataka, izdavanje odobrenja za stavljanje hrane i hrane za životinje na tržište Bosne i Hercegovine, priznavanje prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stolnih voda, izrada i provedba propisa koji uređuju područje sigurnosti hrane. Od izuzetnog je značaja stalno jačanje kapaciteta nadležnih institucija u području hrane svih razina, njihovo stalno kadrovsko jačanje, a sve s ciljem da bi mogli ispuniti vrlo zahtjevne obveze koje se nameću usklađivanjem zakonodavstva BiH sa zakonodavstvom EU i uspostavom sustava sigurnosti hrane kojim se omogućava trgovina svim vrstama poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na najzahtjevnijim tržištima.

## 11.1. SIGURNOST HRANE

Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Agencija) obavlja djelatnosti i zadaće sukladno odredbama Zakona o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 50/04), Zakona o genetički modificiranim organizmima („Službeni glasnik BiH“, broj 23/09), podzakonskim propisima koji uređuju sustav sigurnosti hrane, kao i zakonskim i podzakonskim propisima.

**EU RASFF sustav** – Agencija je zaprimila ukupno 34 EU RASFF obavijesti o rizicima podrijetlom iz hrane. Izvršena je evaluacija obavijesti, pripremanje i dostavljanje obavijesti nadležnim tijelima, zaprimanje povratnih informacija, te sačinjavanje povratnih informacija za upućivanje nadležnoj službi EC putem EU RASFF. Agencija je tijekom 2021. godine redovito dostavljala izvješća Europskoj komisiji o poduzetim mjerama od strane nadležnih tijela koje se putem RASFF WINDOW, SANTE RASFF EC čini dostupnima svim članicama RASFF mreže.

**Obavijesti izvan EU RASFF sustava** - Agencija je zaprimila ukupno pet obavijesti izvan EU RASFF sustava koje su na daljnje postupanje i poduzimanje odgovarajućih mjera dostavljene nadležnim tijelima.

**WHO/FAO INFOSAN mreža** - Od strane INFOSAN kontakt točke za žurne slučajeve za BiH, zaprimljeno je 10 INFOSAN obavijesti od kojih je jedna zahtijevala dostavljanje povratnih informacija.

**Suradnja s laboratorijima** – U 2021. godini nastavljena je suradnja sa laboratorijima za kontrolu hrane u BiH u okviru koje su dostavljani podaci o rezultatima laboratorijskih analiza uzoraka hrane i vode za piće. Na temelju prikupljenih i obrađenih podataka na području BiH zabilježeno je ukupno 196 slučajeva obolijevanja gdje je hrana potvrđena kao uzrok/put prijenosa i to: 33 oboljela slučaja *Salmonellosis* i 163 slučajeva obolijevanja *Intoxicatio alimentaris/Toxiinfectio alimentaris*.

**Registar hrane za posebne prehrambene potrebe** - Sukladno odredbama Pravilnika o hrani za posebne prehrambene potrebe („Službeni glasnik BiH“, broj 72/11), Agencija vodi Registar hrane za posebne prehrambene potrebe koja je stavljena na tržište BiH i koji trenutno sadrži temeljne podatke o 860 proizvoda koji se nalaze na tržištu BiH, a spadaju u jednu od kategorija hrane za posebne prehrambene potrebe.

**Područje genetički modificiranih organizama** – Doneseno je 12 mišljenja po zahtjevu subjekta u poslovanju s hranom za životinje za izdavanje rješenja o odobrenju za stavljanje na tržište BiH GM hrane za životinje i sedam mišljenja po zahtjevu subjekta u poslovanju s hranom za životinje za izdavanje rješenja za obnovu odobrenja za stavljanje na tržište BiH GM hrane za životinje. Agencija je na temelju navedenih mišljenja donijela 12 rješenja o odobrenju za stavljanje na tržište BiH GM hrane za životinje i sedam rješenja o obnovi rješenja. Vijeće za GMO je također dalo i jedno stručno mišljenje nadležnim tijelima i zainteresiranim stranama.

**Povjerenstvo za registraciju oznaka podrijetla, oznaka zemljopisnog podrijetla i dodjelu oznaka zajamčeno tradicionalnog specijaliteta prehrambenih proizvoda u Bosni i Hercegovini** - U izvještajnom razdoblju Povjerenstvo je rješavalo jedan zahtjev za registraciju prehrambenog proizvoda zaštićenom oznakom podrijetla. Nakon provedenog postupka, Agencija je, na prijedlog Povjerenstva donijela jedno rješenje za registraciju prehrambenog proizvoda zaštićenom oznakom podrijetla koje je objavljeno u „Službenom glasniku BiH“, broj 62/21, dok Agencija vodi registar prehrambenih proizvoda zaštićenih oznakom podrijetla, odnosno registar prehrambenih proizvoda zaštićenih oznakom zemljopisnog podrijetla.

**Suradnja s USAID projektom** “Razvoj održivog turizma u Bosni i Hercegovini (Turizam)” – Agencija je u suradnji s USAID Turizam projektom izradila “Vodič za sigurno rukovanje hranom u sektoru ugostiteljstva i avanturističkog turizma” koji služi kao podsjetnik i vodilja svima koji se bave pripremom i posluživanjem hrane za unaprjeđenje znanja o sigurnosti hrane, te temeljnim načelima higijene hrane.

**Smjernice za označavanje datuma i srodne informacije o hrani: prvi dio (označavanje datuma)** – Agencija je pripremila prijevod *Smjernica za označavanje datuma i srodne informacije o hrani: prvi dio (označavanje datuma)*. Smjernice su namijenjene subjektima u poslovanju s hranom kod odlučivanja o vrsti označavanja datuma, određivanja roka trajanja i povezanih informacija o hrani koje treba navesti na deklaraciji kako bi se osigurala načela sigurnosti hrane.

**Smjernice za analitičku kontrolu kvalitete i postupke za validaciju metoda za analizu ostataka pesticida u hrani i hrani za životinje** - S ciljem pružanja potpore laboratorijima uključenim u službenu kontrolu ostataka pesticida u hrani i hrani za životinje u Bosni i Hercegovini pripremljen je prijevod *Smjernica za analitičku kontrolu kvalitete i postupke za validaciju metoda za analizu ostataka pesticida u hrani i hrani za životinje*

**IPA III.** – Kako bi se omogućila stručna i tehnička potpora nadležnim institucijama u sektoru sigurnosti hrane u BiH, Agencija je u izvještajnom razdoblju, uz koordinaciju Direkcije za europske integracije Vijeća ministara BiH, sudjelovala u pripremi Akcijskog dokumenta „EU4 Aligned Food Standards“. Navedenim dokumentom, koji je u obliku nacрта dostavljen na komentare Europskoj komisiji, za sektor sigurnosti hrane u BiH predviđena je financijska pomoć EU za usklađivanje standarda sigurnosti hrane s pravnom stečevinom EU, jačanje sustava službenih kontrola i jačanje kapaciteta laboratorija.

**IPA 2018** - U izvještajnom razdoblju nastavljene su aktivnosti u okviru Twinning projekta: *Potpora EU izgradnji kapaciteta i postupnom usklađivanju s pravnom stečevinom EU u sektoru sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini*. Partneri iz EU su Litvanija (Državna služba za hranu i veterinarstvo), Mađarska (Ministarstvo poljoprivrede i Državni ured za sigurnost lanca hrane) i Italija (Istituto Zooprofilattico Sperimentale dell’Abruzzo e del Molise “G. Caporale” (IZS), Italija i Istituto Zooprofilattico Sperimentale Umbria e Marche “Togo

Rosati”), dok su institucije korisnice twinning projekta u BiH Agencija u suradnji s nadležnim tijelima Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Tijekom 2021. godine, u okviru Projekta, ukupno je održano 27 ekspertnih misija koje su za cilj imale poboljšanje sigurnosti i kvalitete hrane kroz provedbu naprednih razina politika o sigurnosti hrane i propisa usklađenih s pravnom stečevinom EU.

## **11.2. VETERINARSTVO**

Nadležna tijela za veterinarstvo u Bosni i Hercegovini su:

- Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured)
- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (Sektor za veterinarstvo), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (Resor za veterinarstvo) (u daljnjem tekstu: nadležna entitetska ministarstva);
- Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (Pododjel za veterinarstvo);
- Federalna Uprava za inspekcijske poslove i županijske uprave za inspekcijske poslove, Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske i općinska odjeljenja za inspekcijske poslove, kao i Inspektorat Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nadležna inspekcijska tijela).

U međunarodnom prometu kontrolu provodi Odjel granične veterinarske inspekcije navedenog Ureda, a u unutarnjem prometu kontrola je organizirana na razini nadležnih entitetskih ministarstava i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i nadležnih inspekcijskih tijela. U postupcima donošenja svih zakonskih i podzakonskih akata kao i u provedbi projekata sudjeluju: Ured, nadležna entitetska ministarstva i Odjel za poljoprivredu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

### **11.2.1. Usklađivanje zakonodavstva**

Tijekom 2021. godine nastavljene su aktivnosti po pitanju izrade i donošenja propisa. U izvještajnom razdoblju u Službenom glasniku BiH objavljeni su sljedeći propisi (navedene propise donio je Ured):

- Odluka o usvajanju plana službenog uzorkovanja u objektima odobrenim za izvoz u Europsku uniju za 2021/2022. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 12/21 od 26.2.2021.);
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o statusu država ili regija u odnosu na bovinu spongiformnu encefalopatiju („Službeni glasnik BiH“, broj 28/21 od 7.5.2021.);
- Uputa o provedbi plana praćenja i kontrole rezidua za 2021. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 31/21 od 25.5.2021.); i
- Pravilnik o izmjeni pravilnika o uvjetima koje moraju zadovoljavati farme i uvjetima za zaštitu životinja na farmama („Službeni glasnik BiH“, broj 60/21 od 28.9.2021.).

Propis koji je donesen ali nije objavljen u Službenom glasniku BiH: Odluka o usvajanju Plana revizija objekata koji se bave uzgojem živih životinja, proizvodnjom, preradom, obradom i skladištenjem proizvoda životinjskog podrijetla namjenjenih za izvoz na tržište EU za 2022. godinu.

### 11.2.2. Aktivnosti po pitanju zdravlja i dobrobiti životinja

U rujnu 2020. godine započela je provedba Twinning projekta „EU potpora izgradnji kapaciteta i postupnom približavanju pravnoj stečevini u sektoru za veterinarstvo u BiH“ kojim je planirana evaluacija statusa legislative iz područja zdravlja životinja, uključujući aproksimaciju s novom EU legislativom (Zakon o zdravlju životinja), revidiranje legislative u području dobrobiti životinja, te nastavak aktivnosti vezano za nusproizvode životinjskog podrijetla. U suradnji s drugim Twinning projektima planirano je usuglašavanje legislative u području službenih kontrola. Kroz provedbu ovog projekta nastavljene su aktivnosti na reformi kontrole zdravlja životinja i njegovog daljnjeg približavanja standardima EU.

U prethodnom razdoblju, u sklopu komponente I. projekta, održan je niz misija s ciljem utvrđivanja stanja, te nedostataka koje je potrebno adresirati kroz projekt, uključujući revidiranje legislative koja se odnosi na zdravlje životinja, kao i programe mjera kontrole pojedinačnih bolesti, za koje su izrađeni izvještaji gap analize. U predstojećem razdoblju će se provesti misija za izradu programa nadzora/kontrole bruceloze, afričke svinjske kuge, klasične svinjske kuge, te bjesnila, a održana je i misija za označavanje i kontrolu kretanja životinja.

#### **Situacija za pojedine bolesti navedena je u daljnjem tekstu:**

**Bruceloza-** Isporuca cjepiva protiv bruceloze malih preživača koja je bila planirana za I. kvartal 2021. godine nije izvršena zbog kašnjenja prouzročenih pandemijom COVID-19. Nakon raspisivanja i provedbe nove nabave od strane Izaslanstva EU u Bosni i Hercegovini, sporazum s dobavljačem sklopljen je tek u lipnju 2021. godine, a prvi dio cjepiva u iznosu od 453.000 doza isporučena je u BiH u listopadu 2021. godine.

Novo kašnjenje u nabavi cjepiva protiv bruceloze u 2021. godini je dodatno zakompliciralo provedbu programa što je predstavljeno i stručnjacima zaduženim za izradu novog višegodišnjeg programa za kontrolu bruceloze malih preživača u BiH u sklopu Twinning projekta. Tijekom ekspertne misije održane na licu mjesta u rujnu, održan je niz sastanaka s predstavnicima veterinarske službe BiH, te je na završnom sastanku kojem su nazočili predstavnici Ureda i predstavnici nadležnih tijela entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ustanovljeno, da s obzirom na kasnu isporuku cjepiva, kao i činjenicu da je veliki broj životinja gravidan, tijekom 2021. godine neće biti provedbe cijepjenja malih preživača protiv bruceloze. Također, na navedenom sastanku je predloženo da se u 2022. godini provede opsežnije cijepjenje malih preživača protiv bruceloze kojom će biti obuhvaćene životinje starosne dobi 3 – 6 mjeseci, kao i sve one životinje koje u prethodnom razdoblju nisu cijepjene uslijed nedostatka cjepiva. U svezi s navedenim, Ured intenzivno radi na osiguravanju svih potrebnih sredstava za neometano i sveobuhvatno cijepjenje malih preživača u 2022. godini koja bi trebala započeti u ožujku. Do ožujka se očekuje isporuka dodatnih 152.000 doza cjepiva, te potrebnih količina ušnih markica za identifikaciju cijepjenih životinja.

Nadalje, u sklopu Twinning projekta planirana je izrada i donošenje novog višegodišnjeg programa za kontrolu bruceloze kod malih preživača koji treba biti završen do kraja 2021. godine. Prilikom pripreme novog višegodišnjeg programa u obzir će biti uzeti svi podaci o statusu i provedbi propisanih mjera, uključujući i kašnjenja, odnosno nizak stupanj provedbe tijekom 2020. i 2021. godine, kao i jedan od najvećih nedostataka u provedbi ove mjere, izostanak sredstava za kontinuirano provedbu cijepjenja.

Kada je u pitanju bruceloza goveda, Ured je u suradnji s nadležnim entitetskim tijelima osigurao nastavak nadzora kod goveda starijih od 12 mjeseci.



**Bjesnilo** - Tijekom 2021. godine planirana je provedba dvije kampanje oralnog cijepljenja (proljeće i jesen), za koje je već bila provedena javna nabava, a Izaslanstvo EU u Bosni i Hercegovini potpisalo je ugovor s dobavljačem cjepiva. Za proljetnu kampanju 2021. postupak uvoza cjepiva pokrenut je početkom ove godine, ali zbog proceduralnih problema proljetna kampanja provedbe nije provedena. Nakon provedbe svih aktivnosti, cjepiva za proljetnu kampanju uvezena su u Bosnu i Hercegovinu 17. lipnja 2021. godine i uzorkovana za obvezno testiranje istog dana. Dopuštenje za početak kampanje dano je dobavljaču 9. srpnja 2021. po prijemu zadovoljavajućih rezultata za sve uvezene serije. Iako svjesni nepovoljnih vremenskih uvjeta i stabilnosti mamaca, zbog posljednjeg slučaja bjesnila 2020. godine, vladalo je mišljenje da je bolje ne odustajati od kampanje i nastaviti s cijepljenjem, slično kao što je savjetovano nakon poplava u 2014. godini.

Nakon izdavanja dozvole za početak raspodjele, izvođač je obavijestio da zbog sigurnosnih razloga povezanih s letovima na visokim temperaturama, kako su ih obavijestila nadležna tijela u Bosni i Hercegovini, ne mogu letjeti u ovom razdoblju godine (srpanj i kolovoz). Iz navedenog razloga raspodjela mamaca nije bila moguća prije početka rujna ove godine. S obzirom na nastalu situaciju, Ured ovu raspodjelu smatra jesenskom kampanjom 2021. godine. Nakon zahtjeva dobavljača prema Izaslanstvu EU u BiH, Ured je podržao produženje ugovora kako bi se proljetna kampanja za 2022. godinu provela cjepivima koja neće biti iskorištene za jesenju kampanju 2021. godine, s obzirom na pomjeranje proljetne kampanje na rujnu ove godine.

Za 2022. godinu Izaslanstvo EU u Bosni i Hercegovini je pokrenuo postupak javne nabave za oralno cijepljenje.

Trenutačno Ured provodi nabavu za provedbu postvakcinalnog nadzora koji bi trebao započeti do kraja 2021. godine, a u tijeku su i aktivnosti na revidiranju višegodišnjeg programa i provedbi obuka svih interesnih skupina u okviru Twinning projekta.

**Klasična svinjska kuga (KSK) i Afrička svinjska kuga (ASK)** - Nakon razmatranja situacije u regiji, kao i provedene misije Europske komisije u BiH za pomoć u donošenju odluke o prestanku cijepljenja protiv bolesti klasična kuga svinja, Vlada Republike Srpske je donijela odluku o prestanku cijepljenja od 31.12.2019. godine, a Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine od 01.05.2020. godine. Cijepljenje se na području Federacije BiH prestalo provoditi u 2021. godini. Točan datum prestanka cijepljenja je zatražen od Federacije BiH. Prestanak cijepljenja bio je dugo razmatran. S obzirom da su ovu mjeru donijele i sve ostale zemlje u regiji i da se odavno dogovarao regionalni pristup ovoj mjeri i BiH je poduzela potrebne aktivnosti.

Za potrebe kontrole i sprječavanja unošenja ASK provode se preventivne mjere uključujući zabranu uvoza određenih pošiljaka živih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla iz zemalja u kojima je bolest utvrđena. Također, održan je niz radionica za veterinare, kao i promidžba podizanja svijesti svih zainteresiranih strana.

U sklopu Twinning projekta planirana je izrada programa za nadzor KSK i ASK, a u 2021. godini započeta je i provedba jedinstvenog sustava označavanja svinja.

**Visoko patogena influenza ptica (VPIP)** - Pojava VPIP utvrđena je na području općine Gradiška u studenome 2021. godine kod divlje ptice. Nakon prijave bolesti uspostavljeno je Zajedničko središte za kontrolu VPIP u BiH, te su obaviješteni OIE, EK i susjedne zemlje. Nakon provedbe propisanih mjera žarište je zatvoreno u prosincu 2021. godine, ali je Zajedničko središte ostalo u funkciji radi učinkovitijeg djelovanja i mogućnosti brzog reagiranja u slučaju pojave novih sumnji, a uslijed povećanog rizika od unošenja bolesti zbog velikog broja slučajeva bolesti na području Europe.

### 11.2.3. Označavanje i kontrola kretanja životinja

Agencija za označavanje životinja kontinuirano tiska identifikacijske ušne markice za goveda i dostavlja ih veterinarskim organizacijama na temelju njihovih dostavljenih zahtjeva. U 2021. godini je tiskano i isporučeno 87.981 identifikacijskih ušnih markica za označavanje goveda (66.500 redovitih ušnih markica i 21.481 zamjenska ušna markica), izdano je 85.426 putovnica za životinje (goveda) i izdano 2.195 certifikata o registriranim imanjima. Tijekom 2021. godine izvršeno je označavanje i registriranje u bazu podataka 192.708 ovaca i 7.578 koza.

U Agenciji za označavanje životinja izvršen je ciklus provjere nadzora bruceloze goveda u 2021. godine u skladu s „Uputom o provedbi nadzora na prisustvo bruceloze kod goveda u Bosni i Hercegovini u 2021. godini“, kao i ispravke i korekcije utvrđenih pogrešaka tijekom obrade uzoraka. Nakon izvršenog cjelokupnog unosa, provjera i korekcija dostavljenih obrazaca sačinjeno je Izvješće u kome je ustanovljeno da je ukupno zaprimljeno 20.351 obrazaca na kojima je bilo evidentirano 127.901 životinja koje su se nalazile na 18.008 imanja, od kojih je uvjete ispunilo nakon izvršene revizije ukupno 116.182 životinje. Broj životinja koji u trenutku obrade i same revizije dostavljenih obrazaca nije ispunjavao uvjete je 11.719 životinja.

S ciljem unaprjeđenja sustava identifikacije i kontrole kretanja životinja u sklopu Informacijskog sustava Agencije za označavanje životinja aktivan je modul za identifikaciju kućnih ljubimaca (pasa, mačaka i pitomih vretica). U 2021. godini ukupno je u Državnoj bazi podataka registrirano 45.367 kućnih ljubimaca (42.171 pas, 3.191 mačka i 5 pitomih vretica), od čega je mikročipovano 38.735 kućnih ljubimaca (35.993 psa, 2.737 mačaka i 5 pitomih vretica) i izdano 38.115 putovnica za kućne ljubimce.

U cilju osiguravanja provedbe propisa, Agencija za označavanje životinja u kontinuitetu organizira obuke za veterinare i veterinarske inspektore u BiH. U 2021. godini održano je 10 obuka na temu „Pristup i korištenje baze podataka Agencije za označavanje životinja“ na kojim je nazočilo 62 veterinar i veterinarska inspektora koji navedenu obuku nisu završili u prethodnom razdoblju. Po uspostavi modula za identifikaciju kućnih ljubimaca pristupilo se održavanju obuka na temu „Pristup i korištenje aplikacije za identifikaciju kućnih ljubimaca“, gdje je u 2021. godini ukupno održano 10 obuka na kojima je nazočio 61 veterinar i veterinarski inspektor. Navedene obuke se nastavljaju u kontinuitetu održavati.

Svim sudionicima koji su prošli obuke dodjeljeni su pristupni linkovi, brojke i zaporke, uz korisničke upute u kojima su utvrđeni svi koraci pristupanju i radu u aplikacijama DBP-a (državna baza podataka).

Kada je riječ o zaštiti zdravlja životinja u Republici Srpskoj tijekom 2021. godine mjere koje su se provodile odnosile na:

- preventivno cijepljenje životinja protiv antraksa koje je provedeno na 68.013 životinja;
- provedbu nadzora „Višegodišnjeg programa suzbijanja i iskorjenjivanja infektivne anemije kopitara (IAK) u Republici Srpskoj“ prema kojem je izvršeno vađenje krvi i dijagnostika kod 308 grla.

U cilju sprječavanje pojave zaraznih bolesti i suzbijanje kretanje bolesti u okviru koje je zaprimljen jedan zahtjev za nabavku cjepiva protiv klasične svinjske kuge (cjepivo je pohranjeno i čuva se za slučaj pojave ove bolesti).

U cilju zaštite zdravlja životinja i proizvodnje sigurnih proizvoda životinjskog podrijetla u Federaciji BiH težište aktivnosti je bilo usmjereno na provedbu strateškog i operativnih ciljeva radi provedbe mjera veterinarskog javnog zdravstva i zdravstvene zaštite zdravlja životinja i

stvaranje učinkovitog sustava kontrole zdravlja i dobrobiti životinja i proizvodnje sigurnog proizvoda životinjskog podrijetla od kojih posebno izdvajaju:

- izrada novog Zakona o veterinarstvu (prikupljanja mišljenja na nacrt zakona nije završeno do kraja 2021. godine) i usvajanje Zakona o veterinarsko medicinskim proizvodima (u parlamentarnoj proceduri);
- izrada, usvajanje i provedba Programa „Poticaji za veterinarstvo“ u 2021. godini; iz budžeta Federacije BiH u iznosu od 2,5 milijuna KM;
- provedba Programa kontrole provedbe veterinarsko-zdravstvenih pregleda u objektima;
- izrada i provedba Programa obuke službenih veterinarara na teritoriju Federacije BiH za razdoblje 2021-2023;
- provedba aktivnosti s ciljem omogućavanja primjene propisa “higijenskog paketa” i zaštite potrošača;
- rješavanje spornih pitanja vezano za podjelu područja veterinarskim stanicama u FBiH u skladu s važećim Pravilnikom;
- organiziranje polaganja stručnih ispita za dipl. veterinarara i veterinarskih tehničara (izrada planova, održavanje ispita, vođenje evidencije i izdavanje uvjerenja o položenom ispitu certifikata);
- organiziranje rada Povjerenstva za lijekove koji se koriste u veterinarstvu i provedba postupka registracije veterinarskih lijekova i veterinarsko-medicinskih proizvoda, vođenje evidencije o lijekovima kojima je izdano odobrenje za stavljanje u promet i objava u Službenim novinama Federacije BiH;
- utvrđivanje veterinarsko-zdravstvenih uvjeta kojima moraju udovoljavati objekti za klanje životinja, obradu, preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog podrijetla, za skladišta životinjske hrane, mješaonice i tvornice stočne hrane, proizvodnje i prometa lijekova za upotrebu u veterinarstvu i dr.;
- vođenje Jedinog registra, registriranih i odobrenih objekata u FBiH i drugih baza i evidencija u području veterinarstva - ažuriranje podataka;
- vođenje prvostupanjskog upravnog postupka i izrada rješenja;
- izrada stručnih mišljenja, kontinuirana suradnja s Uredom za veterinarstvo BiH, korespondencija s državnim, federalnim i županijskim nadležnim ministarstvima, znanstvenim i stručnim ustanovama kao i ostalim institucijama i dr.

#### **11.2.4. Aktivnosti u području jačanje kapaciteta za izvoz živih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla iz BiH**

U 2021. godini nastavljen je kontinuiran izvoz roba koje su odobrene za izvoz na tržište zemalja Europske unije za koje Bosna i Hercegovina ima odobrenje. Na zahtjev zainteresiranih subjekata u poslovanju s hranom za izvoz u Europsku uniju, izvršena je kontrola sukladnosti objekata sa zahtjevima Europske unije, odnosno provjera ispunjenosti uvjeta u skladu s propisima Europske unije koji su na snazi.

Bosna i Hercegovina je bila predmet „Uredske procjene Bosne i Hercegovine kako bi se ocijenili postojeći kontrolni sustavi koji uređuju proizvodnju proizvoda ribarstva namijenjenih izvozu u Europsku uniju“ od strane Glavne uprave za zdravlje i sigurnost hrane EU (DG Health and Food Safety). Rezultati navedene procjene za dostavljene informacija ispred Bosne i Hercegovine nisu još uvijek zaprimljeni. U sklopu navedene procjene su, od Ureda prilikom prikupljanja podataka, utvrđeni određeni nedostaci po pitanju službenih kontrola i edukacije službenih veterinarara. S tim u vezi, a u cilju jačanja kapaciteta, planirana je sveobuhvatna obuka za službene veterinarare iz područja „proizvodi ribarstva“ u cilju otklanjanja nedostataka (ispravna primjena propisa na snazi kada su u pitanju službene kontrole).

U 2021. godini se aktivno radilo na jačanju izvoznih kapaciteta na način da su se prema zahtjevima subjekata u poslovanju u Bosni i Hercegovini, u skladu sa zahtjevima potencijalnih zemalja uvoznica, vršile procjene veterinarskog sustava Bosne i Hercegovine i u skladu s istima provedene su sljedeće aktivnosti:

1. **Izrael** - meso goveda - procjena je još u tijeku;
2. **Kina** - izvoz mlijeka – nadležno tijelo Kine je dostavilo naknadna pitanja (drugi skup u nizu) koji se trenutačno popunjava od nadležnih tijela u BiH;
3. **Kina** – izvoz meda - nadležno tijelo Kine je dostavilo pitanja koja se trenutačno popunjavaju od nadležnih tijela u BiH;
4. **Saudijska Arabija** – meso peradi i proizvodi od mesa peradi – nadležna tijela BiH su u fazi popunjavanja navedenog upitnika;
5. **Malezija** - izvoz mesa goveda – nadležna tijela Malezije su u 2021. godini najavili inspekciju u cilju provjere nominiranih objekata, ali zbog trenutačne situacije vezane za Covid-19 navedena misija otkazana je do daljnjeg.

U 2021. godini je održan niz obuka za veterinarske inspektore koji certificiraju robe za izvoz u EU, posebice po pitanju novih EU propisa koji su stupili na snagu i primjenjuju se od 15.01.2022. godine. S tim u vezi je provedena edukacija o načinu certificiranja sljedećih roba: meso peradi, proizvodi od mesa peradi, proizvodi ribarstva, mlijeka i proizvoda od mlijeka, mješovitih proizvoda i svih drugih roba koje se izvoza prema EU. Obuke se održavaju kontinuirano u cilju jačanja kapaciteta veterinarske službe po pitanju službene kontrole i certifikacije u skladu s pravilima EU.

U 2021. godini, na zahtjev nadležnih entitetskih tijela Ured je izdao jamstva za BiH objekte za izvoz u Republiku Srbiju, Crnu Goru i Sjevernu Makedoniju, ukupno 27 jamstava za 12 objekata.

U 2021. godini, na zahtjev izvoznih objekata usuglašeni su izvozni modeli certifikata za sljedeće zemlje uvoznice: Sjevernu Makedoniju - 2 modela certifikata; Republiku Srbiju - 5 modela certifikata; Ujedinjeno Kraljevstvo - 6 modela certifikata; Kosovo\* - 2 modela certifikata; Crnu Goru – 2 modela certifikata; Rumunjsku - 1 model certifikata; Ukrajinu - 1 model certifikata; Nizozemsku - 1 model certifikata; Japan - 1 model certifikata i Azerbejdžan - 4 modela certifikata.

U 2021. godini dostavljen je popis odobrenih objekata za izvoz meda u Saudijsku Arabiju. Trenutačno na navedenom se popisu nalazi 19 objekata kojima je odobren izvoz meda iz Bosne i Hercegovine u Saudijsku Arabiju.

Bosni i Hercegovini je odobren izvoz mesa i proizvoda od mesa u Ujedinjene Arapske Emirate. Na web stranici Ureda za veterinarstvo BiH (<http://www.vet.gov.ba/v2/hr/dokument/d57>) se nalazi popis odobrenih klaonica u BiH.

### 11.2.5. Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova

Jedna od značajnih aktivnosti Ureda, u suradnji s nadležnim entitetskih institucijama, za kontinuirani izvoz proizvoda životinjskog podrijetla jeste provedba godišnjeg Plana praćenja i kontrole rezidua za Bosnu i Hercegovinu, a koji se provodi u skladu sa Zakonom o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Odlukom o praćenju rezidua

---

\*Ovaj naziv ne prejudicira status Kosova i sukladan je Rezoluciji 1244 VS UN i Odluci Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o neovisnosti

određenih tvari u živim životinjama i u proizvodima životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 1/04, 40/09 i 44/11). S tim u vezi za provedbu Plana praćenja i kontrole rezidua za 2021. godinu provedene su sve aktivnosti neophodne za provedbu plana, odnosno izvršena je izrada plana i dostava istog Glavnoj upravi za sigurnost hrane i zdravlje potrošača Europske komisije (DG SANTE), izvršena je raspodjela broja uzoraka za pojedine vrste životinja i proizvoda životinjskog podrijetla koji će se kontrolirati na rezidue određenih tvari i odabir laboratorija u sklopu javne nabave laboratorijskih usluga za analizu rezidua veterinarskih lijekova i kontaminanata, te je donesena i objavljena Uputa o provedbi plana praćenja i kontrole rezidua za 2021. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 31/21). Provedba Plana praćenja i kontrole rezidua za 2021. godinu, prema broju planiranih i izvršenih pretraga na rezidue zabranjenih tvari, veterinarskih lijekova i kontaminanata kod pojedinih vrsta životinja i u proizvodima životinjskog podrijetla, iznosi cca 60 %. Na nepotpuno ispunjenje Plana do kraja 2021. godine utjecalo je stanje pandemije virusa Sars-Cov-2 kao i kasno raspisivanje i dugotrajni postupak nabavke laboratorijskih usluga. Međutim, potrebno je istaći da se Plan praćenja rezidua provodi do kraja ožujka 2022. godine, do kada su zaključeni sporazumi s izabranim laboratorijima, što će omogućiti poboljšanje stupnja provedbe.

U listopadu 2021. godine Bosna i Hercegovina je bila predmet audita od strane inspeksijskog tima Glavne uprave za sigurnost hrane i zdravlje potrošača Europske komisije (DG SANTE), prilikom kojeg je izvršena provjera sustava praćenja i kontrole rezidua u Bosni i Hercegovini kao i kontrola uporabe i raspodjele veterinarsko – medicinskih proizvoda s ciljem procjene ispunjava li postojeći sustav EU zahtjeve po pitanju kontrole rezidua u Europskoj uniji. Rezultati navedene procjene dostavljeni su Uredu u obliku Izvješća s određenim preporukama za koje je Bosna i Hercegovina izradila akcijski plan i isti dostavila DG SANTE. Aktivnosti predložene u akcijskom planu su djelomično prihvaćene od strane DG SANTE tima, pa se zahtijeva provedba predloženih aktivnosti u kraćem roku tijekom 2022. godini kao i dostava određenih dokumenata kao dokaz provedenih aktivnosti, kako bi Bosna i Hercegovina ispunila sve preporuke i ostala na popisu trećih zemalja s odobrenim planovima praćenja rezidua za pojedine proizvode životinjskog podrijetla za koje je odobren izvoz na tržište Europske unije.

#### **11.2.6. Aktivnosti po pitanju kontrole nepostojanja veterinarsko-zdravstvenih smetnji prilikom uvoza**

Prilikom uvoza u Bosnu i Hercegovinu, u okviru nadležnosti Ureda, a u skladu s važećim propisima (Pravilnik o uvjetima uvoza i provoza živih životinja, sirovina, proizvoda i nusproizvoda životinjskog podrijetla, veterinarskih lijekova i hrane za životinje u Bosnu i Hercegovinu, "Službeni glasnik BiH", broj 57/12 od 24.07.2012. god. i drugi važeći propisi) vrši se kontrola nepostojanja veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz. S tim u vezi, u 2021. godini izdano je 1.170 rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz životinja i roba životinjskog podrijetla u BiH, a ukupan broj rješenja o upisu objekata u Registar Ureda u 2021. godini bio je 397. Ukupan broj rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz i provoz pošiljki roba koje podliježu veterinarsko-zdravstvenoj kontroli - veterinarskih lijekova u 2021. godini je 141.

#### **11.3. ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA**

Na temelju uspješno organizirane video-inspekcije (2021. godine) od strane Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja i nadležnih tijela entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine kod proizvođača sadnog materijala Poljoagro d.o.o., od sadnog materijala imenovana firma je na tržište Ruske Federacije izvezla: jabuke u količini od 500.000 sadnica i 300.000 breskve.

Nakon dostavljanja službene informacije Rosseljhoznadzora o donošenju odluke o privremenoj obustavi izvoza krušaka iz Republike Srpske na tržište Ruske Federacije, koja je stupila na snagu 25.01.2021. godine, nadležne službe u Bosni i Hercegovini nakon svih poduzetih aktivnosti da se zabrana ukine, ostaju otvorene za daljnju provjeru od strane Rosseljhoznadzora ne samo skladišnih kapaciteta i mjesta proizvodnje, već cjelokupnog fitosanitarnog sustava u BiH, a samim tim provjere da sve institucije čine napor da svježi plodovi koji se isporučuju za tržište Ruske Federacije zadovoljavaju sve standarde i ispunjavaju fitosanitarne zahtjeve Ruske Federacije.

Uprava za zaštitu zdravlja bilja BiH je u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine izradila Nacrt pravilnika o popisima štetnih organizama, popisima bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata, sukladno Provedbenoj uredbi Komisije (EU) 2019/2072 koja je stupila na snagu 28. studenoga 2019. godine. Imajući u vidu da nadležne institucije entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nisu postigle dogovor u svezi dva članka Nacrta pravilnika, isti nije upućen u daljnju zakonsku proceduru.

U izvještajnom razdoblju redovito se ažurira Sortna lista BiH. Također, urađeni su nacrti:

- Pravilnik o troškovima u postupcima priznavanja sorti, službenog potvrđivanja i zaštiti prava oplemenjivača;
- Pravilnik o uvjetima u pogledu stručne, prostorne i tehničke osposobljenosti laboratorija;
- Pravilnik o uzorkovanju i ispitivanju kvalitete sjemena poljoprivrednog bilja u BiH;
- Pravilnik o korištenju farmerovog sjemena; i
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra u obavljanju poslova zaštite sorti i prava oplemenjivača u BiH.

Navedeni nacrti pravilnika su dostavljeni članovima Radne skupine na konzultacije, a po okončanju konzultacija, konačni nacrti pravilnika će se uputiti u daljnju zakonsku proceduru.

Uprava redovito usklađuje Popis aktivnih materija dozvoljenih za uporabu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 15/21, 34/21, 51/2). S tim u vezi posljednje izmjene i dopune postojećeg popisa su izvršene u skladu s izmjenama i dopunama popisa u EU, a koje su stupile na snagu 5. i 31. siječnja 2022. godine.

Na temelju obveza koje proizilaze iz Zakona o zaštiti zdravlja bilja („Službeni glasnik BiH, broj 23/03) Inspektorati entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine dostavljaju Upravi izvješća, odnosno podatke o broju pregledanih pošiljaka, vrsti robe (bilje ili fitofarmaceutska sredstva ili mineralno gnojivo), količinama pregledanih roba i poduzetim inspeksijskim mjerama za robe koje podliježu obveznoj fitosanitarnoj kontroli pri uvozu u BiH. Podaci se dostavljaju u usuglašenoj Excel tablici na mjesečnoj razini za svaki granični prijelaz posebno. Uprava objedinjava podatke i sačinjava izvješća na mjesečnoj, šestomjesečnoj i godišnjoj razini. Objedinjene podatke Uprava koristiti za vlastite službene potrebe i dostavlja ih objedinjene inspektoratima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Pored gore navedenih izvješća, Inspektorati entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine dostavljaju Upravi i izvješća i podatke o drugim provedenim aktivnostima iz nadležnosti fitosanitarne inspekcije u unutarnjem inspeksijskom nadzoru.

U izvještajnom razdoblju od pošiljaka koje podliježu obveznoj fitosanitarnoj kontroli po fitosanitarnim zahtjevima Bosne i Hercegovine, od strane fitosanitarnih inspektora, zabranjen je uvoz uz nalaganje mjera na ukupno sedamnaest pošiljaka.

## PROJEKTI U FITOSANITARNOM PODRUČJU

1. Projekt s Češkom razvojnom agencijom „Unaprjeđenje sigurnosti hrane u BiH“ u dijelu „Potpora uspostavi funkcionalnog sustava kontrole pesticida i gnojiva, te integralne zaštite bilja (Integrated Pest Management - IPM)“ u trajanju od 36 mjeseci, od 2018 do 2021. Uključena su sva nadležna tijela i institucije u području fitofarmaceutskih sredstava i mineralnih gnojiva. Zbog epidemiološke situacije tijekom 2021. godine brojne aktivnosti su prolongirane za narednu godinu.
2. „Nove aktivnosti za potporu fitosanitarnom sektoru u BiH u cilju usklađivanja sa standardima EU (PHYTO BiH)“ - Projekt s Talijanskom razvojnom agencijom u trajanju od 36 mjeseci, razdoblje provedbe lipanj 2019. – svibanj 2022. godine (u provedbu projekta su uključene fitosanitarne laboratorije i fitosanitarna inspekcija u području zdravlja bilja).
3. Twinning projekt IPA 2018 „Potpora EU izgradnji kapaciteta i postupnom usklađivanju s pravnom stečevinom Unije u fitosanitarnom sektoru u BiH“ - nastavljene aktivnosti u drugoj godini provedbe te je isporučena oprema za fitosanitarne inspektore i to vozila i IT oprema.

Od zakonodavnih aktivnosti u 2021. godini donesen je Program posebnog nadzora (sustavne kontrole) karantenskih štetnih organizama na krumpiru u BiH za 2021. godinu i Popis aktivnih materija dozvoljenih za uporabu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH.

Podzakonski akti koji su doneseni u Republici Srpskoj u području zaštite zdravlja bilja su:

- Program nadzora ostataka sredstava za zaštitu bilja za 2021. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 22/21);
- Program posebnog nadzora karantenskih štetnih organizama na krumpiru u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskog štetnog organizma *Erwinia amylovora (Burrill) Winslow et al.* – prouzrokovatelja bakteriozne plamenjače jabučastih voćaka na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Candidatus Liberibacter solanacearum (Liefving et al.)* – prouzrokovatelja zebrastog čipsa krumpira na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 35/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskog štetnog organizma *Monilinia fructicola (Winter) Honey* - prouzrokovatelja američke smeđe truleži plodova jabučastih i koštičavih voćaka na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 35/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Xylophilus ampelinus (Panagopoulos) Willems et al.* - prouzrokovatelja bakteriozne plamenjače vinove loze na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 41/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Acidovorax citrulli (Schaad et al.)* - prouzrokovatelja bakteriozne mrljavosti plodova lubenice na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 41/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnih organizama (*Impatiens necrotic spot tospovirus, Pepino mosaic virus i Tomato yellow leaf curl virus*) na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 43/21);

- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Xylella fastidiosa* Wells et al. - prouzrokovatelja Pirsove bolesti na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 43/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnih organizama u registriranim rasadnicima u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 50/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom *Tomato spotted wilt virus, TSWV* u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Grapevine flavescence dorée phytoplasma, FD* u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom štetnog organizma *Candidatus Phytoplasma solani (Stolbur phytoplasma)* u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom štetnih insekata u biljnoj proizvodnji na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom *Tomato brown rugose fruit virus, ToBRFV* u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskog štetnog organizma *Phytophthora ramorum* Werres, De Cock & Man in 't Veld sp. nov. – prouzrokovatelja iznenadnog uginuća i sušenja drvenastih biljaka na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenskih štetnih organizama *Geosmithia morbida* Kolarik et al. - prouzrokovatelja raka oraha i vektora *Pityophthorus juglandis* Blackman - orahovog potkornjaka na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantenski štetnog organizma *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae* Takikawa et al. - prouzrokovatelja bakteriognog raka *Actinidia* spp. na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom nematoda u biljnoj proizvodnji u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21); i
- Program posebnog nadzora nad prisustvom virusa na *Rubus* spp. u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 52/21).

U postupku usklađivanja je Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati osobe koja se bave prometom i primjenom sredstava za zaštitu bilja za koja se procijeni da su posebice opasna i Pravilnik o polaganju stručnog ispita za dobivanje dozvole za pružanje usluga iz područja sredstava za zaštitu bilja.

Kada je riječ o Federaciji BiH, Federalno ministarstvo poljoprivrede je izradilo Nacrt zakona o fitofarmaceutskim sredstvima Federacije Bosne i Hercegovine. S tim u vezi, Ured za zakonodavstvo Federacije BiH je dao mišljenje da isti bude temporalnog karaktera zbog postojanja Zakona o fitofarmaceutskim sredstvima BiH. Radi složenosti postupanja, odlučeno je da se umjesto Zakona izradi Uredba koja je pripremljena, a čekaju se mišljenja nadležnih tijela.



## **12. PRIORITETI I MJERE ZA PROVEDBU U PODRUČJU POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA ZA 2022. GODINU**

Mjere i prioriteti u području poljoprivrede, prehrane i ruralnoga razvoja za 2022. godinu vezani su za aktivnosti koje su ključne za napredak BiH u procesu europskih integracija i provedbe reformi, međunarodnu suradnju, usvajanje i provedbu strateških dokumenata, poboljšanje i unaprjeđenje politike poticaja, ubrzanje procesa usklađivanja regulative s Europskom unijom i provedbe već harmoniziranih propisa, razvoj poljoprivredne politike i politike razvoja ruralnih sredina.

Prema Izvješću o Bosni i Hercegovini uz Priopćenje o politici proširenja Europske unije za 2021. godinu Bosna i Hercegovina je u ranoj fazi pripremljenosti u području poljoprivrede i ruralnog razvoja i neophodno je da značajno unaprijedi administrativne kapacitete u ovom području i uspostavi fundamentalne instrumente i institucije za sudjelovanje u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici (ZPP).

Kada je riječ o sigurnosti hrane, veterinarskoj i fitosanitarnoj politici dostignuta je određena razina pripremljenosti ali je potrebno dodatno uskladiti sustave službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola s pravilima EU, poboljšati institucionalno uređenje kako bi se izbjeglo preklapanje nadležnosti te ojačati lanac kontrole i koordinacije.

U području ribarstva, Bosna i Hercegovina je u ranoj fazi pripremljenosti. U predstojećem razdoblju potrebno je izraditi usklađen cjelodržavni dokument politike ribarstva i učinkovitio ga provesti u cijeloj zemlji, u skladu s EU pravnom stečevinom. Neophodno je poboljšati administrativne strukture i ojačati institucionalne kapacitete za upravljanje i kontrolu ribarskih aktivnosti sukladno obvezama iz zajedničke ribarske politike Europske unije, te uspostaviti i voditi registar flote. Također, potrebno je uskladiti metodologiju za prikupljanje podataka o ribi i ribljim proizvodima u cijeloj zemlji i uspostaviti relevantne statistike.

Ostvarivanje uvjeta za napredak Bosne i Hercegovine u približavanju Europskoj uniji, predstavlja, u stvari, ispunjavanje prioritetnih uvjeta i provedbu neophodnih planiranih reformi. Zbog toga i ciljevi rada institucija na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini, koje su nadležne za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj su u narednom razdoblju usmjereni na brži i učinkovitiji razvoj i integriranje poljoprivrede u europsko i svjetsko tržište. Reformski procesi su usmjereni na sljedeće prioritete:

- pravno usklađivanje, preuzimanje i provedba propisa s pravnom stečevinom Europske unije;
- usklađivanje poljoprivrednih politika i politika ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom Europske unije;
- ispunjavanje uvjeta za korištenje pretpriступnih fondova Europske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj;
- dostizanje potrebne razine standarda kvalitete i sigurnosti hrane za nesmetanu trgovinu poljoprivrednim proizvodima i izvoz svih roba životinjskog podrijetla na tržište Europske unije;
- izgradnju i jačanje institucionalnih kapaciteta;

**Prioritetno područje za provedbu reformi je zakonodavstvo. U ovom području je planirano usvajanje:**

- Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o hrani;
- Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o veterinarstvu;
- Zakona o izmjeni Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine;

- Zakona o vinu;
- unaprjeđenje zakonodavstva u području morskog ribarstva i akvakulture;
- poboljšanje regulatornog okvira za kontrolu uvoza hrane;
- preuzimanja pravne stečevine Europske unije u području poljoprivrede i ruralnog razvoja, veterinarstva, sigurnosti hrane i zaštite zdravlja bilja, nakon izrade i usvajanja cjelovitog Programa usvajanja EU pravne stečevine za Bosnu i Hercegovinu (NPAA).

**Za usklađivanje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja, potrebno je:**

- izraditi novi Strateški plan ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine – Okvirni dokument za razdoblje 2022-2027. godina i njegova učinkovita provedba;
- poboljšanje uvjeta vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje, prije svega jačanjem konkurentnosti primarne poljoprivrede i prehrambene proizvodnje;
- postupno harmonizirati mjere potpore u poljoprivredi;
- uskladiti mjere ruralnog razvoja u okviru postojećeg programa subvencija u entitetima i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i razviti mjere ruralnog razvoja u skladu s EU mjerama;
- poticati usvajanje standarda kvalitete i jačanje konkurentnosti proizvođača kroz usklađivanje mjera potpore na cijelom teritoriju, bilo da su to subvencije za proizvođače ili grantovi za ulaganja;
- uskladiti zakonodavstvo koje uređuje izravna plaćanja na svim razinama vlasti nadležnih za subvencioniranje poljoprivrede u BiH i postupno ih usuglasiti s EU pravilima;
- započeti s uspostavljanjem organizacija zajedničkog tržišta uz jačanje administrativnih kapaciteta i pripremi regulatornog okvira u skladu s pravnom stečevinom;
- poboljšati učinkovitost korištenja i razina zaštite raspoloživih poljoprivrednih resursa;
- inicirati potpisivanje i provedbu bilateralnih sporazuma za unaprjeđenje suradnje i trgovine, a posebice sporazuma koji se odnose na unaprjeđenje i proširenje međusobne suradnje u okviru procesa pristupanja Europskoj uniji u dijelu usklađivanja zakonodavstva s pravnom stečevinom EU i korištenje fondova europskih fondova za poljoprivredu i ruralni razvoj;
- izgradnja kapaciteta za suočavanje s prirodnim katastrofama u cilju povećavanja razina spremnosti za sprječavanje i zaštitu od izvanrednih situacija koje mogu utjecati na poljoprivredni sektor (poplave, suša i dr.).

**U ispunjavanju uvjeta za korištenje pretpripravnih fondova Europske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj, potrebno je:**

- izraditi i usvojiti novi okvirni strateški dokument usklađen s razdobljem programiranja u EU;
- uspostaviti Upravljačko tijelo zaduženo za provedbu IPARD Programa;
- uspostaviti i akreditirati sustav za plaćanje; i
- izraditi i usvojiti IPARD Program.

**Za izgradnju i jačanje institucionalnih kapaciteta u sektoru poljoprivrede, prehrane, ruralnog razvoja i ribarstva, potrebno je:**

- unaprijediti poljoprivrednu statistiku kroz razvoj Poljoprivrednog informacijskog sustava osiguranjem procesa harmonizacije Registara poljoprivrednih gazdinstava i Registra klijenata;
- provesti popis poljoprivrede;

- ojačati sposobnosti za analitiku provedenih politika, strategija, programa i mjera;
- intenzivirati aktivnosti na uspostavi sustava nadzora i evaluacije u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja;
- nastaviti aktivnosti na uspostavi i razvoju Mreže računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava i započeti aktivnosti na uspostavi Poljoprivredno-tržišnog informacijskog sustava;
- poboljšati administrativne kapacitete i resurse u poljoprivredi u cilju bolje pripremljenosti i postupnog približavanja Zajedničkoj poljoprivrednoj politici Europske unije;
- institucionalno i administrativno ojačati kapacitete sustava službene kontrole hrane i hrane za životinje, uključujući i granične kontrolne točke;
- ojačati institucionalne i administrativne kapacitete, posebno kapacitete fitosanitarnih inspektora za službene kontrole unutarnjeg tržišta;
- usvojiti program za razvoj ribarstva i akvakulture i usklađivanje zakonodavstva s pravnom stečevinom;
- uskladiti metodologiju za prikupljanje podataka vezanih za ribu i proizvode ribarstva u cijeloj državi te utvrditi relevantne statističke podatke;
- unaprijediti bazu za usklađivanje trgovinske statistike za poljoprivredne i ribarske proizvode sa sustavom u EU; i
- uspostaviti sustav za upravljanje i kontrolu ribolovnih aktivnosti u skladu sa Zajedničkom ribarskom politikom EU. Također, uspostaviti i upravljati Registrom flote te prikupljati podatke o ulovu i istovaru po vrstama ribolova.

**U cilju dostizanja standarda i ispunjavanja uvjeta za izvoz hrane potrebno je:**

- uskladiti sustave službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola s pravilima EU;
- unaprijediti institucionalne kapacitete u okviru postojećih nadležnosti;
- ojačati lanac kontrole i koordinacije i eliminirati preklapanje nadležnosti;
- organizirati i provesti obuke za subjekte u poslovanju hranom po standardima EU o kontroli kvalitete;
- uvesti međulaboratorijska usporedna ispitivanja, povećati njihove administrativne kapacitete, a posebno kapacitete inspekcijskih službi i laboratorija;
- ubrzati pripreme za referentne laboratorije u zemlji;
- uvećati akreditacije laboratorijskih metoda koje se koriste za higijensku, veterinarsku i fitosanitarnu kontrolu i analizu hrane i hrane za životinje;
- usvojiti shemu sjemena OECD-a, prije svega za poljoprivredno sjeme i šumski materijal;
- izraditi i usvojiti propise i mjere za uvođenje tržišnih standarda kvalitete sukladno europskim i OECD standardima (tržišni standardi za voće i povrće, žitarice, meso i mlijeko...), odnosno sa standardima organizacije zajedničkog tržišta EU;
- u području ribarstva ubrzati aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva koje uređuje ovo područje i uložiti dodatne napore u provedbi pravne stečevine za područje akvakulture; i
- održavati cijepjenje sve dok se bjesnilo ne iskorijeni.

**PRILOZI:****Prilog broj 1. Zaključeni bilateralni sporazumi/memorandumi o suradnji**

<b>DRŽAVA</b>	<b>NAZIV SPORAZUMA/MEMORANDUMA</b>	<b>DATUM POTPISIVANJA</b>
<b>MADARSKA</b>	Sporazum između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede Mađarske o suradnji u području poljoprivrede	Zaključen u Budimpešti, 29. srpnja 2014. godine
<b>REPUBLIKA SRBIJA</b>	Memorandum o tehničkoj suradnji između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Republike Srbije	Zaključen u Beogradu, 20. rujna 2016. godine
<b>NARODNA REPUBLIKA KINA</b>	Sporazum između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Ministarstva poljoprivrede NR Kine o suradnji u području poljoprivrede	Zaključen u Budimpešti, 27. studenoga 2017. godine
<b>REPUBLIKA MAKEDONIJA</b>	Protokol o međusobnom priznavanju i prihvaćanju dokumenata izdanih od strane akreditiranih laboratorija za hranu i hranu za životinje između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Agencije za hranu i veterinarstvo Republike Makedonije	Zaključen u Skoplju, 21. studenoga 2014. godine
<b>REPUBLIKA MAKEDONIJA</b>	Memorandum o razumijevanju između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Makedonije o suradnji u području poljoprivrede i ruralnog razvoja	Zaključen u Sarajevu, 23. jula 2017. godine
<b>REPUBLIKA POLJSKA</b>	Sporazum između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Poljske za suradnju u području poljoprivrede	Zaključen u Sarajevu, 15. srpnja 2010. godine
<b>REPUBLIKA TURSKA</b>	Sporazum između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva hrane, poljoprivrede i stočarstva Republike Turske o suradnji u području poljoprivrede i ruralnog razvoja	Zaključen u Ankari, 27. lipnja 2012. godine
<b>REPUBLIKA SRBIJA</b>	Protokol između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije o međusobnom priznavanju i prihvaćanju dokumenata izdanih od strane akreditiranih laboratorija za hranu i hranu za životinje biljnog i mješovitog podrijetla	Zaključen u Beogradu, 6. travnja 2012. godine
<b>REPUBLIKA SRBIJA</b>	Protokol između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva zdravlja Republike Srbije o međusobnom priznavanju i prihvaćanju dokumenata	Zaključen u Beogradu, 19. ožujka 2013. godine

	izdanih od strane akreditiranih laboratorija za robe predmetnog nadzora	
<b>UKRAJINA</b>	Sporazum o suradnji u području poljoprivrede između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva za agrarnu politiku i hranu Ukrajine	Zaključen diplomatskim putem 12. listopada 2012. god.

Detaljne informacije o ovim sporazumima mogu se pronaći na stranici - <http://www.mvteo.gov.ba/Content/Read/poljoprivreda-prehrana-sumarstvo-ruralni-razvoj-medunarodna-saradnja-sporazumi#>.

### Prilog broj 2. Pregled projekata

<b>R. br.</b>	<b>Naziv projekta</b>	<b>Financiranje - sufinanciranje</b>	<b>Razdoblje</b>	<b>Vrijednost (EUR)</b>
1.	Program razvoja ruralne konkurentnosti (RCDP)	IFAD, kredit	2015-2022.	54.290.000
2.	Potpore Europske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini IPA 2018 – EU4AGRI	EU – grant/TA	2020-2024.	20.000.000
3.	EU potpora za izgradnju kapaciteta i postupno usklađivanje pravne stečevine u veterinarskom sektoru Bosne i Hercegovine	EU Twinning -	2020-2024.	3.000.000
4.	EU potpora za izgradnju kapaciteta i postupno usklađivanje EU pravne stečevine u Sektoru za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine	EU Twinning -	2020-2023.	1.500.000
5.	EU potpora za izgradnju kapaciteta i postupno usklađivanje EU pravne stečevine u Fitosanitarnom sektoru Bosne i Hercegovine	EU Twinning -	2020-2024.	1.500.000
6.	Održivi gospodarski razvoj i zaštita okoliša u područjima s prirodnim ograničenjima u Bosni i Hercegovini (ANC BiH)	Italija /AICS	2021-2024.	2.400.000
7.	Unaprjeđenje sustava sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini	R. Češka/CzDA	2018-2022.	2.000.000
8.	Nove aktivnosti za potporu fitosanitarnom sektoru u Bosni i Hercegovini u cilju usklađivanja sa standardima EU-a“ (PHYTO-BiH)	Republika Italija/AICS	2019-2022.	1.198.400
9.	Unaprjeđenje izvoznih potencijala i konkurentnosti bh. poljoprivrednih proizvođača	Vlada Kraljevine Švedske	2018-2021.	922.000

10.	Potpura tradicionalnoj proizvodnji livanjskog sira	R. Češka/CzDA	2015-2021.	634.100
11.	Smanjenje rizika od katastrofa za održivi razvoj	FAO	2019-2021.	173.000
12.	Jačanje kapaciteta privatnog i javnog sektora u prioritetnim lancima vrijednosti	FAO	2019-2021.	139.400